

ΓΕΩΡΓΙΑ Κ. ΧΙΟΝΗ
Δρ. Νομικής – Δικηγόρος

**Το ιδιοκτησιακό καθεστώς
των γαιών της Σαμοθράκης
κατά την τουρκοκρατία**

Ιδιότητα τα δάση του νησιού

ΕΚΔΟΣΗ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΘΑΣΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΒΑΛΑ 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Προλεγόμενα	5-6
2. Σύντομη ιστορική αναδρομή	7-10
3. Κεφάλι Μανδρί.....	10-11
4. Νομοθετικό ανακόλουθο	11-13
5. Η δήλωση υποτέλειας των νησιών του Β.Α. Αιγαίου	13-18
6. Βενετοτουρκικές συγκρούσεις των ετών 1457-1479	18-21
7. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Σαμοθράκης.....	21-24
8. Νομολογία για τα μη δορυάλωτα νησιά του Αιγαίου.....	24-28
9. Ιστορικές πηγές και τεκμήρια για το μη δορυάλωτο της Σαμοθράκης.....	28-36
10. Το μη δορυάλωτο των ελληνικών νησιών αναγνωρίστηκε και από δικαστικές αποφάσεις και από ειδικούς συμβούλους του κράτους.....	36-39
11. Παράρτημα εγγράφων	41-77
12. Βιβλιογραφία	78-80

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Σε διενέξεις ιδιωτών με το Δημόσιο για εμπράγματα διαφορές ψηφίστηκε με το νόμο 998/1979, άρθρο 62, παρ. 1, το τεκμήριο της κυριότητας υπέρ του Δημοσίου. Από το τεκμήριο αυτό εξαιρέθησαν οι περιφέρειες των Ιονίων Νήσων, Κρήτης, Χίου, Σάμου, Λέσβου, Κυκλάδων, Κυθήρων και Αντικυθήρων, γιατί δεν υπήρξαν δορυάλωτες. Δορυάλωτες, όμως, δεν υπήρξαν και άλλες περιοχές, που δεν συμπεριλήφθησαν στον νόμο από άγνοια ή λόγω του ανιστόρητου νομοθέτη. Οι περιοχές που δεν συμπεριλήφθησαν ήταν η Μάνη, τα Δωδεκάνησα, η Θάσος και η Σαμοθράκη.

Με το άρθρο 67 του νόμου 4042/13-2-2012, ΦΕΚ 24, τεύχ. Α', ψηφίστηκε ειδική διάταξη, που συμπεριέλαβε και τη Μάνη στις εξαιρέσεις, όταν εκδόθηκε απόφαση για ένα Μανιάτη, που έχανε το κτήμα του με το νόμο 998/1979. Τότε ήταν που ξεσηκώθηκαν οι Μανιάτες και υποχρέωσαν την Πολιτεία να ψηφίσει την εξαίρεση.

Το μη δορυάλωτο της Σαμοθράκης είναι ένα αναμφισβήτητο ιστορικό γεγονός. Την πρωτοβουλία της παράδοσης των νησιών του Βορείου Αιγαίου είχε αναλάβει ο γνωστός ιστορικός της Άλωσης Κριτόβουλος. Αλλά και οι Φράγκοι ηγεμόνες, που διοικούσαν τότε τα νησιά αυτά, αποφάσισαν να δηλώσουν υποταγή στον Σουλτάνο, για να αποφύγουν την καταστροφή τους. Οι αντιπρόσωποι του Κριτόβουλου συναντήθηκαν με τους πρέσβεις των Γατελούζων στην Αδριανούπολη, όπου και συμφώνησαν να επιδιώξουν από κοινού ώστε τα νησιά να παραμείνουν κάτω από τις ίδιες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στις περιοχές τους. Την πρότασή τους αυτή την έκανε αποδεκτή ο σουλτάνος Μεχμέτ Β' και *«δωρείται τας νήσους καθώς ήταν εν τω του βασιλέως καιρώ τεταγμέναι»*. Επομένως, το βυζαντινό ιδιοκτησιακό καθεστώς που υπήρχε, συνέχισε να διατηρείται και στα χρόνια της τουρκοκρατίας που ακολούθησαν.

Η Σαμοθράκη, όπως αναφέρουν οι ιστορικές πηγές, δήλωσε υποταγή το 1456. Καταλήφθηκε όμως από τους Βενετούς το καλοκαίρι του 1466, οι οποίοι υποχρεώθηκαν το 1479 να επιστρέψουν το νησί στους Τούρκους με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης. Η δήλωση υποταγής της Σαμοθράκης είχε ως αποτέλεσμα οι κάτοικοι του νησιού από τη μια να διατηρήσουν τις ιδιοκτησίες τους, από την άλλη να πληρώνουν ελάχιστους φόρους. Τούτο αποδεικνύεται από σειρά εγγράφων και δικαστικών αποφάσεων που επικαλείται η συγγραφέας, η οποία είχε ασχοληθεί και με την παρόμοια περίπτωση της Θάσου, όπου η σχετική εργασία της βραβεύτηκε μάλιστα και από την Ακαδημία Αθηνών.

Το γεγονός της παράλειψης της Σαμοθράκης από τις εξαιρέσεις του νόμου δεν αποτελεί απόδειξη ότι η Σαμοθράκη κατακτήθηκε, αφού όλες οι ιστορικές πηγές συμφωνούν ότι δεν κατακτήθηκε. Ο νόμος εξαιρεί από το τεκμήριο της κυριότητας υπέρ του Δημοσίου τις περιοχές που δεν κατακτήθηκαν. Και η Σαμοθράκη δεν κατακτήθηκε. Επομένως εξαιρείται.

Στη Σαμοθράκη δεν υπήρχαν δημόσιες γαίες ή δημόσια δάση κατά την τουρκοκρατία. Υπήρχαν μόνο ιδιόκτητες γαίες (mülk) και κοινοτικές (μπαλταλίκια). Με την απελευθέρωση η ελληνική πολιτεία κήρυξε τα δάση του νησιού ως εθνικά «δικαιώματι πολέμου», χωρίς να εξετάσει σε ποίον ανήκε η κυριότητα αυτών κατά την τουρκοκρατία. Πώς, όμως, χαρακτηρίζονται ιδιόκτητες και κοινοτικές γαίες ως δημόσιες, όταν δεν υπήρχαν δημόσιες γαίες στη Σαμοθράκη κατά την τουρκοκρατία και η Ελλάδα με διεθνείς συνθήκες ανέλαβε την υποχρέωση να προστατεύσει το εμπράγματο νομικό καθεστώς που εφαρμοζόταν στη Σαμοθράκη κατά την τουρκοκρατία; Το νομικό αυτό καθεστώς προστατεύεται και από το Πρωτόκολλο του Λονδίνου και από τη συνθήκη Αθηνών - Αγκύρας, που υπέγραψε η Ελλάδα. Μπορεί να καταργήθηκαν σήμερα οι νόμοι που ψηφίστηκαν το 1913 και 1914 και οι οποίοι προστάτευαν το νομικό αυτό καθεστώς, ενσωματώθηκαν, όμως, στο άρθρο 51 του ΕισΝΑΚ, που ρητά ορίζει ότι η κυριότητα ακινήτου κρίνεται κατά το δίκαιο που ίσχυε, όταν έγιναν τα πραγματικά γεγονότα.

Η συγγραφέας αυτού του πονήματος με αδιάσειστα ιστορικά και νομικά επιχειρήματα αποδεικνύει το μη δορυάλωτο της Σαμοθράκης και οι κάτοικοι του νησιού δικαιούνται να απαιτήσουν να συμπεριληφθεί και το νησί τους στις εξαιρέσεις, όπως συνέβη και με τη Μάνη, που προστέθηκε στις εξαιρέσεις πολύ νεότερα, το 2012.

Οι υπάρχουσες ιστορικές πηγές επιβεβαιώνονται σήμερα και από τα έγγραφα που έθεσε στη διάθεση της συντάξασας το πόνημα αυτό Γεωργίας Χιόνη ο Δήμος Σαμοθράκης, αφού το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους στην από 3-2-1971 συνεδρίασή του γνωμοδοτεί «*ότι τα εν τη νήσω Σαμοθράκη δάση, ως μη υπαγόμενα εις την κατηγορίαν των δημοσίων γαιών, ανήκουνσι κατά πλήρη κυριότητα εις τους κατέχοντας ταύτα ιδιώτας, μη υπάρξαντος ουδέποτε κατά συνέπειαν δικαιώματος συγκυριότητος του Δημοσίου επί του 1/5 των δασών τούτων*».

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΧΙΟΝΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ιστορία της Σαμοθράκης χάνεται μέσα στα βάθη των προϊστορικών χρόνων. Από τον 7^ο αιώνα π.Χ. αποικίσθηκε από Έλληνες αιολικής καταγωγής, ενώ κατά τους βυζαντινούς χρόνους αποτελούσε τόπο εξορίας και συχνά δεχόταν επιδρομές από Σλάβους, Σαρακηνούς και πειρατές. Κατά παραχώρηση των βυζαντινών αυτοκρατόρων Μανουήλ Β΄ (1391-1425) και Ιωάννη Η΄ Παλαιολόγο περιήλθαν τα τέσσερα νησιά Θάσος, Σαμοθράκη, Ίμβρος και Λήμνος ως φέουδα στον γενουατικό οίκο των Gattilusi. Η παρουσία των αντιπροσώπων των βυζαντινών αυτοκρατόρων στα νησιά αυτά ήταν εικονική.

Μετά την Άλωση, οι Φράγκοι ηγεμόνες για να αποφύγουν την καταστροφή τους αναγκάστηκαν να δηλώσουν υποτέλεια. Η Σαμοθράκη δηλώνει υποταγή το 1456, καταλαμβάνεται από τους Βενετούς το 1466 αλλά επιστρέφεται το 1479 με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης. Καταστρέφεται κατά την επανάσταση του 1821 αλλά κατάφερε να ορθοποδήσει μετά την επανάσταση, όταν άρχισε να συρρέει πληθυσμός από Θράκη, Ήπειρο, Ανατολική Ρωμυλία, Κυδωνίες και τα πλησιέστερα ελληνικά νησιά, για να απασχοληθούν με την αλιεία, την παραγωγή ξυλοκάρβουνου κ.ο.κ. Στους νέους που έρχονται, παραχωρούνται από τις περιουσίες των σφαγιασθέντων, ενώ οι παλιοί που γλίτωσαν από τη σφαγή φεύγοντας, όταν επιστρέφουν, ξαναπαίρνουν τα ακίνητά τους, γεγονός που αποτελεί ακλόνητο τεκμήριο ότι το δικαίωμα της πλήρους κυριότητας της ιδιοκτησίας ήταν αναγνωρισμένο και μη αμφισβητήσιμο στο νησί.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Σαμοθράκης δια φωτίζεται από τους κώδικες της εκκλησίας, τα πρακτικά της δημογεροντίας, τα έγγραφα που αναφέρονται σε αγοραπωλησίες, ανταλλαγές, προικοσύμφωνα, καθώς και στα πρακτικά του ιατροφιλόσοφου και αρχιερατικού επιτρόπου Νικόλαου Φαρδύ. Η κυριότητα ακινήτων από ιδιώτες στη Σαμοθράκη δικαιολογείται τόσο από ιστορική, όσο και από τη γεωμορφική ιδιαιτερότητα του νησιού, που διαμόρφωσε την αγροτο-κτηνοτροφική κοινωνία, η οποία τέθηκε υπό την εποπτεία των κοινοτήτων του νησιού.

Αναφορικά με τις μεταβιβάσεις ιδιοκτησιών, αξιοσημείωτος είναι ο θεσμός που επικρατούσε στο νησί ήδη από τη Βυζαντινορωμαϊκή περίοδο, και συνίστατο στο λεγόμενο «κεφάλι-μανδρί». Η μονάδα αυτή μέτρησης υποδηλώνει την έκταση που απαιτείται για τη συντήρηση ενός αριθμού ζώων, το οποίο είναι απαραίτητο για να ζήσει μια οικογένεια και διαφοροποιείται ανά γεωγραφική θέση (βουνό, κάμπος, πλαγιά), ανάλογα με τη δυνατότητα βοσκής. Από τους σωζόμενους τίτλους ιδιοκτησίας του 18ου αιώνα μέχρι και

σήμερα οι τίτλοι ιδιοκτησίας συντάσσονταν και εξακολουθούν να συντάσσονται με την ίδια μονάδα μέτρησης, ήτοι το *κεφάλι μαντρί*.

Το γαιοκτητικό καθεστώς στην Ελλάδα απασχόλησε τη διοίκηση και τους διοικούμενους σ' όλες τις φάσεις της εξελικτικής πορείας του νεοελληνικού κράτους. Με την ενσωμάτωση περιοχών στο αρχικό ελληνικό βασίλειο δημιουργήθηκαν διαφορετικά γαιοκτητικά καθεστάτα στα δάση, τις δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις μέσα στην ελληνική επικράτεια, που, δυστυχώς, λόγω μη ιστορικά ορθών νομοθετικών και διοικητικών παρεμβάσεων, έχουν επιφέρει μεγάλη σύγχυση.

Το βυζαντινορωμαϊκό Δίκαιο προέβλεπε τη συνετή διαχείριση και προστασία των δασών, η δε πλήρης κυριότητα ανήκε στο Βυζαντινό κράτος, που παρέμενε πάντοτε απαράγραφτη. Με την εμφάνιση των φεουδαρχών το 1204, ευνοήθηκε η Οθωμανική κατάκτηση, αφού υποστηρίχθηκε από τους βυζαντινούς χωρικούς, που είδαν τον κατακτητή ως ελευθερωτή. Σύμφωνα με το ιερό δίκαιο, όλη η γη ανήκε στον Θεό και στον κατά κόσμο εκπρόσωπό του, τον Σουλτάνο. Οι κλήροι παραχωρούνται από το Κράτος, το οποίο παρακρατά την ψιλή κυριότητα και παρέιχε στους αγρότες μόνο το δικαίωμα της συνεχούς και αδιάλειπτης νομής, το τεσσαρούφ. Πέραν των κλήρων, οι ιδιοκτήτες των οποίων είχαν τη νομή και μόνο, υπήρχαν και δύο άλλες κατηγορίες εκτάσεων, για τις οποίες υπήρχε πλήρης κυριότητα, α) τα Βακούφια, που αποτελούσαν τις αφιερωμένες γαίες στα μοναστήρια και στην εκκλησία ή σε ευαγή ιδρύματα, και αποτελούσαν συνέχεια της πρακτικής καθώς και σεβαστά δικαιώματα των χρυσόβουλων των βυζαντινών αυτοκρατόρων και β) τα μούλκια, προερχόμενα από δωρεά του Σουλτάνου σε ιδιώτες ως ανταμοιβή των υπηρεσιών τους.

Το καθεστώς αυτό διατηρήθηκε και στα μετέπειτα χρόνια της τουρκοκρατίας έως την περίοδο των μεταρρυθμίσεων, που άρχισε η προσπάθεια της προσαρμογής στις νέες αντιλήψεις. Στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης εξαγγέλθηκε το 1839 το Τανζιμάτ, που απέβλεπε στην ισότητα των υπηκόων, ανεξάρτητα από το θρήσκευμα, στο σεβασμό και στην ασφάλεια της τιμής αυτών και της περιουσίας των. Γινόταν ακόμα λόγος για φορολογικές μεταρρυθμίσεις, όπως ήταν η κατάργηση της ενοικίασης των φόρων και ο καθορισμός του φορολογικού βάρους ανάλογα με την περιουσία και τα εισοδήματα.

Ακολουθεί το αυτοκρατορικό διάταγμα του 1856, γνωστό ως Χάττ-ι-Χουμαγιούν, και ο νόμος περί γαιών της 7^{ης} Ραμαζάν 1274 (1856), ο οποίος κωδικοποιεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς των γαιών και διαχωρίζει τα κτήματα σε ιδιόκτητα (μούλκια), όπου ο ιδιώτης έχει την πλήρη κυριότητα και μπορεί να τα διαθέσει κατά βούληση, σε δημόσια (μιριγιέ), που περιλαμβάνει τα

χωράφια, τις χειμερινές και θερινές βοσκές, τους λειμώνες, τα δάση και τα δένδρα που φύονται μόνα τους και που ο ιδιώτης μπορούσε να αποκτήσει μόνο δικαίωμα εξουσίας (τεσσαρούφ), τα αφιερωμένα σε ευαγή ιδρύματα (βακούφια), τα εγκαταλελειμμένα και τα νεκρά, όπως είναι οι πετρώδεις εκτάσεις, τα βράχια κ.ο.κ.

Έχουμε ακόμα τον νόμο περί Δασών της Σεβάλ 1286, που εξειδικεύει τον νόμο περί γαιών όσον αφορά τη δασική ιδιοκτησία. Ωστόσο ο νόμος αυτός εφαρμόζεται και κρίνεται σύμφωνα με τον προγενέστερο νόμο περί γαιών. Τα δάση χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες: α) τα δάση που ανήκουν στην Κυβέρνηση, β) τα δάση που προσαρτήθηκαν στα βακούφια, γ) τα δάση που ανήκουν στις κοινότητες και κωμοπόλεις και δ) τα δάση που ανήκουν σε ιδιώτες.

Στη Σαμοθράκη, όπως αποδεικνύεται από τις ιστορικές πηγές αλλά και από δικαστικές αποφάσεις, δεν υπήρχαν δημόσια δάση κατά την τουρκοκρατία. Υπήρχαν μόνο ιδιόκτητες γαίες και κοινοτικά δάση (μπαλταλίκια). Τούτο επιβεβαιώνεται και από διασωζόμενα πωλητήρια έγγραφα, φερμάνια και αποφάσεις δημογερόντων. Η Σαμοθράκη ακολούθησε την ίδια ιστορική πορεία με τη Θάσο, η οποία κατέφυγε στο ειδικό δικαστήριο του υπουργείου Γεωργίας, που εξέδωσε 12 ανέκκλητες αποφάσεις των ετών 1929-1930, οι οποίες ανέτρεψαν την εσφαλμένη απόφαση της ελληνικής πολιτείας, που είχε κηρύξει τα δάση της Θάσου ως εθνικά «δικαιώματι πολέμου», χωρίς να εξετάσει σε ποίον ανήκε η κυριότητα των δασών κατά την τουρκοκρατία.

Η Σαμοθράκη, όπως και άλλα νησιά του Αιγαίου, απολάμβανε προνομίων κατά την τουρκοκρατία, εξαιτίας της παράδοσής της στους Τούρκους, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τους ελάχιστους φόρους που πλήρωνε το νησί. Ο νόμος 998/1979, άρθρο 62, παρ. 1, όριζε ότι ο ιδιώτης έφερε το βάρος της απόδειξης και όφειλε να αποδείξει την ύπαρξη του εμπράγματος δικαιώματός του σε περίπτωση διένεξής του με το Δημόσιο. Εξαιρούνταν κάποιες περιοχές, στις οποίες δεν συμπεριλαμβανόταν η Σαμοθράκη. Την ένσταση του Ελληνικού Δημοσίου, όταν επικαλούνταν τη διάταξη αυτή, απέρριπταν αποφάσεις των δικαστηρίων με το σκεπτικό ότι «προϋπόθεση για να διεκδικεί το Ελληνικό Δημόσιο δικαίωμα κυριότητας ως διάδοχο του Οθωμανικού Δημοσίου είναι η ιδιοκτησία που επικαλείται να βρίσκεται σε εδαφική περιοχή που κατακτήθηκε ως εχθρική χώρα από τους Οθωμανούς και χαρακτηρίστηκε από το κοράνι ως «μπάγδατεν». Αντιθέτως, τέτοιο δικαίωμα δεν μπορεί να επικαλεσθεί για τις φορολογούμενες γαίες που παρέμειναν στην ιδιοκτησία των κατοίκων τους (βλ. ΕφΑγ 50/1923, Δικαιοσύνη 1924, 367). Μεταξύ των περιοχών που δεν κατακτήθηκαν περιλαμβάνεται και η Σαμοθράκη, η οποία ως μη δορυλάωτη υπήχθη στην Οθωμανική αυτοκρατορία

ως φόρου υποτελής, καταβάλλοντας ετήσιο κατ' αποκοπή φόρο». Τούτο σημαίνει ότι οι κάτοικοί της δεν αποξενώθηκαν από τις ιδιοκτησίες τους ούτε τα δάση τους περιήλθαν στο οθωμανικό κράτος. Τούτο σημαίνει ότι επί των εκτάσεων αυτών το Ελληνικό Δημόσιο δεν μπορεί να στηρίξει δικαίωμα κυριότητας βασισμένο στο γεγονός της διαδοχής.

Σύμφωνα με τις παραδοχές αυτές, δεν αρκεί, για τη νομική βασιμότητα της αγωγής, με την οποία το ενάγον διεκδικεί ακίνητο που βρίσκεται στη νήσο Σαμοθράκη, «μόνον το γεγονός ότι το Ελληνικό Δημόσιο διαδέχτηκε το Οθωμανικό, καθώς προϋπόθεση επί της οποίας στηρίζεται, δηλαδή το δικαίωμα κυριότητας του τελευταίου δεν υφίσταται... Συνεπώς και στην προκείμενη περίπτωση το γεγονός ότι, σύμφωνα με το νόμο, υφίσταται τεκμήριο της κυριότητας του Δημοσίου για τα δάση που βρίσκονται στη νήσο..., η οποία δεν συμπεριλήφθηκε στις εξαιρέσεις, αν και είχε τις ίδιες με τις άλλες περιοχές προϋποθέσεις, δεν αρκεί για να θεμελιώσει δικαίωμα του Δημοσίου, καθώς το αναφερόμενο στο νόμο τεκμήριο συνιστά δικονομικό προνόμιο αλλά όχι και αιτία γενεσιουργό του δικαιώματος» (βλ. Κ. Χιόνη, Η νομολογία και το μη δορυάλωτο της Θάσου, όπου δημοσιεύεται η υπ' αριθ. 207/2007 απόφαση του Πολ. Πρωτ. Καβάλας με εισηγήτρια την πρόεδρο κ. Μαρία Χασιρτζόγλου).

ΚΕΦΑΛΙ ΜΑΝΔΡΙ

Στο δίκαιο αυτό αποτυπώνονται οι κρατούσες αντιλήψεις, ηθικές αξίες, οι συνθήκες του κοινωνικού περιβάλλοντος ενός λαού ή μικρότερων ομάδων ανθρώπων, που ο νομοθέτης οφείλει να αφουγκράζεται και αναλόγως να προσαρμόζει το περιεχόμενο του γραπτού δικαίου. Σαν ένας ζωντανός οργανισμός, το δίκαιο εξελίσσεται και αλλάζει ανάλογα με τις ανάγκες του λαού, στον οποίο απευθύνεται. Και ο λαός δίνει το στίγμα του μέσω του μηχανισμού των εθιμικών διαπλάσεων.

Το κεφάλι μανδρί αποτελεί ένα ιδιαίτερο είδος εθιμικού δικαίου, το οποίο εδραιώθηκε στη Σαμοθράκη, διέποντας όλες τις συναλλαγές αναφορικά με τα ακίνητα, ήδη από τους Βυζαντινορωμαϊκούς χρόνους, αδιαλείπτως, μέχρι σήμερα. Με βάση τη μονάδα μέτρησης «κεφάλι-μανδρί» η γη οργανώνεται σε νέες βάσεις, ή συστηματοποιούνται παλαιότερες μέθοδοι κατανομής και παραγωγής, το κεφαλομάνδρι, που συνιστά τη βασική μονάδα παραγωγής και μέτρησης γης, στη βάση του γένους, οργάνωση που επιβίωσε έως και τις ημέρες μας. Διακρίνονται τρεις κύριες παραγωγικές ζώνες: η αρόσιμη γη, η γη των περιβολίων και η γη των κτηνοτρόφων. Πολλά μικρά μοναστηριακά καθιδρύματα εμφανίζονται, αγροτικού χαρακτήρα, κυρίως στην πρώτη ζώνη, με εξαρτήσεις τόσο εντός, όσο και εκτός της νήσου. Μονάδα μέτρησης της

γης εξακολουθεί να αποτελεί το "κεφάλι -μανδρί " που, όπως αναφέρθηκε, υποδηλώνει την έκταση που απαιτείται για τη συντήρηση ενός αριθμού ζώων, που είναι ικανό να ζήσει μια οικογένεια και διαφοροποιείται ανά γεωγραφική θέση, βουνό, κάμπος, πλαγιά, ανάλογα με τη δυνατότητα βοσκής.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΟ

Με την ανάρτηση των δασικών χαρτών σε περιοχές που δεν υπήρξαν δορυάλωτες, δημιουργείται σοβαρό νομικό πρόβλημα, διότι ναι μεν κατά τη διαδικασία των αντιρρήσεων κατά του περιεχομένου του δασικού χάρτη δεν εξετάζονται θέματα ιδιοκτησίας, παρά μόνο στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για την απόδειξη του εννόμου συμφέροντος, ούτε τίγονται ιδιοκτησιακά δικαιώματα του Δημοσίου ή ιδιωτών, όμως η δασική μορφή ενός ακινήτου θα αποτελέσει τη βάση για την επίκληση των κατά τα άνω δικαιωμάτων του Δημοσίου.

Όπως υπογραμμίστηκε ανωτέρω, η κατηγορία αυτή ακινήτων ελεύθερης ιδιοκτησίας (μουлк), που είναι αποτέλεσμα «ιδιαίτερης προνομιακής κυριαρχικής παραχώρησης», με βάση τον ιερό μουσουλμανικό νόμο, που έγινε σεβαστή από την οθωμανική νομοθεσία, ως προϋπάρχουσα ιδιοκτησία της Οθωμανικής κυριαρχίας, κτηθείσα πριν την Οθωμανική κυριαρχία, με βάση το Βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο, με κάθε νόμιμο τρόπο (αγορά, δωρεά, ανταλλαγή, χρησικτησία κ.λπ.), η οποία έχει ως νόμιμο και έγκυρο τίτλο τον προϋπάρχοντα ήδη τίτλο (της αγοράς, της δωρεάς, της χρησικτησίας κ.λπ.), σε συνδυασμό με τον ισχύοντα ιερό μουσουλμανικό νόμο, δεν περιορίζεται μόνο σε αγρούς, αλλά επεκτείνεται, σύμφωνα με την τότε υπάρχουσα ιδιοκτησιακή κατάσταση, σε κάθε μορφής ακίνητο εξουσιαζόμενο από «ιδιώτες».¹

Το Ελληνικό Δημόσιο με βάση τα πρωτόκολλα του Λονδίνου της 3.2.1830, 4/16.6.1830 και 19.6/1-7- 1830, με τα οποία κυρώθηκε η ανεξαρτησία της Ελλάδας και ρυθμίσθηκαν οι σχέσεις του Ελληνικού Δημοσίου ως προς τις άλλοτε ιδιοκτησίες των Οθωμανών στην Ελλάδα, ορίσθηκε, σε συνδυασμό με την από 9.7.1832 Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως "Περί διαρρυθμίσεως των ελληνικών συνόρων", αποκτά την κυριότητα στα κτήματα των Οθωμανών, τα οποία είχε καταλάβει κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα (έως τις 3.2.1830) και είχε δημεύσει κατά τη διάρκεια του πολέμου, καθώς και σε εκείνα, τα οποία, κατά τον χρόνο της υπογραφής των

¹ Παντελή Αποστολά, Δωδεκανησιακό δίκαιο, Νόμος 2012.

πρωτοκόλλων, είχαν εγκαταλειφθεί από τους άλλοτε κυρίους τους Οθωμανούς, οι οποίοι απεχώρησαν και δεν εξουσιάζονταν πλέον από αυτούς.

Με τον τρόπο αυτόν, το Ελληνικό Δημόσιο διαδέχθηκε το Τουρκικό Δημόσιο με τη γενόμενη δήμευση "δικαίωμα πολέμου", ως ειδικού τίτλου, στο δικαίωμα κυριότητας των κτημάτων, τα οποία κατείχοντο μόνο από τους Οθωμανούς κατά την έναρξη της ελληνικής επανάστασης. Η διαδοχή του Ελληνικού Δημοσίου στο Τουρκικό Δημόσιο "δικαιώματι πολέμου" αφορά και τα νησιά του Αιγαίου.² Όπως όμως υπογραμμίζει ο Π. Αποστολάς, η διαδοχή αυτή δεν έθιξε τα εμπράγματα δικαιώματα των ιδιωτών, τα οποία είχαν αποκτηθεί επί των ακινήτων καθαρής ιδιοκτησίας (μούλκια) και τα δικαιώματα εξουσίας "τεσσαρούφ", τα οποία είχαν αποκτηθεί επί των δημοσίων γαιών, σύμφωνα με το Οθωμανικό δίκαιο.³

Η εξαίρεση από το διαδικαστικό προνόμιο του Δημοσίου στις παραπάνω περιοχές, υπαγορεύθηκε ως η μόνη επιλογή που να συνάδει με την ιστορική πραγματικότητα, όπου με την ειρηνική υποταγή στο Σουλτάνο, με βάση τον ιερό μουσουλμανικό νόμο, διατηρήθηκε η ακίνητη ιδιοκτησία μουλκ αυτών που την εξουσίαζαν και νέμονταν και δεν περιήλθε, ως δημόσια γαία, στην περιουσία του Οθωμανικού κράτους.

Το να θεωρείται εκ των προτέρων ότι όλα τα δάση ήταν δημόσιες γαίες και κατά τεκμήριο ανήκουν στο δημόσιο, αντίκειται και στην ιστορική πραγματικότητα. Ας μη ξεχνάμε ότι γι' αυτό τον λόγο υπάρχει σωρεία προσεγγίσεων και ερμηνειών σε νόμους, γιατί ακριβώς, όπως είναι κοινώς παραδεδεγμένο στη νομική επιστήμη, η γραμματική ερμηνεία ενός κανόνα μπορεί πολύ εύκολα να αποδειχθεί ανεπαρκής, ειδικά όταν αφορά σε σύνθετες και πολυσυστημικές έννοιες, όπως η συγκεκριμένη. Οι κανόνες δικαίου αποτελούν αντικειμενικοποιημένες ρυθμίσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς, γι' αυτό και η κύρια γλωσσική λειτουργία του είναι και αυτή ρυθμιστική και δεοντολογική.⁴

Η αδυναμία της γραμματικής ερμηνείας να προσδιορίσει με σαφήνεια το προστατευόμενο έννομο αγαθό, γίνεται εντονότερη, όταν η επίμαχη διάταξη

² Με ρητή αναφορά τους στο σχετικό κείμενο του πρακτικού (αρ. 3) και στο προηγούμενο πρωτόκολλο της 10/22-3- 1829 με τον παράτιτλο "Οριοθεσία της Στερεάς και των νήσων", διαλαμβάνοντας "Αι παρακείμεναι εις την Πελοπόννησον νήσοι, η Εύβοια και αι κοινώς καλούμεναι Κυκλάδες θέλουν αποτελέει ωσαύτως μέρος τούτου του Κράτους" (ενδεικτικά ΟΛΑΠ 1/2013 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1411/2014 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 160/2014 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 638/2016 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1830/2014 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ).

³ ΑΠ ΟΛΑΠ 1/2013 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ, 1411/2014 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 160/2014 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 638/2016 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ με αναφορά σε ΟΛΑΠ 1/2013, ΑΠ 31/2016, ΑΠ 638/2016, ΑΠ 1842/2014, ΑΠ 1830/2014, ΑΠ 160/2014, βλ. ΑΠ 1830/2014 Α ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ.

⁴ Βλ. *Κώστα Σταμάτης*: «Η θεμελίωση των νομικών κρίσεων», σελ. 325, 333 επ. Βλ. ακόμα *Ιφιγένειας Τζιζόλα*, Η αναθεώρηση της «γραμματικής» ερμηνείας, Διπλωματική διατριβή, Θεσσαλονίκη 2007.

περιλαμβάνει δυσνόητες έννοιες,⁵ με αποτέλεσμα ο ίδιος ο νόμος και η κατά γράμμα ερμηνεία του να παρουσιάζει λογικά κενά ή ουσιώδη ανακολουθία με αποτέλεσμα να αντιτίθεται εν τέλει στην ίδια την έννομη τάξη, όταν μάλιστα θίγει κεκτημένα δικαιώματα.⁶

Η ΔΗΛΩΣΗ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΤΟΥ Β.Α. ΑΙΓΑΙΟΥ

Μερικά νομικά θέματα, που είναι δημιουργήματα μιας μακροχρόνιας διαδικασίας, δεν μπορούν να επιλυθούν χωρίς την ιστορική γνώση. Ένα από τα νομικά αυτά θέματα αναμφίβολα είναι και το καθεστώς της ιδιοκτησίας στη Σαμοθράκη. Με το νόμο 998/1979, άρθρο 62, παρ. 1, ψηφίστηκε το τεκμήριο της κυριότητας υπέρ του Δημοσίου για διαφορές που ανακύπτουν μεταξύ των ιδιωτών και του Δημοσίου. Από το τεκμήριο αυτό εξαιρέθηκαν οι περιφέρειες των Πρωτοδικείων των Ιονίων Νήσων, Κρήτης, Κυκλάδων Λέσβου, Σάμου, Χίου, Κυθήρων και Αντικυθήρων, γιατί δεν υπήρξαν δορυάλωτες. Δορυάλωτες, όμως, δεν υπήρξαν και άλλες περιοχές που δεν συμπεριελήφθησαν στις εξαιρέσεις από άγνοια ή λόγω του ανιστόρητου νομοθέτη. Αυτές οι περιοχές ήταν τα Δωδεκάνησα, η Θάσος, η Σαμοθράκη, η Σκόπελος, η Σκιάθος και η Μάνη. Όταν με το νόμο 998/1979 χάθηκε μία υπόθεση Μανιάτη, τότε ξεσηκώθηκαν και οι Μανιάτες και ψηφίστηκε ειδική διάταξη, που συμπεριέλαβε και τη Μάνη στις εξαιρέσεις.⁷

Το γεγονός της παράλειψης της Σαμοθράκης από τις εξαιρέσεις του νόμου δεν αποτελεί απόδειξη ότι η Σαμοθράκη κατακτήθηκε, αφού οι ιστορικές πηγές αναφέρουν ότι δεν κατακτήθηκε. Ο νόμος εξαιρεί από το τεκμήριο της εξαίρεσης τις περιοχές που δεν κατακτήθηκαν. Και η Σαμοθράκη δεν κατακτήθηκε. Επομένως εξαιρείται. Τούτο, άλλωστε, το αποδέχτηκαν όλες οι παρόμοιες υποθέσεις για τη Θάσο που εκδόθηκαν, αφού οι σχετικές αποφάσεις των δικαστηρίων απέρριψαν αγωγές του Δημοσίου, που επικαλούνταν το νόμο 998/1979, όπου προσδιορίζονταν οι εξαιρέσεις, με το σκεπτικό ότι τούτο αποτελούσε δικονομικό προνόμιο υπέρ του Δημοσίου και όχι γενεσιουργό αιτία του δικαιώματος, αφού ο νόμος εξαιρούσε τις περιοχές που δεν κατακτήθηκαν και η Θάσος ομολογουμένως δεν είχε κατακτηθεί. Παρόμοια είναι και η περίπτωση της Σαμοθράκης, όπως θα αποδείξουμε, επικαλούμενοι τα ιστορικά γεγονότα, που αποδεικνύουν ότι και η Σαμοθράκη

⁵ Βλ. *Ιφγένης Τζιώλα*, ό.π.

⁶ Βλ. *Γ.Η. Κριππά*, Επιβάλλεται η contra legem ερμηνεία του νόμου, όταν ο νομοθέτης θεσπίζει διατάξεις λογικώς ανακόλουθες, ΕΑΔΔ 2011, σ. 847, <https://tinyurl.com/2p9tvwmn>.

⁷ Βλ. ΦΕΚ 24, τεύχ. Α', νόμος 4042/13-2-2012, άρθρ. 67.

δεν υπήρξε δορυράλωτη και διατήρησε το παλιό ιδιοκτησιακό καθεστώς της και κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

Κατά τα τελευταία χρόνια της Φραγκοκρατίας οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες Μανουήλ Β΄ (1391-1425) και Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος (1425-1448) είχαν παραχωρήσει ως φέουδα τα νησιά του ΒΑ Αιγαίου Θάσο, Σαμοθράκη, Ίμβρο και Λήμνο στον γενονάτικο οίκο των Gatillusi, αλλά διατήρησαν την επικυριαρχία τους.⁸ Οι αντιπρόσωποι του αυτοκράτορα στα νησιά αυτά δεν ασκούσαν πραγματική εξουσία και η παρουσία τους ήταν εικονική.⁹ Η προέλαση των Τούρκων και η εμφάνισή τους στο Βορειοανατολικό Αιγαίο, επέβαλε την ανάγκη της ενιαίας διοίκησης των νησιών αυτών, αφού κοινή ήταν η τύχη τους, γι' αυτό και οι ιθύνοντες έφεραν το ένα νησί κοντά στο άλλο συνυφαίνοντας την ιστορία τους.¹⁰ Η θλιβερή είδηση της άλωσης της Πόλης το Μάιο του 1453 τάραξε τη χριστιανοσύνη. Οι κάτοικοι των πλησιέστερων νησιών διαισθάνθηκαν τον κίνδυνο και πολύ εντονότερα τον έζησαν οι ηγεμόνες των Γατελούζων, που εξακολουθούσαν να διοικούν τα νησιά. Ο Dorino Α΄ ήταν ηγεμόνας στη Λέσβο, ενώ ο μικρότερος αδερφός του Παλαμήδης ηγεμόνευε στην Αίνο. Ο πρώτος είχε ως φέουδά του τη Λήμνο και τη Θάσο, ενώ ο δεύτερος την Ίμβρο και τη Σαμοθράκη.¹¹

Οι ανώτατοι Έλληνες υπάλληλοι, που διέμεναν στα νησιά ως εκπρόσωποι του τελευταίου Βυζαντινού αυτοκράτορα, εγκατέλειψαν τις θέσεις τους και αναχώρησαν με τα ίδια γενονάτικα πλοία που μετέφεραν την απαίσια είδηση.¹² Ετοιμάζονταν και άλλοι να φύγουν από τους πλούσιους νησιώτες αλλά τους συγκράτησε ο γνωστός ιστορικός και ευγενής της Ίμβρου Κριτόβουλος, ο οποίος μέσα στις στιγμές εκείνες του φόβου και της αναρχίας ανέλαβε την πρωτοβουλία να έλθει σε συνεννόηση και σε συμβιβασμό με τον κατακτητή, για ν' αποφύγει την καταστροφή και την απειλή της ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος.

Οι ενέργειες του Κριτόβουλου δεν περιορίζονται μόνο για το νησί του την Ίμβρο, αλλά απλώνονται και στα άλλα πλησιέστερα νησιά του. Αυτός κατόρθωσε να ανακόψει το ρεύμα της φυγής των ισχυρών των άλλων νησιών,

⁸ Βλ. *Karl Hoph*, *Geshichte Griechenlands vom Beginn des Mittelalters bis auf unsere Zeit (395-1821)*, Leipzig 1867-1868, Allg. Enzyklopaedie των Etsch-Gruber, τ. 68, σ. 151-152. Πρβλ. και *Σπ. Λάμπρου*, *Νέαι Συμβολαί εις τα περί των Γατελούζων*, Ν. Ελληνογνήμων 7 (1910) 341-344.

⁹ Βλ. *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, *Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833*, Θεσ/νίκη 1969, σ. 72 και 112. Πρβλ. και *Ιδίου*, *Ιστορία της Θάσου 1453-1912*, Ε.Μ.Σ., Θεσ/νίκη 1984, σ. 12.

¹⁰ Βλ. *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, *Ιστορία της Θάσου 1453-1912*, εκδ. Ε.Μ.Σ., Θεσ/νίκη 1984, σ. 12. Βλ. ακόμα του *Ιδίου*, *Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833*, Θεσ/νίκη 1969, σ. 112.

¹¹ Βλ. *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, *ό.π.*, σ. 12-13.

¹² Βλ. *Karl Krumbacher*, *Geshichte der Byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches (527-1453)*, München 1897, σ. 309-310. Πρβλ. και *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, *ό.π.*, σ. 14-15.

όπως αναφέρει ο ίδιος στο ιστορικό του έργο, που μας άφησε: «...Οι δε εν ταις νήσοις δρασμόν εβουλεύοντο... Κριτόβουλος δε τούτο μαθών ανέσχε τε τούτους της ορμής, χρησταίς ελπίσι κουφίσας...».¹³ Αυτός στέλνει έμπιστό του με δώρα στον διοικητή της Καλλίπολης Χαμζά, που ήταν και ο αρχηγός του στόλου, και τον έπεισε να μην κινηθεί κατά των νησιών και να μην σκεφθεί να τα βλάψει. Με τη μεσολάβησή του μάλιστα έστειλε διμελή αντιπροσωπεία στον σουλτάνο Μεχμέτ Β΄, που βρισκόταν στην Αδριανούπολη, με δώρα για να του παραδώσουν τα νησιά με τη θερμή παράκληση να τ' αφήσει «εν τη προτέρα αυτών κατάστασει...και αποφέρειν αυτώ τους τε ωρισμένους φόρους ετησίως και άρχοντα ον αν κελεύση»¹⁴

Την ίδια εποχή και ο φόρο υποτελής Παλαμήδης, ηγεμόνας της Αίνου, έστειλε απεσταλμένο του στον σουλτάνο για να ζητήσει τη νομιμοποίηση της κυριαρχίας του στην Ίμβρο¹⁵, που την είχε και προηγούμενα ως φέουδό του. Το ίδιο έκανε και ο Dorino Α΄, ηγεμόνας της Λέσβου. Έστειλε στον σουλτάνο τον συνηγεμόνα πρωτότοκο γιο του Domenico με την παράκληση της αναγνώρισης της κυριαρχίας του στα νησιά Λήμνο και Θάσο. Οι πρέσβεις των Φράγκων ηγεμόνων συναντήθηκαν με τους απεσταλμένους του Κριτόβουλου στην Αδριανούπολη, όπου και αντάλλαξαν απόψεις για το μέλλον των νησιών, οι οποίες συνέπιπταν, γι' αυτό και συμφώνησαν να επιδιώξουν από κοινού να παραμείνουν τα νησιά κάτω από τις ίδιες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν έως εκείνη την εποχή. Την πρότασή τους αυτή την αποδέχτηκε ο Μεχμέτ Β΄ και «δωρείται τας νήσους, καθώς ήσαν εν τω του βασιλέως καιρώ τεταγμέναι»,¹⁶ με τη συμφωνία να πληρώνουν φόρο υποτέλειας, ο οποίος καθοριζόταν σε χρυσά νομίσματα, τα οποία και θα πλήρωναν οι Φράγκοι ηγεμόνες ως υποτελείς πλέον του σουλτάνου.¹⁷ Και ο αείμνηστος καθηγητής του Νεοελληνισμού Απόστολος Βακαλόπουλος, σχολιάζοντας τα γεγονότα, συμπεραίνει ότι ο σουλτάνος αποδέχτηκε αυτή τη λύση και δεν προέβη στην άμεση ενσωμάτωση των νησιών αυτών, γιατί ήθελε να καταπραΰνει προσωρινά τη χριστιανική Δύση, που συγκινημένη από τις επικλήσεις βοήθειας των Φράγκων ηγεμόνων θα μπορούσε να προβεί σε σταυροφορία εναντίον του.¹⁸

¹³ Βλ. Κριτόβουλου Ιμβρίου, Ξυγγραφή Ιστοριών, έκδ. Ch. Müller στα Fragmenta Historicorum. Graecorum, τόμ. 5, Paris 1883, I, 75, 2-3.

¹⁴ Βλ. Κριτόβουλου Ιμβρίου, ό.π., 5, I, 75, 2-3.

¹⁵ Βλ. Κριτόβουλου Ιμβρίου, ό.π., 5, II, 8,2.

¹⁶ Βλ. Κριτόβουλου Ιμβρίου, ό.π., 5, I, 75.

¹⁷ Βλ. Δούκα, Ιστορία, έκδ. Em. Bekker, Βόννη 1834, σ. 28.

¹⁸ Βλ. Αποστ. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 16.

Παρά την ήπια πολιτική του ο σουλτάνος δεν μπόρεσε να αποφύγει την αντίδραση των Φράγκων ηγεμόνων που νέμονταν τα ελληνικά νησιά. Αφυπνίζονται από τον λήθαργό τους και αρχίζουν να σκέπτονται για την άμυνα των νησιών τους. Πρωτοστατεί ο Jean de Lastig, μέγας μάγιστρος των ιπποτών της Ρόδου, ο οποίος κάλεσε τους ηγεμόνες της Δύσης να σπεύσουν για να σώσουν τη Ρόδο, που ήταν το προπύργιο του χριστιανικού κόσμου της Ανατολής και να εκδικηθούν για το αίμα των χριστιανών που χύθηκε στην Κωνσταντινούπολη.¹⁹

Ο πάπας Νικόλαος Ε΄ δεν ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα για μια χριστιανική σταυροφορία. Ο νέος πάπας, όμως, Κάλλιστος Γ΄, που τον διαδέχτηκε μετά τον θάνατό του, τον Μάρτιο του 1455, κάλεσε τους ηγεμόνες της Ευρώπης σε εξέγερση εναντίον των άθεων βαρβάρων. Αν και η κίνησή του δεν βρήκε την ανάλογη ανταπόκριση, εν τούτοις κατόρθωσε να συγκεντρώσει 26 πλοία και να στρατολογήσει 5.000 στρατιώτες και 1.000 ναυτικούς. Η μικρή αυτή δύναμη τέθηκε υπό την αρχηγία του πατριάρχη της Ακυληίας Lodovico Scarampi.²⁰

Η είδηση της κήρυξης της σταυροφορίας έφθασε στον σουλτάνο, ο οποίος φοβήθηκε μήπως οι φράγκικες ηγεμονίες των ελληνικών νησιών αποτελέσουν ναυτικές βάσεις εναντίον του από τους σταυροφόρους, γι' αυτό και αρχίζει να εφαρμόζει δυναμική πολιτική στο Αιγαίο. Απαίτησε να πληρώνουν φόρο υποτελείας και οι Ρόδιοι, όπως πλήρωναν και άλλα ελληνικά νησιά. Οι Ιωαννίνες ιππότες, όμως, που κατείχαν τη Ρόδο, αρνούνται να συμμορφωθούν με την αίτηση αυτή του Σουλτάνου, οπότε εκστρατεύει εναντίον της αλλά δεν κατορθώνει να την καταλάβει.²¹ Και τότε στρέφεται προς τις μικρές φράγκικες ηγεμονίες, που ήταν και οι πλησιέστερές του. Επωφελείται από το θάνατο του ηγεμόνα της Λέσβου και απαιτεί από τον γιο και διάδοχό του Domenico ως δώρο τη Θάσο. Ο Domenico είχε στείλει τον Έλληνα ιστοριογράφο Δούκα στην Αδριανούπολη για να πληρώσει τους ετήσιους φόρους, αλλά οι δύο βεζίρηδες του σουλτάνου, Μαχμούτ και Σεϊδή Αχμέτ, δήλωσαν στον απεσταλμένο ότι δεν θα αναγνωριζόταν ο Domenico, αν ο ίδιος δεν πήγαινε να παραλάβει την ηγεμονία του, απειλώντας τον μάλιστα ότι «εκείνος οίδε το μέλλον».²² Αναγκάστηκε ο Domenico, συνοδευόμενος από Έλληνες και Φράγκους άρχοντες, να μεταβεί στην Αδριανούπολη για συνάντησή του, αλλά απουσίαζε και τον αναζήτησε σε περιοχή της Σόφιας,

¹⁹ Βλ. *Κων/νου Σάθα*, Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, Αθήνα 1869, σ. 4.

²⁰ Βλ. *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, ό.π., σ. 17-18.

²¹ Βλ. *Δούκα*, ό.π., σ. 319-328.

²² Βλ. *Δούκα*, ό.π. σ. 328-329.

όπου ήταν στρατοπεδευμένος, λόγω λοιμικής επιδημίας, στο βουλγάρικο χωριό Ιζλατή. Εκεί οι δύο Βεζίρηδες ανακοίνωσαν στον Domenico την απαίτηση του Σουλτάνου να του δοθεί η Θάσος ως δώρο. Και ο Domenico υπέκυψε στη βία. Έτσι η Θάσος πέρασε στους Τούρκους στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1455.²³ Στους επόμενους μήνες του ιδίου έτους περιήλθαν στους Τούρκους και οι υπόλοιπες μικρές φραγκικές ηγεμονίες του βορειοανατολικού Αιγαίου, εκτός της Λέσβου.²⁴ Είχε προλάβει τις ύποπτες κινήσεις του ηγεμόνα της Αίνου Dorino B', που διαδέχτηκε τον Παλαμήδη, γι' αυτό και επιτέθηκε κατά της Αίνου, την οποία και κατέλαβε. Αποτέλεσμα της κατάληψης αυτής ήταν να παραδοθούν και τα νησιά Σαμοθράκη και Ίμβρος, που υπαγόταν στον ηγεμόνα της Αίνου Dorino B'.²⁵

Στο γεγονός της κατάληψης της Αίνου αναφέρεται και ο Πολυζωίδης, ο οποίος αναφέρει: «Ο Αμπάς υπέπεσεν εις οργήν και το εξής έτος 1456 ο διαδεζόμενος αυτόν Γιουνής πασάς διετάχθη να πλεύσει κατά της Αίνου, όπου και ο σουλτάνος αυτός έμελλε να επέλθει κατά γην. Αρχων της πόλεως ταύτης ήτο ο Γενουάτης Δορίας, έχων υπό την δικαιοδοσίαν του και τας απέναντι κειμένας νήσους Ίμβρον και Σαμοθράκην. Κατά το παράδειγμα δε άλλων ομοίων ηγεμόνων είχε αναγνωρίσει και ούτος εξ αρχής την κυριαρχίαν του Μωάμεθ επί πληρωμή ετησία 2.000 δουκάτων. Όταν, ενώ ενόμιζεν εαυτόν εξησφαλισμένον εν τη κυριότητί του, αίφνης επί ανυποστάτοις αιτιάσεσι προσβληθείς εστερήθη όλων των κήσεων αυτού. Εις μάτην δε μεταβάς εις Σαμοθράκην έπεμψαν εκείθεν ως πρέσβειραν προς τον σουλτάνον την περικαλλή θυγατέρα του μετά πλουσίων δώρων. Δια του επαγωγού τούτου μέσου έτυχε μεν συγγνώμης, δεν ηδυνήθη όμως να αναλάβει την ηγεμονίαν του και επί τέλους ηναγκάσθη να μεταβεί εις την γην της γεννήσεώς του».²⁶ Έτσι έληξε η πρώτη αυτή φάση των επιχειρήσεων στο βορειοανατολικό Αιγαίο με απόλυτη επικράτηση του Μεχμέτ Β', αφού κατόρθωσε να καταλάβει την Παλαιά Φώκαια, κτήση του Domenico στη Μικρά Ασία, και να υποχρεώσει σε υποταγή την Ίμβρο και τη Σαμοθράκη. Επίσης κατέλαβε και τη Λήμνο,

²³ Βλ. Δούκα, ό.π., σ. 329-330. Ο σουλτάνος διπλασίασε και τους φόρους για τη Λέσβο. Απελπισμένος ο Domenico παρακάλεσε τους Βεζίρηδες να μεσολαβήσουν για τη μείωση των φόρων. Πέτυχε να μειωθούν οι φόροι από 6.000 χρυσά σε 4.000. Βλ. και Karl Hopf, ό.π., σ. 152.

²⁴ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 20.

²⁵ Βλ. Δούκα, ό.π., σ. 335-336. Κριτόβουλον, ό.π., 5, II, 16. Karl Hopf, ό.π., τ. 68, σ. 152, Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 21, όπου και η σχετική βιβλιογραφία.

²⁶ Βλ. Πολυζωίδου, Νέα γενική ιστορία 1492 μ.Χ. - 1789, σ. 7. Βλ. και Κριτόβουλο, ό.π., που αναφέρει ότι συγγενής του Dorino B', κατήγγειλε στον Σουλτάνο ότι «δύσοντας τε είη (ο Dorino B') αυτός (τω σουλτάνω) και νεωτέρων επιθυμεί και κοινολογείται τοις Ιταλοίς και όπλα συλλέγει και φρουρούς μισθούται και φύλακας εγκαθιστάνειν βούλεται. Αίνω τε και ταις νήσοις και όλως εις αποστασίαν ορά· και ει μη θάπτον προληφθεί, καν εις έργον άξει το σπουδαζόμενον».

προσκαλεσμένος από τους κατοίκους της, γιατί ήταν δυσαρεστημένοι από τον διοικητή τους Νικόλαο, αδερφό του Domenico.²⁷

ΒΕΝΕΤΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1457-1479

Ο στολίσκος των σταυροφόρων κατέφθασε στο Αιγαίο στις αρχές του 1457. Δεκατέσσερα πλοία αρχικά ήλθαν στη Ρόδο, όπου έμειναν για λίγο, και στη συνέχεια προσέγγισαν τη Χίο και τη Λέσβο. Οι ηγεμόνες, όμως, των νησιών αυτών δεν θέλησαν να λάβουν μέρος σε εκστρατεία κατά του σουλτάνου. Η άρνησή τους οφειλόταν όχι μόνο στον φόβο τους από τους Τούρκους, αλλά πολύ περισσότερο στον ανταγωνισμό που υπήρχε ανάμεσα σε Βενετούς και Γενουάτες, αφού ήταν πασίγνωστο ότι στη σταυροφορία, που κήρυξε ο πάπας Κάλιστος Γ', συμμετείχαν μόνο Βενετοί, οι οποίοι είχαν και τη διοίκηση του χριστιανικού στολίσκου.²⁸ Έπειτα τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου ήταν κτήσεις των Γατελούζων, που εποφθαλμιούσαν οι Βενετοί, οι οποίοι μάλιστα είχαν έλθει σε μυστική συμφωνία από τον Νοέμβριο του 1456 με τον ισχυρό γαιοκτήμονα της Λήμνου Γεώργιο Παλαιολόγο, γνωστό ως Δρομοκαΐτη και Κομνηνό, να καταλάβει τις κτήσεις αυτές στο όνομα της Βενετίας με τον όρο να τις νέμεται ως δικό του φέουδο.²⁹ Η ενέργεια αυτή των Βενετών πρέπει να έγινε γνωστή στους Γενουάτες ηγεμόνες, γι' αυτό και δεν έδειξαν διάθεση συμμετοχής στη σταυροφορία, που τη θεώρησαν, άλλωστε, ανεπαρκή για την υπεράσπιση των φράγκικων κτήσεων της Ανατολής. Πάντως τα πλοία των σταυροφόρων χρησιμοποιούσαν τα λιμάνια τους ως βάσεις για να εξορμούν εναντίον των Τούρκων λεηλατώντας τα μικρασιάτικα παράλια και συλλαμβάνοντας τα εμπορικά τους πλοία.

Ο σταυροφορικός στολίσκος που συγκεντρώθηκε στη Μυτιλήνη, αποτελούνταν από 40 βενετικά, καταλωνικά, πειρατικά και άλλα πλοία.³⁰ Από εκεί ξεκίνησε τις επιχειρήσεις του για κατάληψη των άλλων νησιών του βορειοανατολικού Αιγαίου. Πρώτα προσέγγισε τη Λήμνο, η οποία παραδόθηκε με την τούρκικη φρουρά των εκατό ανδρών που υπήρχε. Μετά προσέβαλε τη Θάσο, την οποία και κατέλαβε.³¹ Την ίδια εποχή καταλαμβάνεται από τους σταυροφόρους και η Σαμοθράκη. Ο Απόστολος

²⁷ Βλ. Κριτόβουλο, ό.π., 5 II, 16, Δούκα, ό.π., 335-336, Karl Hopf, ό.π., τ. 68, σ. 152, Κ. Σάθα, ό.π., τ. 7, σ. 571, 22 και Αποστ. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 20-21.

²⁸ Βλ. Karl Hoph, ό.π., τ. 68, σ. 153.

²⁹ Βλ. Karl Hoph, ό.π., σ. 152-153, Κ. Sathas, Documents, τ. I, σ. 231, Αποστ. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 24.

³⁰ Βλ. Δούκα, ό.π., σ. 338.

³¹ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π. σ. 25-27.

Βακαλόπουλος, στηριζόμενος στον Hoph, υποστηρίζει ότι πρώτη καταλήφθηκε η Θάσος και μετά η Σαμοθράκη, ενώ ο Δούκας αναφέρει το αντίθετο, ότι πρώτα καταλήφθηκε η Σαμοθράκη και μετά η Θάσος.³² Στη συνέχεια παραδόθηκε και η Ίμβρος από τον Κριτόβουλο με όρους, όταν μετέβη ο κόμης Anguillara με δέκα πλοία του σταυροφορικού στόλου.³³ Έτσι συμπληρώθηκε η κατάληψη των νησιών του βορειοανατολικού Αιγαίου από τους Φράγκους και κυρίως από τους Βενετούς. Η κυριαρχία των σταυροφόρων ολοκληρώθηκε στο Αιγαίο, όταν τον Αύγουστο του 1457 ο στόλος του νίκησε την τουρκική δύναμη και κυρίεψε 25 καράβια του.³⁴ Η επιτυχία όμως αυτή δεν κράτησε για πολύ. Την άνοιξη του 1458 άρχισε να ξεθυμαίνει η σταυροφορική αυτή κίνηση και ο νέος πάπας Πίος Β΄ δεν μπόρεσε να διατηρήσει το ζήλο που είχε εμπνεύσει ο προηγούμενος πάπας Κάλλιστος Γ΄. Παρατηρείται μία στασιμότητα, την οποία αντελήφθησαν οι Λήμνιοι, που φοβήθηκαν αιφνιδιαστική επίθεση του τουρκικού στόλου και αναμενόμενη τιμωρία τους για την παράδοση του νησιού τους στους σταυροφόρους. Γι' αυτό και ήλθαν σε συνεννόηση με τον Κριτόβουλο, για να παραδώσουν το νησί τους στους Τούρκους. Ο ευπροσάρμοστος Κριτόβουλος, πιστός υπηρέτης του σουλτάνου, βλέποντας την αλλαγή της διάθεσης των κατοίκων των νησιών ανέλαβε να μεσολαβήσει για την επαναφορά τους στην τουρκική κυριαρχία. Έτσι οι Λήμνιοι και οι Ίμβριοι επανήλθαν στην κυριαρχία του σουλτάνου.³⁵ Ακολούθησε η Σαμοθράκη και η Θάσος, όταν ο νέος ναύαρχος Ζαγανός πασάς, που αντικατέστησε τον Ισμαήλ, εξεστράτευσε με 40 πλοία τον Οκτώβριο του 1459 εναντίον των δύο αυτών νησιών και κατέλαβε τις φράγκικες φρουρές, που υπήρχαν ακόμα εκεί.³⁶ Μ' εντολή του σουλτάνου μετέφερε ο Ζαγανός πασάς τους περισσότερους κατοίκους των νησιών αυτών στην Κωνσταντινούπολη,³⁷ για πύκνωση του πληθυσμού της πρωτεύουσας.

Στο γεγονός της κατάληψης της Σαμοθράκης και Θάσου αναφέρεται ο Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, ο οποίος σημειώνει : « *τας δε νήσους και όσοι εις τα άκρα των ορέων δέφυγον, μη ανδραποδισθώσι...*»,³⁸ αλλά δεν συμπληρώνεται η φράση αυτή, παράλειψη που οδηγεί τον Απόστολο

³² Βλ. Δούκα, ό.π., σ. 338.

³³ Βλ. Κριτόβουλο, ό.π., 5, II, 23.

³⁴ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π. σ. 28.

³⁵ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π. σ. 29.

³⁶ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π. σ. 31.

³⁷ Βλ. Κριτόβουλο, ό.π., 5, III, 17,4 και 24,4. Λαόνικο Χαλκοκονδύλη, Αποδείξεις ιστοριών δέκα, έκδ. Em. Bekker, Βόννη 1843, σ. 470.

³⁸ Βλ. Χαλκοκονδύλη, ό.π., σ. 470.

Βακαλόπουλο στο συμπέρασμα ότι ο Χαλκοκονδύλης ήθελε να δηλώσει την παραχώρηση των νησιών αυτών στον Δημήτριο Παλαιολόγο,³⁹ συμπέρασμα που επιβεβαιώνει και χωρίο του Κριτόβουλου, που αναφέρει: «*Βασιλεύς (ο σουλτάνος) δε προύργου τοι ποιούμενος την τούτου (του Δημητρίου) θεραπείαν τε και διόρθωσιν, ευθύς μετακαλείται Μαχμούτα και Ισάακον, και κοινή ξυνδιασκεψάμενος δίδωσι σατραπείαν τω δεσπότη ες τε αρχήν άμα και πρόσοδον τας τε εν Αιγαίω νήσους Ίμβρον και Λήμνον και τα καταλειφθέντα Θάσου και Σαμοθράκης (προαπωκίσθη γαρ το πλεον τούτων ες το Βυζάντιον)*».⁴⁰ Η περιγραφή αυτή του Κριτόβουλου ως προς την παραχώρηση των νησιών του βορειοανατολικού Αιγαίου στον Δημήτριο Παλαιολόγο συμπίπτει με την περιγραφή του Χαλκοκονδύλη: «*Ως μεν ουν αφικομένου Ασάνεω (Ματθαίου) παρά βασιλέως επυνθάνετο τα κατά την Πελοπόννησον, επυνθάνετο δε παρ' Αχμάτεω του της Πελοποννήσου υπάρχου, εν Κορίνθω διατρίβοντος, Δημήτριον τον ηγεμόνα αφεστηκότα του αδελφού αυτού κατά χώραν μένειν, πολεμούμενον και αυτόν ταις εν τω Αιγαίω νήσοις, Λήμνω τε και Ίμβρω και Σαμοθράκη, ταύτας μέντοι πρότερον, μετά την Βυζαντίου αίρεσιν, παρείχετο της Λέσβου τα ηγεμονικά...*».⁴¹

Η παραχώρηση στον Δημήτριο Παλαιολόγο των νησιών Ίμβρου, Λήμνου, Σαμοθράκης και Θάσου, μαζί με την Αίνο, πρέπει να έγινε στα μέσα του Φθινοπώρου του 1460, όταν ως αιχμάλωτος βασικά έφτασε στην Αδριανούπολη μαζί με την οικογένεια και την ακολουθία του. Εκεί του παραχώρησε όλες αυτές τις κτήσεις του. Τα εισοδήματά του από τις κτήσεις αυτές, μαζί με τις 100.000 που έπαιρνε από το νομισματοκοπείο της Αδριανούπολης, ανέρχονταν σε 700.000 αργυρά νομίσματα.⁴²

Ο Δημήτριος Παλαιολόγος, που διέμενε στην Αδριανούπολη, διοικούσε τα νησιά αυτά με αντιπροσώπους του. Το 1467, όμως, έπεσε στη δυσμένεια του σουλτάνου, ο οποίος τον εξόρισε στο Διδυμότειχο και «*ήρεν αυτού παν σιτηρέσιον*».⁴³ Ύστερα τον λυπήθηκε και τον επανέφερε στην Αδριανούπολη χορηγώντας του 50.000 άσπρα «*εις σιτηρέσιον... εκ του κομερκίου του αλεύρου*».⁴⁴

Οι Βενετοί, επειδή φοβήθηκαν για το μέλλον των βάσεών τους στην Πελοπόννησο, εξαιτίας των προκλήσεων των Τούρκων, άρχισαν τον Φεβρουάριο του 1463 πολεμικές επιχειρήσεις στο Αιγαίο. Ο ναύαρχος του

³⁹ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 31-32.

⁴⁰ Βλ. Κριτόβουλο, ό.π., 5, ΙΙΙ, 24,4.

⁴¹ Βλ. Χαλκοκονδύλη, ό.π., σ. 4-69.

⁴² Βλ. Κριτόβουλο, ό.π. 5, ΙΙΙ, 24,4. Βλ. και Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 33-34.

⁴³ Βλ. Γεωργίου Φραντζή, Χρονικόν, έκδ. Emm. Bekker, Βόννη 1838, σ. 427-428.

⁴⁴ Βλ. Γεωργίου Φραντζή, ό.π., σ. 428-429.

Βενετικού στόλου Victor Capello κατέλαβε το καλοκαίρι του 1466 τα νησιά Ίμβρο, Σαμοθράκη και Θάσο, τα οποία και επέστρεψαν οι Βενετοί με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης, που υπογράφηκε στις 26-1-1479.⁴⁵ Επομένως η επιστροφή των νησιών έγινε με διακρατική συμφωνία και ως εκ τούτου δεν υπήρξαν δορυάλωτα.

Οι γαίες των δορυάλωτων περιοχών υπάγονταν στην κατηγορία των λεγόμενων δημόσιων γαιών και ανήκαν στο κράτος. Οι γαίες των περιοχών, όμως, που δήλωσαν υποταγή παρέμειναν στην κατοχή των ιδιοκτητών τους. Έτσι τα ακίνητα της Μακεδονίας και της Ηπείρου περιήλθαν στο τουρκικό δημόσιο, γιατί οι περιοχές αυτές κατακτήθηκαν από τους Τούρκους. Δεν συνέβη το ίδιο όμως και στα νησιά του Αιγαίου Πελάγους, οι κάτοικοι των οποίων διατήρησαν την κυριότητα των ακινήτων τους, γιατί ο σουλτάνος έδειξε εύνοια σ'αυτούς. Και ο λόγος της εύνοιας αυτής οφειλόταν στο γεγονός ότι ο σουλτάνος απέφυγε τη σύγκρουση, γιατί ήθελε να παρουσιασθεί ως φιλικός με τους νησιώτες, για να προτιμήσουν την τούρκικη κυριαρχία από την εξουσία του ηγεμονικού οίκου των Γατελούζων.⁴⁶

Πάγια τακτική των Τούρκων ήταν να θεωρούνται οι κατακτώμενοι λαοί ως λάφυρα πολέμου και οι ιδιοκτησίες τους να περιέρχονται στο τουρκικό δημόσιο. Από την τακτική αυτή των Οθωμανών εξαιρέθηκαν αρχικά οι κάτοικοι της Βασόρας και της Χετζάζης, που, σαν μουσουλμανικοί λαοί που ήταν, ο κατακτητής θεώρησε τις γαίες τους ιδιωτικές και τις άφησε στην πλήρη κυριότητά τους. Το δικαίωμα τούτο αναγνωρίστηκε μετέπειτα και στους χριστιανούς που δεν αντιστέκονταν και υποτάσσονταν ή αναγνώριζαν την κυριαρχία του σουλτάνου. Τέτοια είναι η περίπτωση των νησιών του Αιγαίου. Ο σουλτάνος αναγνώρισε τα κτήματα των κατοίκων των νησιών ως ιδιωτικά πλήρους κυριότητας. Οι γαίες της κατηγορίας αυτής συνιστούσαν μία υποκατηγορία των γαιών πλήρους κυριότητας (εραζί μεμλουκέ, κοινώς μούλκια) και ονομάζονταν γαίες χαρατζιέ, υποκείμενες μόνο στο φόρο του χαράτς.⁴⁷

ΤΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Η Σαμοθράκη ακολούθησε την ίδια ιστορική πορεία με τη Θάσο. Παραδόθηκε με συμφωνία το 1456 από τον Γενουάτη ηγεμόνα της με τη

⁴⁵ Βλ. Κ. Satha, Document inedits relatifs de la Grece au movent age, Paris 1884, τ. 6, σ. 33 και Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 34-35.

⁴⁶ Βλ. Ανακοίνωση αρεοπαγίτη Χαράλαμπου Αντωνιάδη, Νομολογία για το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Θάσου, Θασιακά, τ. 19 (2018), σ. 15.

⁴⁷ Χαράλαμπου Παπαστάθη, Αρμενόπουλος 11, 2010, σ. 1659-1660.

μεσολάβηση του ιστορικού Κριτόβουλου, πληρώνοντας φόρο υποτέλειας, αλλά καταλήφθηκε από τους Βενετούς το 1466, οι οποίοι υποχρεώθηκαν να την επιστρέψουν στους Τούρκους, χωρίς πολεμική αναμέτρηση, με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης το 1479.⁴⁸ Επομένως, η Σαμοθράκη ως μη δορυάλωτη περιοχή πλήρωνε ελάχιστο φόρο, μόνο το χαράτς, όπως και η Θάσος. Γι' αυτό και ο Απόστολος Βακαλόπουλος, που συνέγραψε τη νεότερη ιστορία της Θάσου, μένει έκπληκτος για τους ελάχιστους φόρους που πλήρωναν οι Θάσιοι, οι οποίοι φορολογούνταν μόνο με *resmî zîft*, όσα δηλαδή πλήρωναν και οι μουσουλμάνοι, ήτοι 50 ακτσέδες αντί για δεκάτη (*ösür*).⁴⁹ Απαλλάσσονταν ακόμα και από το φόρο *avariz-i divaniye* και απολάμβαναν μεγάλων φορολογικών ελαφρύνσεων, γεγονός που προξενεί απορία και στην ερευνήτρια Ευαγγελία Μπαλά, όταν παρουσιάζει την απογραφή του 1570 και παρατηρεί ότι ο Θεολόγος, χωριό με 613 φορολογικές μονάδες εκείνη την εποχή, πλήρωνε σπέντζα μόνο 4.750 άσπρα, ενώ κανονικά θα έπρεπε να πληρώνει 15.325 άσπρα.⁵⁰ Δεν εγνώριζε για τα προνόμια των μη δορυάλωτων περιοχών, που ήταν αντικείμενο της έρευνας των νομικών.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Σαμοθράκης εξελίχθηκε όπως ακριβώς είχε διαμορφωθεί και στη Θάσο. Υπήρχαν οι ιδιόκτητες γαίες, τα λεγόμενα μούλκια, και τα κοινοτικά δάση (μπαλταλίκια). Στις 18-10-1912 ο ελληνικός στόλος απελευθέρωσε τη Θάσο και στις 19-10-1912 τη Σαμοθράκη.⁵¹ Η ελληνική πολιτεία μη γνωρίζοντας το ιδιοκτησιακό καθεστώς που επικρατούσε στα δύο αυτά νησιά, κήρυξε τα δάση τους ως εθνικά «δικαιώματι πολέμου». Και οι Θάσιοι έδωσαν σκληρό αγώνα, όταν θέλησαν οι Αιγύπτιοι να σφετεριστούν τα δάση τους πουλώντας την εκμετάλλευσή τους στον Χιώτη μεγαλέμπορα Νικόλαο Ψιακή. Η σύγκρουση, καίτοι κατέληξε στην απομάκρυνση των Αιγυπτίων από τη Θάσο, συνεχίστηκε όμως και με τους Τούρκους (1902-1912) και με την ελληνική πολιτεία, που είχε κηρύξει τα

⁴⁸ Δύο καθηγητές της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ. λαμβάνουν ως αφετηρία της παράδοσης το 1479 και όχι το 1455. Βλ. *Χαρ. Παπαστάθης*, ό.π., σ. 1460 και *Γ. Νάκου*, Η νομοποιητική ισχύς των ιδιωτικών πωλητηρίων εγγράφων στη Θάσο επί τουρκοκρατίας, *Θασιακά*, τ. 19 (2018), σ. 49.

⁴⁹ Βλ. *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, ό.π. σ. 39.

⁵⁰ Βλ. *Ευαγγελίας Μπαλά*, Η Θάσος στις οθωμανικές απογραφές του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, *Θασιακά*, τ. 10 (1996-1997), σ. 509, όπου αναφέρεται ότι οι Θάσιοι είχαν το κείμενο της υψηλής διαταγής για την απαλλαγή τους, απαλλαγή που συνεχίστηκε και στα χρόνια του Σουλεϊμάν. Οι φορολογικές αυτές ελαφρύνσεις, επειδή δεν μπορούν να εξηγηθούν από την Ευαγγελία Μπαλά, υποθέτει ότι οφείλονται στις μυλόπετρες που παρείχε ή στις ποσότητες των μετάλλων που προσέφερε στο νομισματοκοπείο, καθώς και στο δασικό πλούτο της, που ήταν απαραίτητος για τη ναυπήγηση του οθωμανικού στόλου, βλ. σ. 518-519. Δεν εγνώριζε η αναφερόμενη ερευνήτρια ότι οι ελάχιστοι φόροι της Θάσου οφείλονταν στο μη δορυάλωτο του νησιού.

⁵¹ Βλ. *Σ.Ι. Δούμανη*, Το ημερολόγιον του κυβερνήτου του Γ. Αβέρωφ κατά τους πολέμους 1912-1913, Αθήναι 1940, σ. 71-72.

δάση της ως εθνικά, χωρίς να εξετάσει σε ποίον ανήκε η κυριότητα των δασών κατά την τουρκοκρατία.⁵²

Τελικά, οι Θάσιοι δικαιώθηκαν με τις υπ' αριθ. 36/1929, 10, 11, 12, 76, 77, 85, 86, 87, 88, 89, και 90/1930 αποφάσεις του Διοικητικού Δικαστηρίου, οι οποίες αναγνώρισαν ότι η κυριότητα των δασών της Θάσου ανήκει στις κοινότητές του. Γι' αυτό και το Δημόσιο υποχρεώθηκε να αποζημιώσει χιλιάδες στρέμματα που ανήκαν σε κοινότητες και ιδιώτες για αποκατάσταση των ακτημόνων.⁵³ Αποζημιώσε ακόμα και τους κισλάδες (βοσκοτόπια) που βρέθηκαν στην κατοχή των κατοίκων από τα χρόνια της τουρκοκρατίας.

Βασική προϋπόθεση για να διεκδικεί το ελληνικό δημόσιο εμπράγματα δικαιώματα σε γαίες που περιήλθαν στο ελληνικό κράτος με τους βαλκανικούς πολέμους, θα πρέπει η ιδιοκτησία που επικαλείται να βρίσκεται σε περιοχές που κατακτήθηκαν από τους Οθωμανούς. Τέτοιο δικαίωμα, όμως, δεν μπορεί να επικαλεσθεί για περιοχές που πέρασαν στην οθωμανική αυτοκρατορία με δήλωση υποταγής, μ' αποτέλεσμα οι κάτοικοι των περιοχών αυτών να διατηρήσουν τις ιδιοκτησίες τους, οι οποίες χαρακτηρίστηκαν ως φορολογούμενες (μούλκια). Αυτό σημαίνει ότι το ελληνικό δημόσιο δεν μπορεί να στηρίζει δικαίωμα κυριότητας στις γαίες αυτές, βασισμένο στο γεγονός της διαδοχής.

Τα εμπράγματα δικαιώματα των ιδιοκτητών στις μη δορυάλωτες περιοχές προστατεύονται και από το πρωτόκολλο του Λονδίνου και από τη συνθήκη των Αθηνών, που υπογράφηκε μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας στις 1/14 Νοεμβρίου 1913, στην οποία συνθήκη ειρήνης η Ελλάδα ανέλαβε την υποχρέωση να εφαρμόζει στις Νέες Χώρες τους οθωμανικούς νόμους που ίσχυαν επί τουρκοκρατίας και να αναγνωρίζει τα εμπράγματα δικαιώματα των ιδιοκτητών τους.

Η οθωμανική νομοθεσία, που αφορά τις φορολογούμενες γαίες στις μη δορυάλωτες περιοχές, εισάγεται με το νόμο 147/1914 στην ελληνική αστική νομοθεσία. Έτσι το προϋφιστάμενο οθωμανικό γαιοκτητικό σύστημα προσαρμόζεται στο ελληνικό δίκαιο, το οποίο και εντάσσει το προϋφιστάμενο οθωμανικό δίκαιο στο ελληνικό δίκαιο. Στο άρθρο 2, εδ. 4 του νόμου 147 περιλαμβάνεται η νέα ρύθμιση που αναφέρει: *«Εν ταις χώραις ταις διατελούσαις υπό την άμεσον κυριαρχίαν του οθωμανικού κράτους εισάγεται εν γένει η ελληνική αστική νομοθεσία. Διατηρούνται όμως εν ισχύ αι περί γαιών [οθωμανικές] διατάξεις, αι ρυθμίζουσαι τα επ' αυτών [των γαιών] ιδιωτικής*

⁵² Βλ. *Αίγλης Γκρέτσικου*, Η φύση της νήσου Θάσου, Θασιακά, τ. 8, σ. 111-112, *Νικ. Ελευθεριάδη*, Τα δάση της Θάσου, Θασιακά, τ. 8, σ. 213-214, *Αν. Καπόλλα*, Αμφισβητήσεις και διενέξεις για την κυριότητα των δασών της Θάσου, Θασιακά, τ. 19, σ. 29-32.

⁵³ Βλ. ΦΕΚ 257/23-12-1954, τεύχος Β'.

φύσεως δικαιώματα, των περί τούτων δικαιοπραξιών συντελουμένων εφεξής κατά τους ελληνικούς νόμους». Στη συνέχεια το νομοθετικό πλαίσιο της αναγνώρισης των κεκτημένων ιδιωτικών δικαιωμάτων διευρύνθηκε με το διάταγμα 2468/1917 «περί ρυθμίσεως των εννόμων σχέσεων επί των κατά τους οθωμανικούς νόμους δημοσίων γαιών» της προσωρινής κυβέρνησης της Θεσσαλονίκης, που κυρώθηκε με το νόμο 1072/1917 «περί επεκτάσεως καθ' άπαν το κράτος των υπ' αριθ. 2466-2470 διαταγμάτων της προσωρινής κυβερνήσεως περί του αγροτικού ζητήματος». Έτσι όχι μόνο οι φορολογούμενες ιδιότητες γαίες προστατεύθηκαν, αλλά η προστασία αυτή επεκτάθηκε και στις δημόσιες γαίες που καταλήφθηκαν από ιδιώτες και συμπλήρωσαν δεκαετή κατοχή μέχρι το 1917. Με τη νέα ρύθμιση διαμορφώθηκε ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο, όπου εντάχθηκαν και τα δικαιώματα εξουσίας (tasarruf) επί των δημόσιων οθωμανικών γαιών, τα οποία και αναγνωρίστηκαν ως δικαιώματα πλήρους ιδιοκτησίας, αρχικά κατά τα 4/5 και το 1929 ενσωματώθηκε και το υπόλοιπο 1/5, οπότε και καταργήθηκε η συνιδιοκτησία αυτή επί των δημοσίων γαιών.

Ο νόμος 147/1914, μολονότι καταργήθηκε τυπικά, ουσιαστικά συνεχίζει να έχει ισχύ με την ειδική ρύθμιση που πέρασε στο άρθρο 51 ΕισΝΑΚ, το οποίο ορίζει: «Η απόκτηση κυριότητας ή άλλου εμπράγματος δικαιώματος πριν από την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα κρίνεται κατά το δίκαιο που ίσχυε όταν έγιναν τα πραγματικά γεγονότα για την απόκτησή τους».

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΜΗ ΔΟΡΥΑΛΩΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων αποδέχτηκε την πάγια αυτή θέση ότι δεν ήταν απαραίτητη η εγγραφή των ακινήτων καθαρής ιδιοκτησίας στα κτηματολογικά βιβλία κατά την τουρκοκρατία, ενώ ήταν υποχρεωτικές οι εγγραφές μόνο για τις δημόσιες και αφιερωμένες γαίες, «κατισχύοντος των νεωτέρων οθωμανικών διατάξεων του θεμελιώδους ιερού μουσουλμανικού δικαίου, δι' ου τα μούλκια ως προς την μεταβίβασιν εξομοιώθηκαν προς τας διατυπώσεις των κινητών». Από τους νεότερους νόμους του οθωμανικού δικαίου πάντα υπερίσχυε το ιερό μουσουλμανικό δίκαιο και ο οθωμανικός Αστικός Κώδικας (άρθρ. 167, 175, 181, 185), που εξομοίωνε τα μούλκια με τα κινητά πράγματα ως προς τον τύπο της μεταβίβασης.⁵⁴

⁵⁴ Βλ. απόφαση ΕφΑτγ 50/1923, Δικαιοσύνη 1924, 367, καθώς και ΕφΘεσ 153/1927 Θ.ΛΗ'/1927.695. Βλ. ακόμα ΑΠ 466/1957 ΝοΒ 6%/1958.115 κε. Πρβλ. και Γεωργίου Π. Νάκου, Οριοθέτηση του νομικού καθεστώτος των τείως οθωμανικών ιδιοκτησιακών τίτλων επί των γαιών της κατηγορίας «mülk» (πλήρους ιδιοκτησίας) στη Θάσο, Θασιακά, τ. 16 (2011-2014), σ. 328.

Οι ιδιόκτητες γαίες που υπήρχαν στα νησιά του Αιγαίου κατά την τουρκοκρατία αναγνωρίζονται και από αρεοπαγитικές αποφάσεις. Παραθέτουμε απόσπασμα από την υπ' αριθ. 200/1934 απόφαση του Β' Τμήματος του Αρείου Πάγου, που αναφέρει: «τα δ' εν ταις νήσοις του Αιγαίου ακίνητα υπάγονται, ως πασιδηλον τυγχάνει, εις την κατηγορίαν των καθαρὰς ιδιοκτησίας ακινήτων (μούλκια), επί των οποίων αι περί εγγραφής εις κτηματολόγιον (δια ταπίων) διατυπώσεις δεν ήσαν επί τουρκοκρατίας απαραίτητοι (ως επί γαιών δημοσίων, μεριγέ και μεκβουφέ), κατισχύοντος των νεωτέρων οθωμανικών διατάξεων του θεμελιώδους ιερού μουσουλμανικού δικαίου, δι' ου τα μούλκια ως προς την μεταβίβασιν εξομοιώθηκαν προς τας διατυπώσεις των κινητών».⁵⁵

Η ίδια θέση διαλαμβάνεται και σε νεότερες αποφάσεις του Αρείου Πάγου. Η υπ' αριθ. 1135/1975 αρεοπαγитική απόφαση αναφέρει: «Επειδή αι εν Πάτω γενόμεναι μεταβιβάσεις δι' ιδιωτικών εγγράφων του επιδίκου εν έτει 1913 προς την δικαιοπάροχον της αναιρεσιβλήτου και ακολούθως εν έτει 1921 προς την αναιρεσίβλητον διέπονται υπό του οθωμανικού δικαίου... κατά τα άρθρα 167, 175, 181 και 185 του οθωμανικού κώδικα αι μεταβιβάσεις των ακινήτων καθαρὰς ιδιοκτησίας (μουλκίων), ως το επίδικον, δεν υπέκειντο εις διατυπώσεις, και συνεπώς επετρέπετο η απόδειξις των και δι' ιδιωτικών εγγράφων, άτινα απετέλουν νόμιμον τίτλον μεταβιβάσεως, καθ' όσον τα μούλκια εξωμοιούντο προς τα κινητά και ουδεμία μεταγραφή της μεταβιβαστικής συμβάσεως απητείτο εις τα κτηματολογικά βιβλία ως απητείτο επί μεταβιβάσεων βακουφικών και δημοσίων γαιών, επί των οποίων γαιών η πολιτεία διετήρει δικαίωμα ψιλής κυριότητος και απητείτο η συναίνεσις της δια πάσαν μεταβίβασιν, δι' ο και αι επί του νόμου 28 Ρετζέπ του 1291 (1875) τουρκικού έτους μεταβολαί δε διαφοροποίησαν τον τρόπον μεταβιβάσεως των μουλκίων ως εκ της διαφόρου φύσεως αυτών προβλεπόμεναι από το ιερόν μουσουλμανικόν δίκαιον».⁵⁶

Καίτοι η Θάσος και η Σαμοθράκη δεν συμπεριλήφθηκαν στις εξαιρέσεις του νόμου 998/1979, αν και υπήρξαν μη δορυάλωτες περιοχές, εντούτοις οι αγωγές του ελληνικού δημοσίου, που στηρίζονταν στο νόμο 998/1979, απορρίπτονταν από τα τοπικά δικαστήρια με το σκεπτικό ότι δεν αρκούσε η επίκληση από το Δημόσιο του τεκμηρίου της κυριότητας υπέρ του Δημοσίου, σύμφωνα με το νόμο 998/1979, καθώς το αναφερόμενο στο νόμο τεκμήριο

⁵⁵ Βλ. υπ' αριθ. 200/1934 απόφαση Αρείου Πάγου, Θέμις, ΜΕ'/1934, σ. 565-566. Βλ. ακόμα 50/1923 απόφαση Εφ. Αιγαίου, Δικαιοσύνη 1924, 367.

⁵⁶ Βλ. την υπ' αριθ. 1135/1975 απόφαση Αρείου Πάγου, ΝοΒ 24/1976, 419.

συνιστούσε δικονομικό προνόμιο υπέρ του Δημοσίου και όχι γενεσιουργό αιτία του δικαιώματος.⁵⁷

Όλες οι αποφάσεις των τοπικών δικαστηρίων αποδέχτηκαν το μη δορυάλωτο της Θάσου.⁵⁸ Εξάιρεση μόνο αποτελεί η υπ' αριθ. 32/2014 απόφαση του Εφετείου Θράκης, η οποία αναφέρει ότι η άποψη αυτή της παράδοσης της Θάσου «δεν έτυχε αποδοχής από τη νομολογία». Η νομολογία όμως είχε αποδεχθεί το μη δορυάλωτο της Θάσου, αφού όλες οι αποφάσεις μέχρι το 2014 στηρίζονταν πάνω στο αναμφισβήτητο αυτό ιστορικό γεγονός κι απέρριπταν τις σχετικές ενστάσεις που υποβάλλονταν από το ελληνικό δημόσιο. Εντύπωση πάντως προκαλεί το γεγονός της συμμετοχής δύο δικαστών στην έκδοση της αναφερόμενης εφετειακής απόφασης, που είχαν εκδώσει προγενέστερα αντίθετες αποφάσεις ως δικαστές του Πρωτοδικείου Καβάλας.⁵⁹ Τούτο ήταν που ανάγκασε τον επίτ. αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Αναστάσιο Καπόλλα να αναρωτηθεί, γιατί η υπ' αριθ. 32/2014 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Θράκης δεν ακολούθησε «την κρατούσα νομολογία ότι η Θάσος δεν υπήρξε δορυάλωτος», τη στιγμή που μέλη της εξέδιδαν αποφάσεις, στηριγμένες στο μη δορυάλωτο της Θάσου, όταν υπηρετούσαν στο Πρωτοδικείο Καβάλας ως πρωτοδίκες.⁶⁰ Τα ιστορικά γεγονότα είναι ιστορικά γεγονότα και δεν αλλάζουν με προσωπικές απόψεις, όταν μάλιστα αυτές προσκρούουν στις υπάρχουσες ιστορικές πηγές και στις νεότερες μελέτες διακεκριμένων ιστορικών και νομικών.

Το ελληνικό δημόσιο μπορεί να θεμελιώσει δικαίωμα κυριότητας λόγω διαδοχής του οθωμανικού δημοσίου μόνο σε περιοχές που κατακτήθηκαν και χαρακτηρίστηκαν από το κοράνι ως «μπάγδατεν». Τέτοιο δικαίωμα όμως δεν μπορεί να στηρίξει σε περιοχές που δεν κατακτήθηκαν αλλά πέρασαν στην εξουσία του σουλτάνου με δήλωση υποτέλειας ή διακρατικής συμφωνίας. Έτσι οι γαίες των περιοχών αυτών ως φορολογούμενες παρέμειναν στην ιδιοκτησία των μη μουσουλμάνων κατοίκων τους.⁶¹ Το ότι η Θάσος, όπως και η Σαμοθράκη, δεν υπήρξαν δορυάλωτες, αποφαινεται και ο επίτιμος

⁵⁷ Βλ. *Κων/νου Χιόνη*, Η νομολογία και το μη δορυάλωτο της Θάσου, *Θασιακά*, τ. 19 (2018), όπου δημοσιεύονται δύο αποφάσεις του Πολ. Πρωτ. Καβάλας και μία του Μον. Πρωτ. Καβάλας, που στηρίζονται στο μη δορυάλωτο της Θάσου.

⁵⁸ Βλ. υπ' αριθ. 46/1994, 162/1994, 163/1994, 96/1995, 61/1996, 74/1997, 207/207, 9/2013 κ.ο.κ. αποφάσεις του Πολ. Πρωτ. Καβάλας, καθώς τις υπ' αριθ. 454/1986, 1924/2008, 862/2012, 124/2013 και 288/2015 του Μον. Πρωτ. Καβάλας.

⁵⁹ Βλ. υπ' αριθ. 61/1996 και 74/1997 αποφάσεις του Πολ. Πρωτ. Καβάλας.

⁶⁰ Βλ. *Αν. Καπόλλα*, Το τεκμήριο κυριότητας του Δημοσίου επί των δασών της Θάσου, *Θασιακά*, τ. 18 (2017), σ. 206, όπου αναρωτιέται ο ανώτατος δικαστικός λειτουργός, γιατί οι δύο δικαστές αντιφάσκουν και αποσιωπούν την πληθώρα των δικαστικών αποφάσεων;

⁶¹ Βλ. *Αριστείδη Πελεκάνου*, Νέες Χώρες, Νησιά Αιγαίου, Εμπράγματα δικαιώματα, *Θασιακά*, τ. 19 (2018), σ. 291.

αρεοπαγίτης Αριστείδης Πελεκάνος, ο οποίος αναφέρει σε σχετική μελέτη του: «Σειρά ιστορικών στοιχείων και μελετών, που έχουν τεθεί υπόψη μου, παρέχει ισχυρή τεκμηρίωση ότι και η Θάσος ανήκει σ' αυτές τις περιοχές, που είχαν υποταχθεί οικειοθελώς στο σουλτάνο και, κατά το ισλαμικό ιεροκρατικό δίκαιο, χαρακτηρίστηκαν ως φόρου υποτελείς οι ιδιοκτησίες των μη μουσουλμάνων κατοίκων της αλλά... απόκειται στον νομοθέτη η ρητή αναγνώριση και η θεσμική κατοχύρωση της ιστορικής αυτής πραγματικότητας και στα εκάστοτε αρμόδια όργανα της ελληνικής δικαιοσύνης η ορθή αξιολόγηση και διάγνωση των εννόμων συνεπειών της».⁶²

Το διαφορετικό ιδιοκτησιακό καθεστώς που υπήρχε στα νησιά του Αιγαίου Πελάγους και ιδιαίτερα της Θάσου αποδεικνύει και ο επίτιμος αρεοπαγίτης Χαράλαμπος Αντωνιάδης μ' ένα πλήθος δικαστικών αποφάσεων που παραθέτει και αποδεικνύει ότι οι κάτοικοι των νησιών του Αιγαίου, και ειδικότερα της Θάσου, εξουσιάζουν τα ακίνητά τους κατά πλήρη κυριότητα (μουλκιέτ).⁶³ Ο ειδικός νομικός σύμβουλος Νικόλαος Ελευθεριάδης, που ασχολήθηκε πρώτος με τη Θάσο, κατατάσσει τα ακίνητα του νησιού στην κατηγορία των καθαρής ιδιοκτησίας γαιών (μουλκίων), γιατί η Θάσος δεν υπήρξε δορυάλωτη.⁶⁴ Τα υπάρχοντα αυτά στοιχεία μελέτησε και ο ομότιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ. Γεώργιος Νάκος, ο οποίος σε σχετική ανακοίνωσή του αναφέρει ότι: «σύμφωνα με τις ειδικότερες ιστορικές πηγές η Θάσος περιήλθε στην οθωμανική κυριαρχία και ειδικότερα στον σουλτάνο Μεχμέτ Β' τελικά το 1479, ως μη δορυάλωτη περιοχή, με θετική για τους χριστιανούς κατοίκους της τη διαπίστωση της αναγνώρισεως από τους Οθωμανούς του δικαιώματος διατηρήσεως των ιδιόκτητων γαιών τους, οι οποίες στη συνέχεια, ως γαίες πλήρους ιδιωτικής ιδιοκτησίας, αναφερόμενες στον ΟθΝΠΓαιών άρθρ. 2, εντάχθηκαν στην υποκατηγορία των οθωμανικών γαιών πλήρους ιδιοκτησίας (εραζΐ μεμλουκέ, κοινώς μούλκια), άρθρ. 2 εδ. δ', ως γαίες φορολογούμενες (χαρατζιέ), υποκείμενες στην καταβολή μόνο φόρου χαράτς».⁶⁵

⁶² Βλ. Αριστείδη Πελεκάνου, ό.π., σ. 309.

⁶³ Βλ. Χαράλαμπος Αντωνιάδης, Νομολογία για το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Θάσου, Θασιακά, τ. 19 (2018), σ. 15.

⁶⁴ Βλ. Νικολάου Ελευθεριάδη, Δικαιοσύνη 1926, σ. 348.

⁶⁵ Βλ. Γεωργίου Νάκου, Οριοθέτηση του νομικού καθεστώτος των τέως οθωμανικών ιδιοκτησιακών τίτλων επί των γαιών της κατηγορίας mülk (πλήρους ιδιοκτησίας) στη Θάσο, Θασιακά, τ. 16 (2011-2014), σ. 330. Βλ. ακόμα *Ιδίου*, Η νομοποιητική ισχύς των ιδιωτικών πωλητηρίων εγγράφων στη Θάσο επί τουρκοκρατίας, Θασιακά, τ. 19 (2018), σ. 49.

Όλοι, λοιπόν, οι ερευνητές συμφωνούν για το μη δορυάλωτο της Θάσου,⁶⁶ το οποίο αποδεικνύεται από το πλήθος των εργασιών που έχουν δημοσιευθεί μέχρι σήμερα.

Η τύχη των νησιών του βορείου Αιγαίου ήταν κοινή. Ο Κριτόβουλος ο Ίμβριος ανέλαβε, όπως είδαμε, την πρωτοβουλία της δήλωσης υποτέλειας στον Μεχμέτ Β΄, αφού συμφώνησε και με τους Γατελούζους, για να αποφύγουν την κατάληψη και την καταστροφή των νησιών τους.

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΗ ΔΟΡΥΑΛΩΤΟ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Η Σαμοθράκη, αφού δήλωσε υποταγή στον Μεχμέτ Β΄ το 1456, καταλήφθηκε από τον σταυροφορικό στόλο και στη συνέχεια επανήλθε στην εξουσία του σουλτάνου, όταν τον Οκτώβριο του 1459 ο Ζαγανός πασάς με 40 πλοία κατέβαλε τη φραγκική φρουρά του νησιού.⁶⁷ Το 1460 η Ίμβρος, η Λήμνος και η Αίνος, μαζί με τα «καταλειφθέντα»⁶⁸ Θάσου και Σαμοθράκης,⁶⁹ παραχωρήθηκαν «εσ τε αρχήν άμα και πρόσδοδον» στον Δημήτριο Παλαιολόγο, ο οποίος τα είχε στην κατοχή του έως το 1466, που έπεσε στη δυσμένεια του σουλτάνου και «ήρην αυτού παν σιτηρέσιον».⁷⁰

Το 1466 η Σαμοθράκη καταλαμβάνεται μαζί με τα νησιά Ίμβρο και Θάσο από τον ναύαρχο του βενετικού στόλου Victor Capello. Αναγκάστηκαν, όμως, να τα επιστρέψουν οι Βενετοί με τη συνθήκη που υπογράφηκε στην Κωνσταντινούπολη στις 26-1-1479.⁷¹ Γι' αυτό και πολλοί ερευνητές δεν εκλαμβάνουν το 1456 ως έτος υποτέλειας, αλλά το 1479, που είναι και το τελικό, γιατί η επιστροφή έγινε με διακρατική συμφωνία.⁷²

⁶⁶ Βλ. Παύλου Στεφάνου, Η κατ' έθος κτήση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας στη μη δορυάλωτη Θάσο, *Θασιακά*, τ. 19 (2018), σ. 81. Βλ. ακόμα *Οδ. Καραγιαννακίδη*, Γαίες πλήρους ιδιοκτησίας στη Θάσο επί ισχύος του οθωμανικού δικαίου, *Θασιακά*, τ. 9 (1994-1995), σ. 211-2016, *Ν. Πανταζόπουλου*, Κοινοτικός βίος, *ΕΕ ΝΟΕ ΑΠΘ*, τ. ΙΔ΄, τεύχ. Γ΄, σ. 13, *Δ. Νικολαΐδη*, Οθωμανικοί Κώδικες, σ. 1005, *Ν. Ελευθεριάδη*, Χαρακτηρισμός γαιών εν Ελλάδι επί τουρκοκρατίας, *Δικαιοσύνη*, 1920 και 1922, *Γ. Νάκου*, *Ελ. Δ/νη* 1989, 930, *Μαριάννας Τσεγγελίδου*, *Θασιακά*, τ. 21, σ. 363, *Κ. Χιόνη*, *Χαρ. Παπαστάθης*, *Σαφώς Αγγελούδη κ.ο.κ.*

⁶⁷ Βλ. *Κριτόβουλο*, ό.π., 5, ΙΙΙ, 17,4 και 24,4. *Χαλκοκονδύλη*, ό.π., σ. 470. *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, ό.π., σ. 31.

⁶⁸ Τα «καταλειφθέντα» εννοεί τα εγκαταλειφθέντα νησιά, γιατί «προαποκίσθη γαρ το πλέον τούτων ες το Βυζάντιον». Οι περισσότεροι κάτοικοι των δύο αυτών νησιών μεταφέρθηκαν στην Κωνσταντινούπολη για πύκνωση του πληθυσμού της πρωτεύουσας. Γλίτωσαν μόνο όσοι κατέφυγαν στα όρη.

⁶⁹ Βλ. *Κριτόβουλο*, ό.π., 5, ΙΙΙ, 24,4. Πρβλ. και *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, ό.π., σ. 32.

⁷⁰ Βλ. *Φραντζή*, έκδ. Βόννης, σ. 427-428. Πρβλ. και *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, ό.π., σ. 33-34.

⁷¹ Βλ. *Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου*, ό.π., σ. 34-35, όπου και η σχετική βιβλιογραφία.

⁷² Βλ. *Γεωργίου Νάκου*, Η νομοποιοτική ισχύς των ιδιωτικών πωλητηρίων εγγράφων στη Θάσο επί τουρκοκρατίας, *Θασιακά*, τ. 19 (2018), σ. 49. *Χαρ. Παπαστάθης*, *Αρμενόπουλος*, 11,64, Νοέμβριος 2010, σ. 1660. *Μαριάννας Τσεγγελίδου*, Το βακούφι της Θάσου μετά την απελευθέρωσή της (18-10-1912), *Θασιακά*, τ. 21 (2020-2021), σ. 363. *Σαφώς Αγγελούδη*, Η Θάσος κατά τους βενετοτουρκικούς πολέμους, *Θασιακά*, τ. 14 (2007-2008), σ. 16-17.

Την τύχη της Θάσου ακολούθησε και η Σαμοθράκη, η οποία ως μη δορυάλωτη πλήρωνε κι αυτή ελάχιστους φόρους. Στη Σαμοθράκη όμως δεν διασώθηκε το πλούσιο αρχαιακό υλικό της Θάσου,⁷³ γιατί η Σαμοθράκη κατά την ελληνική επανάσταση έπαθε μεγάλη καταστροφή και χάθηκαν τα περισσότερα αρχεία των παλιών πατριαρχικών οικογενειών της, αλλά και τα ελάχιστα που διασώθηκαν και συγκεντρώνονται, έρχονται σήμερα να επιβεβαιώσουν το ιστορικό γεγονός της παράδοσης της Σαμοθράκης κατά τα έτη 1456 και 1479, αφού αποδεικνύουν το ιδιοκτησιακό καθεστώς που διαμορφώθηκε στη Σαμοθράκη κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας.

Βασικό όργανο της διαχείρισης και της διάθεσης των γαιών του νησιού αποτελούσε η κοινότητα. Αυτή αποφασίζει διανομές κτημάτων, αυτή αφιερώνει χωράφια σε μοναστήρια και εκκλησίες, αυτή εκδικάζει διαφορές κατοίκων εφαρμόζοντας το βυζαντινωμαϊκό δίκαιο του Αρμενόπουλου. Από τα ελάχιστα διασωζόμενα έγγραφα, το πιο παλιό είναι αυτό που συντάχτηκε στις 16-2-1771 και αναφέρεται σε δωρεά των κατοίκων της Σαμοθράκης στη μονή Ιβήρων ενός παλιού μοναστηρίου, αφιερωμένου στον Άγιο Αθανάσιο. Μαζί με τη μεταβίβαση της εκκλησίας και των κελιών, αφιερώνουν οι κάτοικοι και πολλά κινητά και ακίνητα πράγματά τους, για να μπορέσει το μοναστήρι να ανταπεξέλθει στο χρέος του. Έτσι αφιερώνουν διακόσια δράμια ασήμι, ένα παλιό μύλο, 37 χωράφια, 100 καματερά με τα σουνιά, 10 αγελάδες, 6 φοράδες με άλογα 10, 30 πρόβατα, ένα στρέμμα αμπέλι, καζάνια μεγάλα 2, μικρά 1, τεζερέδες 3, τηγάνια 2, σαχανιά 8 και 735 γρόσια για εξόφληση του χρέους του μοναστηρίου.⁷⁴

Η ύπαρξη ιδιόκτητων γαιών στη Σαμοθράκη είναι ένα γεγονός αναμφισβήτητο, αφού τα διασωζόμενα έγγραφα αναφέρονται σε αγορές ή πωλήσεις γαιών τελείας κυριότητας. Το 1785 ο ναΐτης της Σαμοθράκης Ισμαήλ επικυροί γενόμενη πώληση του Δημητρίου και Χατζή Θεόδωρου Φαρδέλου στον παπά Δημήτριο για εξόφληση χρέους του πατέρα τους και ομολογούν ότι έλαβαν από τον αγοραστή τα τριακόσια γρόσια και «ότι του λοιπού δεν έχουνσι την ελαχίστην απαίτησιν επί του πωληθέντος ελαιώνος αυτών, και ότι ο ελαιών ούτος είναι κυρία ιδιοκτησία του διαληφθέντος ιερομονάχου παπά Διονυσίου».⁷⁵

⁷³ Η Θάσος, αν και επαναστάτησε το 1821, διέφυγε τον κίνδυνο της καταστροφής της με τη δήλωση υποταγής της το Δεκέμβριο του 1821. Πολλά αρχεία παλιών πατριαρχικών οικογενειών, που είχαν διασωθεί, συγκέντρωσε ο ιστορικός Κ. Χιόνης, που άλλα αγόρασε για λογαριασμό του Δημοτικού Μουσείου Καβάλας, άλλα φωτοτύπησε και οι φωτοτυπίες βρίσκονται στο προσωπικό αρχείο του.

⁷⁴ Βλ. *Ιωάννης Μαϊτζού*, Μεταβυζαντινή Σαμοθράκη, Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή 25-30 Μαΐου 1998, επιμ. Κων/νου Μανάφη, Κομοτηνή 2005, σ. 515-516.

⁷⁵ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 1.

Όταν στη συνέχεια απαγορεύτηκε η κατοχή ακινήτων από εκκλησίες, κοινότητες και συλλόγους, για να παρακάμπτουν οι Έλληνες την απαγόρευση αυτή, προέβαιναν σε εικονικές μεταβιβάσεις σε πρόσωπα αναμφισβήτητου κύρους με τη συμφωνία ότι θα τα επέστρεφαν στον κάτοχό τους, όταν τους τα ζητούσαν. Μια τέτοια εικονική μεταβίβαση έκαναν οι πατέρες της μονής Ιβήρων στον Γεώργιο Σιλβέστρου και για εξασφάλισή τους εκδόθηκε στις 26-6-1809 και πατριαρχική πράξη, όπου ο Γεωργάκαγας⁷⁶ ομολογεί την εικονικότητα της μεταβίβασης 30 μικρών και μεγάλων κισλάδων, τριακοσίων κοιλών χωράφια, 1 1/5 μερίδιο μύλου, 15 δονούμια αμπέλι, δύο εργαστήρια και δύο οντάδες με τα μαγαζιά τους, δηλώνοντας όταν θα προσκληθεί, *«απέρχεσθαι προθύμως και ποιείν το κατιφεραγάτον αυτών, ως αν εκείνοις δόξειε, μηδεμίαν έχων εν τούτοις εξουσίαν ή αλακάν ως διείλκεται. Ταύτα ανήγγειλε και ωμολόγησεν αυτοστοματί ο διαληφθείς Γεωργάκαγας Σιλβέστρου περί της επί τω ονόματι αυτού επιγραφής των εν Σαμοθράκη μοναστηριακών εκείνων κτημάτων»*.⁷⁷

Οι γαίες της Σαμοθράκης, ως μη δορυάλωτης περιοχής, παρέμεναν στην κατοχή των κατοίκων του νησιού. Στα χρόνια του σουλτάνου Σουλεϊμάν, όμως, συστήνεται βακούφι, το οποίο και αφιερώνεται στο όνομά του. Από φερμάνι του 1839 μαθαίνουμε ότι οι γαίες, τα τσιφλίκια και τα υπόλοιπα κτήματα των περιφερειών Ίμβρου και Σαμοθράκης υπάγονταν στο αφιέρωμα (βακούφι) του Σουλεϊμάν και εξαρτιόταν από το ειδικό υπουργείο των εβκαφίων, το οποίο και προέβη στην καταγραφή και εξέδιδε τους σχετικούς τίτλους *«δια την νομίν και κατοχίν αυτών ως αρχαιόθεν»*.⁷⁸ Το *«αρχαιόθεν»* σημαίνει ότι συνεχίστηκε ο παλιός βυζαντινός τρόπος της μεταβίβασης των ακινήτων και στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Ποίοι όροι διείπαν τις αφιερωμένες αυτές γαίες σημειώνονται στο παραπάνω φερμάνι, που αναφέρει: *«Κατά τους όρους όθεν και τον νόμον τούτον εις περίπτωσιν πωλήσεως και μετεγραφής αυτών αι πράξεις αύται θα διεξάγονται υπό του βακουφίου, όταν δεν ήθελον καταστή αδέσποτοι και παρεχωρούντο, επί μεν των γαιών αίτινες θα επωλούντο άνω των 150 γροσίων, τα 83 γρόσια, εάν επωλούντο μέχρις 150 γροσίων, το εν τρίτον τούτων, δέον όπως ανήκει εις τους τιμαριούχους πακτωτάς και το υπόλοιπον περιέρχεται ως πρόσοδος του ειρημένου βακουφίου, εις το εξής δε οι τιμαριούχοι ή άλλος τις δεν θέλουσι εκδόσει αυθαιρέτως τίτλους και δέον όπως, ενόσον δίδωσι κατ' έτος την*

⁷⁶ Στο κείμενο αναφέρεται ως Γεωργάκαγας, ενώ υπογράφει ως Γεώργιος. Φαίνεται ότι ήταν μεγάλων διαστάσεων.

⁷⁷ Βλ. Ιωάννης Μαλτέζου, ό.π., σ. 502.

⁷⁸ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 2.

*νόμιμον δεκάτην εις τον αρμόδιον υπάλληλον, ουδείς μη εμποδίση την νομήν και κατοχήν αυτών.*⁷⁹

Η διαφορά ανάμεσα στις ιδιόκτητες γαίες των κατοίκων της Σαμοθράκης και στις αφιερωμένες στο βακούφι γαίες έγκειται στο γεγονός ότι η κατοχή των βακουφικών γαιών απαιτούσε επίσημο τίτλο από τη Διεύθυνση του βακουφίου, ενώ οι καθαρής ιδιοκτησίας γαίες δεν απαιτούσαν έγγραφές με ταπιά στο κτηματολόγιο και οι μεταβιβάσεις αυτών μπορούσαν να γίνουν με απλά πωλητήρια έγγραφα, γιατί τα μούλκια «*ως προς την μεταβίβασιν εξομοιώθηκαν προς τας διατυπώσεις των κινητών*».⁸⁰

Από προσωρινό πιστοποιητικό, που εκδίδει το αυτοκρατορικό κτηματολόγιο το τουρκικό έτος 1300 (1884) για βοσκοτόπο 50 στρεμμάτων στη θέση Καλαμαρά, μαθαίνουμε ότι η Σαμοθράκη ήταν κωμόπολη, που υπαγόταν στην επαρχία της Ίμβρου και στη διοίκηση της Λήμνου. Και το προσωρινό αυτό πιστοποιητικό εκδόθηκε «*μέχρις συντάξεως και εκδόσεως του βακουφικού τίτλου*».⁸¹

Μετά την απελευθέρωση οι κοινότητες της Σαμοθράκης δεν ενήργησαν για αναγνώριση των δασών τους ως κοινοτικών (μπαλταλικών), όπως έκαναν οι Θάσιοι, οι οποίοι αναγνώρισαν 170.000 στρέμματα ως κοινοτικές δασικές εκτάσεις. Μόνο μερικοί κάτοικοι της Σαμοθράκης, που γνώριζαν τις διαδικασίες και είχαν την οικονομική ευχέρεια, υπέβαλαν αιτήσεις στο υπουργείο Γεωργίας και αναγνώρισαν τις δασικές εκτάσεις τους ως ιδιόκτητες.⁸²

Ακολούθησε η σύσταση του Διοικητικού Δικαστηρίου του υπουργείου Γεωργίας, το οποίο εκδίκασε τις αιτήσεις όσων κατοίκων της Σαμοθράκης άσκησαν προσφυγές, που όλες τους έγιναν αποδεκτές.⁸³ Πολλοί, όμως, κάτοικοι δεν ενημερώθηκαν και δεν υπέβαλαν προσφυγές αναγνώρισης, μ' αποτέλεσμα σήμερα να έχουν προβλήματα και να κινδυνεύουν οι ιδιοκτησίες τους, που χαρακτηρίζονται ως δημόσιες δασικές εκτάσεις. Από κατάσταση, που συνέταξε το Δασαρχείο Αλεξανδρούπολης στις 8-6-1984, μαθαίνουμε τα ονόματα αυτών που αναγνώρισαν τις δασικές εκτάσεις τους ως ιδιόκτητες, σημειώνονται οι θέσεις που βρίσκονται, το εμβαδόν τους, ο αριθμός της γνωμοδότησης της κάθε μίας, καθώς και ο αριθμός της απόφασής των.⁸⁴

⁷⁹ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 2.

⁸⁰ Βλ. υπ' αρ. 200/1934 απόφαση Β' Τμήματος Αρείου Πάγου, περ. «Θέμις» ΜΕ', σ. 565-566.

⁸¹ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 7.

⁸² Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 9, 11 και 12, όπου δημοσιεύονται οι από 11-5-1922 και 15-12-1925 αναγνωρίσεις, τις οποίες υπογράφει ο υπουργός Γεωργίας.

⁸³ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 13 και 14.

⁸⁴ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 15.

Οι αποφάσεις του Διοικητικού Δικαστηρίου του υπουργείου Γεωργίας παρουσιάζουν ενδιαφέρον, γιατί με το τεκμηριωμένο σκεπτικό τους δικαιώνουν τους ιδιώτες. Χαρακτηριστικά αναφέρουν: «Επειδή προκειμένου περί του είδους της ακινήτου εν Σαμοθράκη ιδιοκτησίας ως καταφαίνεται εκ των προσαγομένων επισήμων τίτλων του κτηματολογίου πάσαι αι εν τη νήσω ταύτη γαίαι, πλην ωρισμένου ανεγνωρισμένου ως δημοσίου δάσους, περί ου δεν πρόκειται, υπάγονται εις την κατηγορίαν των βακουφικών γαιών του σουλτάνου Σουλεϊμάν, η δε βακουφοποίησις αυτών δεν αφεώρα εις τα επί των γαιών δικαιώματα ιδιοκτησίας των κατοίκων αλλ' εις μόνην την απόληψιν των επί των γαιών φόρων και της δεκάτης υπέρ του εν Κωνσταντινουπόλει ιδρυθέντος υπό του σουλτάνου Μεδρεσέ, ενώ όλα τα λοιπά επί των γαιών δικαιώματα κατοχής, χρήσεως και καρπώσεως απέμενον υπέρ των κατοίκων, επ' ονόματι των οποίων εξεδίδοντο οι επίσημοι τίτλοι του Κτηματολογίου και οίτινες εθεωρούντο ως οι ιδιοκτήται των γαιών καταβάλλοντες μόνον την δεκάτην και τους επί των γαιών φόρους ουχί εις το τουρκικόν δημόσιον αλλ' εις τους εισπράκτορας του Μενδρεσέ.⁸⁵

Έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι, ενώ αναγνωρίζονται οι δασικές εκτάσεις, που υπάγονται στο βακούφι (μεντρεσέ) της Κωνσταντινούπολης, ως ιδιόκτητες των κατοίκων της Σαμοθράκης, όσων υπέβαλαν προσφυγές στο Διοικητικό Δικαστήριο, δεν συμβαίνει το ίδιο και με τις γαίες πλήρους κυριότητας, που παρέμειναν στην κατοχή των μη μουσουλμάνων κατοίκων, επειδή δήλωσαν υποταγή και οι περιοχές τους δεν υπήρξαν δορυάλωτες. Η ύπαρξη τέτοιων φορολογούμενων γαιών (μουλκίων) στη Σαμοθράκη αποδεικνύεται και από τα ιδιωτικά πωλητήρια έγγραφα, που διασώθηκαν και μεταβίβαζαν τα ιδιόκτητα ακίνητά τους από γενιά σε γενιά. Παρά την καταστροφή που έπαθε το 1821 η Σαμοθράκη, διασώθηκαν αρκετά ιδιωτικά πωλητήρια έγγραφα, με τα οποία μεταβίβαζαν, αντάλλαζαν ή προικοδοτούσαν τα ακίνητά τους οι κάτοικοι στα παιδιά τους.⁸⁶ Κι αυτά τα πωλητήρια έγγραφα δεν χρειαζόταν μεταγραφή στα επίσημα κτηματολόγια, σύμφωνα με τον ιερό οθωμανικό νόμο, γεγονός που έγινε αποδεκτό και από τις αποφάσεις των ανωτάτων ελληνικών δικαστηρίων.

Η μεταβίβαση δημοσίων και βακουφικών γαιών μόνο με ταπί μπορούσε να γίνει και ήταν απαραίτητη η εγγραφή αυτών στα κτηματολογικά βιβλία. Γι' αυτό και δικαιώθηκαν οι κάτοικοι της Σαμοθράκης, που διέθεταν επίσημους τίτλους (ταπιά), από το Διοικητικό Δικαστήριο κατά τα έτη 1925-1926. Έτσι

⁸⁵ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 13 και 14.

⁸⁶ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 1, συντεταγμένο το 1785, αρ. εγ. 3, συντεταγμένο στις 25-11-1841, αρ. εγ. 4, συντεταγμένο στις 9-3-1868, αρ. εγ. 8, συντεταγμένο στις 26-5-1908.

η κοινότητα της Σαμοθράκης αναγνωρίστηκε κυρία 1500 τουρκικών στρεμμάτων στη θέση Βόλακα, ο Γ. Τσικάριος κ.λπ. αναγνωρίστηκε κύριος 1.000 στρεμμάτων στη θέση Πλατύ ποταμό, ο Μ. Ρεμπούτζιας κ.λπ. 200 στρεμμάτων στη Μηλιά, ο Ευστ. Μπασδέλης κ.λπ. 2.000 στρεμμάτων στο Ίσιωμα, ο Ν. Μάκρας κ.λπ. 3.000 στρεμμάτων στη θέση Ραχώνια – Παλαιάπολη – Αυγερινό, ο Γ. Χανός κ.λπ. 1.000 στρεμμάτων στο Παληοσφένδαμο, ο Γ. Λενούδιας 50 στρεμμάτων στο Γαϊτάνι, ο Τρ. Βρούζης 2.000 στρεμμάτων στη Δέση κ.ο.κ.⁸⁷ Συνολικά αναγνωρίζονται 25.470 στρέμματα δασικής έκτασης ως ιδιόκτητες. Και υπέβαλαν προσφυγές στο Διοικητικό Δικαστήριο μόνο 22 κάτοχοι δασικών εκτάσεων. Δεν γνωρίζουμε πόσοι άλλοι από άγνοια ή αμέλεια δεν άσκησαν προσφυγές και κινδυνεύουν σήμερα οι ιδιόκτητες γαίες τους.

Στις αποφάσεις του Διοικητικού Δικαστηρίου αναφέρεται ότι όλες οι γαίες του νησιού υπάγονται στο βακούφι του σουλτάνου Σουλεϊμάν, πλην ορισμένης γης, αναγνωρισμένης ως δημόσιου δάσους. Αλλά δημόσιο δάσος δεν υπήρχε στη Σαμοθράκη, όπως δεν υπήρχαν και στη Θάσο. Υπήρχαν μόνο οι φορολογούμενες γαίες καθαρής ιδιοκτησίας και τα κοινοτικά δάση (μπαλταλίκια), τα οποία αναγνώρισαν οι Θάσιοι, γιατί οι κοινότητές τους άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου κι απέδειξαν με φιρμάνια κι άλλα έγγραφα την κυριότητά τους στις διεκδικούμενες αυτές δασικές εκτάσεις. Οι κοινότητες της Σαμοθράκης από άγνοια δεν κινήθηκαν. Καθαρά χωράφια την περίοδο της τουρκοκρατίας δεν καλλιεργήθηκαν τα τελευταία χρόνια, απέκτησαν ποώδη βλάστηση και σήμερα χαρακτηρίζονται από τη δασική υπηρεσία ως δημόσιες δασικές εκτάσεις. Αλλά δημόσιες δασικές εκτάσεις δεν υπήρχαν στη Σαμοθράκη. Εσφαλμένα, λοιπόν, αναφέρουν οι αποφάσεις του Διοικητικού Δικαστηρίου ότι ορισμένο μέρος του νησιού αυτού αναγνωρίστηκε ως δημόσιο δάσος. Και είναι απορίας άξιο πώς διέφυγε από τον εγκρατέστατο νομικό Νικόλαο Ελευθεριάδη, που συμμετείχε στη σύνθεση του δικαστηρίου αυτού, τέτοιος χαρακτηρισμός. Γιατί ο ίδιος ως ειδικός νομικός σύμβουλος της Δ/σης των Κτημάτων του Κράτους με την υπ' αριθ. 52/2-12-1915 γνωμοδότησή του αναφέρει ότι οι γαίες της Λέσβου δεν υπαγόταν στην κατηγορία των δημόσιων γαιών, γιατί ήσαν ιδιόκτητες και ανήκαν στην κατηγορία των φορολογούμενων γαιών (εραζιί χαραδζιέ), αυτών δηλαδή που είχαν παραμείνει στην κατοχή των μη μουσουλμάνων κατοίκων λόγω της υποταγής των.⁸⁸ Ο ίδιος ο Ν.

⁸⁷ Βλ. Κατάσταση, όπου σημειώνονται αυτοί που αναγνωρίστηκαν από το Διοικητικό Δικαστήριο ως κάτοχοι δασικών εκτάσεων, Παράρτημα, αρ. εγ. 15.

⁸⁸ Βλ. *Χαράλαμπος Αντωνιάδης*, Νομολογία για το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Θάσου, Θεσσιακά, τ. 19 (2018), σ. 15.

Ελευθεριάδης υποστήριξε ότι και η Θάσος ανήκε στην κατηγορία των μη δορυάλωτων περιοχών και επομένως τα ακίνητά της υπάγονταν στην κατηγορία των καθαρής ιδιοκτησίας γαιών (μουλκίων) κατά τον ιερό μουσουλμανικό νόμο.⁸⁹ Πώς, λοιπόν, διέφυγε της προσοχής του Ελευθεριάδη ότι και η Σαμοθράκη, που είχε την ίδια τύχη με τη Θάσο, δεν ήταν δορυάλωτη, και επομένως οι κάτοικοί της διατήρησαν τις ιδιοκτησίες της; Αναμφίβολα δεν ήταν γνώστης των ιστορικών γεγονότων. Δεν εγνώριζε τη δήλωση υποτέλειας των κατοίκων της Σαμοθράκης, που έγινε το 1456, ούτε τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης το 1479, με την οποία επιστράφηκαν από τους Βενετούς τα νησιά του Βορείου Αιγαίου με διακρατική συμφωνία.⁹⁰

Η διαμόρφωση του δικαίου σε μια περιοχή δεν μπορεί να εξηγηθεί, αν ο ερευνητής δεν συνδυάσει τη νομολογία με την ιστορία. Ο εξάιρετος πανεπιστημιακός δάσκαλος Απ. Βακαλόπουλος απορεί για τους ελάχιστους φόρους που πλήρωναν οι Θάσιοι. Το ίδιο και η ερευνήτρια Ευαγγελία Μπαλτά εκπλήσσεται με την ύπαρξη ειδικής φορολογικής μεταχείρισης για το χωριό Θεολόγος, που αντί να πληρώσει φόρους 15.325 άσπρα, πλήρωσε μόνο 4.750.⁹¹ Δεν εγνώριζαν ότι τούτο οφειλόταν στο μη δορυάλωτο της Θάσου, γεγονός που αναφέρεται από τις ιστορικές πηγές και επιβεβαιώνεται και από τις μελέτες ανώτατων δικαστικών λειτουργιών και πανεπιστημιακών δασκάλων. Ελάχιστους φόρους πλήρωνε και η Σαμοθράκη. Από πρακτικό της δημογεροντίας, που συντάχτηκε στις 13-5-1840, γίνεται αναφορά σε δόσιμο του νησιού, ποσού 1.100 γροσίων, ενώ σε άλλο πρακτικό του 1888, όπου θεωρούνται οι φόροι των ετών 1885-1887 από την εξελεγκτική επιτροπή της δημογεροντίας, αναφέρονται 7.486 γρόσια και 20 παράδες για εξόφληση γεωκτηματικού φόρου με 4 τοις χιλίοις και άλλα 4.759 γρόσια και 10 παράδες για εξόφληση κτηματικού φόρου με 8 τοις χιλίοις.⁹²

Εάν εξαιρέσει κανένας τις βακουφικές εκτάσεις, που υπάγονται στον Μενδρεσέ της Κωνσταντινούπολης, από τις υπόλοιπες γαίες του νησιού, άλλες ήταν ιδιόκτητες, άλλες κοινοτικές. Η κοινότητα είχε τον κύριο λόγο, αφού αυτή διένειμε, αυτή καθόριζε τις ιδιοκτησίες των κατοίκων της. Το Συμβούλιο της Σαμοθράκης, ύστερα από αίτηση των ιδιοκτητών 30 κεφαλίων μανδριών, μετέβη στη θέση Αβατζινιά, όπου και μοίρασε στις 26-3-1869 όλο εκείνο το μέρος.⁹³ Στις 20-12-1878 το Συμβούλιο μετέβη στη θέση Καργιώτες

⁸⁹ Βλ. Νικ. Ελευθεριάδη, Δικαιοσύνη 1926, σ. 348. Πρβλ. και Χαρ. Αντωνιάδη, ό.π., σ. 16.

⁹⁰ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 34-35, όπου και η σχετική βιβλιογραφία.

⁹¹ Βλ. Ευαγγελίας Μπαλτά, Η Θάσος στις οθωμανικές απογραφές του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, Θασιακά, τ. 10 (1996-1997), σ. 518.

⁹² Τα σχετικά έγγραφα βρίσκονται στον Δήμο Σαμοθράκης.

⁹³ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 5.

για να διανείμει άλλα 38 κεφάλια μανδριών, ύστερα από αίτηση των ιδιοκτητών.⁹⁴ Σήμερα όλη αυτή η περιοχή, έκτασης 2.200 στρεμμάτων, φέρεται ως διακατεχόμενη από τον Θ. Μαντή,⁹⁵ ενώ η Αβατζινιά δεν αναφέρεται στην κατάσταση, γεγονός που σημαίνει ότι χάθηκε η κυριότητα των ιδιοκτητών της περιοχής αυτής.

Με την ανάρτηση των δασικών χαρτών πολλοί κάτοικοι του νησιού διαπιστώνουν ότι χάνουν τις ιδιοκτησίες τους, γιατί αυτές χαρακτηρίστηκαν ως δασικές εκτάσεις, καίτοι αυτά ανήκαν στην κατηγορία των φορολογούμενων γαιών στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Η προνομιακή μεταχείριση των κατοίκων της Σαμοθράκης είναι ένα γεγονός αναμφισβήτητο. Το Συμβούλιο (Μεζλίσι), στο οποίο συμμετείχε ο μουδίρης, ο αρχιερατικός επίτροπος, ο μουχτάρης ο πρώτος, ο μουχτάρης ο δεύτερος και ο αζάς μεζλίσι, αποφάσιζε για όλα, μοίραζε κοινοτικές εκτάσεις και μεθόδευε την όλη κατανομή και παραγωγή με το κεφαλομάνδρι που σύστησε και οργάνωσε τη νέα μονάδα μέτρηση της γης. Αλλά και μετά την απελευθέρωση οι κάτοικοι της Σαμοθράκης συνέχισαν να μεταβιβάζουν τα κληρονομικά δικαιώματά τους στα παιδιά τους, χωρίς να παρεμποδίζονται από την ελληνική πολιτεία. Οι αποφάσεις χαρακτηρισμού των γαιών τους ως δημοσίων έγινε από άγνοια των περισσότερων κατοίκων, εξόν από ορισμένους που ήξεραν πώς να ενεργήσουν, και έχοντας οικονομική δυνατότητα και ισχύ. Η αμφισβήτηση της ιδιόκτητης γης έφθασε σε τέτοιο σημείο ώστε μεγάλο μέρος από την αγροτική και δασική μοναστηριακή έκταση, που αγοράστηκε το 1965 από το δήμο της Σαμοθράκης, να βαφτίζεται σήμερα ως δημόσια.

Γενικά, η πλειοψηφία των κατοίκων της Σαμοθράκης είχε άγνοια για την αναγνώριση των ιδιόκτητων γαιών τους, όταν έπρεπε. Με το πέρασμα του χρόνου πολλοί τίτλοι απωλέσθηκαν, αλλά οι κάτοικοι συνέχισαν να διαχειρίζονται και να μεταβιβάζουν ανενόχλητοι τις ιδιόκτητες γαίες τους. Έρχεται σήμερα το Ελληνικό Δημόσιο να περιλάβει στον δασικό χάρτη το μεγαλύτερο μέρος του νησιού, παρακάμπτοντας επίσημα πρωτόκολλα, συνθήκες και νόμους, που ρητά αναφέρουν ότι το νομικό ιδιοκτησιακό καθεστώς, που υπήρχε μέχρι το 1912 στις Νέες Χώρες, διατηρείται. Μπορεί να καταργήθηκαν οι νόμοι του 1913, πέρασε όμως η βασική αρχή τους στο άρθρο 51 του ΕισΝΑΚ, που ρητά αναφέρει ότι η κυριότητα ακινήτου κρίνεται κατά το δίκαιο που ίσχυε όταν έγιναν τα πραγματικά γεγονότα. Και στη Σαμοθράκη δεν υπήρχαν δημόσιες γαίες ή δημόσια δάση κατά την

⁹⁴ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 6.

⁹⁵ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 15.

τουρκοκρατία. Υπήρχαν μόνο ιδιόκτητες γεωργικές ή δασικές εκτάσεις, γιατί το νησί δεν ήταν δορυάλωτο, γεγονός αναμφισβήτητο, αφού η δήλωση υποτέλειας του νησιού αυτού αναφέρεται από τους βυζαντινούς ιστοριογράφους ότι έγινε το 1456. Καταλαμβάνεται όμως το 1466 από το βενετικό στόλο, αλλά υποχρεώνονται οι Βενετοί να την επιστρέψουν το 1479 με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης, ήτοι με διακρατική συμφωνία.⁹⁶ Η ιστορική αυτή άγνοια που χαρακτηρίζει τους κρατικούς εκπροσώπους, που εφαρμόζουν τους νόμους, ανάγκασε τον καθηγητή του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου Γεώργιο Νάκο να προβεί στη διαπίστωση ότι δεν γίνεται αναγωγική εφαρμογή του οθωμανικού δικαίου στο σύγχρονο ελληνικό δίκαιο, οι διατάξεις *«του οποίου δεν συγχρονίζονται συνήθως, ούτε συγχρωτίζονται, ούτε ακόμη συσχετίζονται με το προϋφιστάμενο δίκαιο, δηλαδή το οθωμανικό, η εφαρμογή του οποίου προσκρούει στο ανίδεο της ελληνικής νομικής πραγματικότητας»*.⁹⁷

ΤΟ ΜΗ ΔΟΡΥΑΛΩΤΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΗΚΕ ΚΑΙ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΕΙΔΙΚΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Σύμφωνα με τους ιστορικούς του δικαίου, τα πορίσματα των ερευνών, που εφαρμόζουν πολυάριθμες δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες αναφέρονται στο ιδιαίτερο προνομιακό καθεστώς των μη δορυάλωτων περιοχών, διαφωτίζουν σήμερα το παλιότερο οθωμανικό δίκαιο, που ανάγεται πριν από τις μεταρρυθμίσεις του σουλτάνου Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή. Αυτό είναι και το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ο ειδικός ιστορικός του δικαίου Χαράλαμπος Παπαστάθης, ο οποίος σημειώνει: *«Κατά το αρχαίο ισλαμικό δίκαιο, βάση και αφετηρία του δικαίου περί την κτήση ακινήτων υπήρξε η διά πολέμου κατάκτηση μιας περιοχής και η τυχόν στη συνέχεια παραχώρηση από την κρατική εξουσία του δικαιώματος ιδιοκτησίας. Τόσο τα ακίνητα όσο και τα κινητά περιουσιακά στοιχεία των διά πολέμου («δορυαλώτως» στις μεσαιωνικές πηγές) κατακτωμένων λαών εκ μέρους των μουσουλμάνων εθεωρούντο λάφυρα πολέμου. Στην οθωμανική αυτοκρατορία, και από την έναρξη της βαθμιαίας εξαπλώσεώς της, μία εξαίρεση είχε αναγνωρισθεί στην ανωτέρω αρχή: τις γαίες, που ο οθωμανός κατακτητής εύρε να ανήκουν κατά πλήρες ιδιοκτησίας δικαίωμα στους αρχαίους μουσουλμανικούς λαούς της*

⁹⁶ Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σσ. 34-35. Βλ. ακόμα Sathas, Documents, τ. 6, σ. 33, Hammer, Geschichte des Osmanischen Reiches, τ. 1, σ. 485 και 545, Σάθα, Τουρκ. Ελλάς, σ. 6-25, Miller, Essays, σ. 351.

⁹⁷ Βλ. Γεωργίου Νάκου, Οριοθέτηση του νομικού καθεστώτος των τέως οθωμανικών ιδιοκτησιακών τίτλων επί των γαιών κατηγορίας müllk, Θεσσιακά, τ. 16 (2011-2014), σ. 320.

*Βασόρας και της Χετζάζης στην αραβική χερσόνησο, ο κατακτητής συνέχισε να τις θεωρεί ιδιωτικές και τις άφησε στην πλήρη κυριότητα των ήδη κυρίων τους. Στη συνέχεια, το ίδιο δικαίωμα επεξετάθη και υπέρ των χριστιανών εκείνων, οι οποίοι περιήρχοντο στην οθωμανική κυριαρχία διά παραδόσεως, και όχι με πολεμική αντίσταση. Έτσι η οθωμανική αυτοκρατορία αναγνώρισε τα κτήματα των χριστιανών κατοίκων των νήσων του Αιγαίου ως ιδιωτικά πλήρους κυριότητας».*⁹⁸

Τα νησιά του Αιγαίου, επειδή δεν υπήρξαν δορυάλωτα, γι' αυτό και οι κάτοικοι των νησιών αυτών, όπως αναφέρει και η υπ' αριθ. 458/2016 απόφαση του ΑΠ, συνέχισαν να νέμονται και να κατέχουν τις γαίες τους ως ιδιόκτητες (μούλκια). Τα ίδια αναφέρει και η υπ' αριθ. 18/1925 απόφαση του Εφετείου Αιγαίου, η οποία σημειώνει: *«αι γαίαι των δια συνθήκης παραδοθεισών νήσων του Αιγαίου Πελάγους, ως της Χίου και της Μυτιλήνης, αφέθησαν ως κτήματα ελευθέρας και πλήρους ιδιοκτησίας».*

Εκείνη, όμως, που καταλύει κάθε αντίθετο ισχυρισμό και αποδεικνύει το γεγονός της μη δορυάλωτης Σαμοθράκης και ότι δεν υπήρχαν δημόσια δάση στο νησί είναι η ίδια η γνωμοδότηση του ειδικού συμβούλου του Κράτους Νικολάου Ελευθεριάδη, ο οποίος ομολογεί ότι δεν γνωρίζει ποια ήταν η νομική ιδιότητα και ο νομικός χαρακτηρισμός των γαιών της Σαμοθράκης. Και θέτει το ερώτημα, αν αι γαίες της Σαμοθράκης ήσαν δημόσιες, *«εραζήϊ μηριγιέ»*, όπως ήσαν αι γαίες της Μακεδονίας και Θράκης και των νησιών Αγ. Ευστρατίου και Λήμνου, ή ήσαν μουλκικές γαίες, ήτοι ιδιόκτητες, *«ανήκουσαι δηλαδή κατά πλήρη κυριότητα εις τους νησιώτας, τους εξουσιάζοντας κτήματα, οίαι είναι αι γαίαι της Θάσου, της Λέσβου, της Χίου και Ικαρίας;»*. Ο ίδιος ομολογεί ότι δεν μπορεί να δώσει ορισμένη απάντηση στο ερώτημα που θέτει, γιατί δεν έχει υπόψη του ούτε το σουλτανικό φερμάνι του Σουλεϊμάν, με το οποίο είχαν βακουφοποιηθεί οι φόροι του νησιού υπέρ του μενδρεσέ της Κωνσταντινούπολης, ούτε το αντίγραφο εγγραφών του τουρκικού κειμένου των Κτηματολογίων.

Συνιστά, λοιπόν, να ζητηθούν αντίγραφα από το αρμόδιο γραφείο της Κωνσταντινούπολης, όπως συνέβη και με τη Θάσο, που απέδειξε το μη δορυάλωτό της και τα προνόμια που απέκτησε. Πολλοί κάτοικοι της Σαμοθράκης μάλιστα για απόδειξη των εμπράγματων δικαιωμάτων τους σε δασικές εκτάσεις υπέβαλαν τίτλους ιδιοκτησίας σε επικυρωμένες μεταφράσεις, αλλά το αρμόδιο μεταφραστικό γραφείο απαντούσε ότι δεν

⁹⁸ Βλ. *Χαράλαμπος Παπαστάθης, Σχολιασμός των υπ' αριθ. 36/2006 και 1708/2006 αποφάσεων του Ειρ. Θάσου και Μον. Πρωτ. Καβάλας, περ. «Αρμενόπουλος», 11, Νοέμβριος 2010, σ. 1659.*

μπορούσε να γίνει ο έλεγχος αυτών, γιατί τα σχετικά βιβλία είχαν καταστραφεί από τους Βουλγάρους.

Και συνεχίζοντας ο Νικόλαος Ελευθεριάδης τη γνωμοδότησή του, έθετε το ερώτημα: «επειδή κατεστράφησαν υπό των Βουλγάρων τα κτηματικά βιβλία, άρα πρέπει οι νησιώται όλοι να κηρυχθώσιν έκπτωτοι και εκ των κτημάτων των; ή μήπως τυχόν θα έπρεπε να υποχρεωθή έκαστος των ατυχών κατοίκων της Σαμοθράκης να μεταβή εις Κων/πολιν, ίνα επικυρώση τό γνήσιον του τίτλου του ή λάβη νέον τίτλον; Νομίζομεν ότι αμφοτέραι αι υποθέσεις αύται αποκρούονται κατ' αρχήν, διότι είναι καταπιεστικάί και άδικοι... Απόκειται, λοιπόν, εις την αρμοδιάν υπηρεσίαν εάν το τοιούτον κρίνη αναγκαίον να ζητήση και λάβη εκ Κων/πόλεως αντίγραφα των τουρκικών κτηματικών βιβλίων προς α να ενεργηθή η παραβολή των υπό την νησιωτών προσαγομένων τίτλων».

Και προτείνει ο εγκρατής νομικός «μέχρι ότου ληφθή οριστική απόφασις, φρονούμεν ότι θα ηδύνατο ή μάλλον θα έπρεπε να επικρατήση το εξής προσωρινόν καθεστώς, δηλαδή δι' όσους προσάγουσι τίτλους οθωμανικούς προς απόδειξιν ιδιοκτησίας επί δασικής εκτάσεως, να γίνωνται μεν δεκτοί οι τίτλοι των αλλ' αφού και η αρμοδία κοινότης, ως και δύο έως τέσσαρες μάρτυρες βεβαιώσωσιν ενόρκως ότι ο προσαγαγών τον τίτλον είναι όντως ιδιοκτήτης και κατείχε και ενέμετο το κτήμα και επί τουρκοκρατίας, είτε αυτός είτε ο δικαιοπάροχός του· δι' όσους δεν δύνανται να προσαγάγωσιν οθωμανικούς τίτλους, να ζητήται η πιστοποίησις της Κοινότητος και συνάμα ένορκοι καταθέσεις μαρτύρων ενώπιον του ειρηνοδίκου ή εν ελλείψει άλλης Αρχής περί του ότι ούτοι και οι δικαιοπάροχοί των τουλάχιστον κατά την τελευταίαν επί τουρκοκρατίας δεκαετίαν κατείχον και ενέμοντο οπωσδήποτε το κτήμα είτε καλλιεργούντες είτε βόσκοντες εν αυτώ τα ποιμνιά των είτε υλοτομούντες εξ αυτού».⁹⁹

Ο Νικόλαος Ελευθεριάδης, ενώ είναι άριστος νομικός, δεν διαθέτει τις απαιτούμενες ιστορικές γνώσεις για την επεξήγηση των νομικών ζητημάτων που διαμορφώθηκαν κατά την τουρκοκρατία στα ελληνικά νησιά. Δέχεται τις ιδιόκτητες γαίες (μούλκια) και τα ιδιωτικά δάση που υπήρχαν στα νησιά Θάσος, Λέσβος, Χίος και Ικαρία, γιατί δεν ήταν δορυάλωτα, αγνοεί όμως το γεγονός της διαμόρφωσης των ιδιωτικών δασών της Σαμοθράκης. Ομολογεί ότι δεν μπορεί να δώσει απάντηση για τα ιδιόκτητα δάση της Σαμοθράκης, γιατί δεν είχε υπόψη του το σουλτανικό φιρμάνι του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή, με το οποίο είχαν βακουφοποιηθεί οι ιδιόκτητες γαίες της Σαμοθράκης· αγνοεί, όμως, ότι η διατήρηση των ιδιοκτησιών των κατοίκων του νησιού έγινε προ του Σουλεϊμάν, από τον σουλτάνο Μεχμέτ Β΄. Δεν ξέρει

⁹⁹ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 10.

τα ιστορικά γεγονότα που οδήγησαν στα προνόμια των κατοίκων των νησιών του Αιγαίου, οι οποίοι δήλωσαν υποτέλεια στους Τούρκους και για να διατηρήσουν τις ιδιοκτησίες τους και για να πληρώνουν λιγότερους φόρους από τις κατακτημένες περιοχές. Επειδή, λοιπόν, δεν γνωρίζει ούτε τη δήλωση της υποτέλειας της Σαμοθράκης το 1456, ούτε τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης το 1479, με την οποία επεστράφη στους Τούρκους η Σαμοθράκη με διακρατική συμφωνία, γι' αυτό και προτείνει λύσεις ευνοϊκές για τα ιδιόκτητα δάση της Σαμοθράκης. Πληθώρα δασών αναγνωρίζονται τότε ως ιδιωτικά δάση.¹⁰⁰

Το ότι τα δάση της Σαμοθράκης ήταν ιδιόκτητα, αποφαίνεται και η υπ' αριθ. 170/3-2-1971 γνωμοδότηση του Β' Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, που απαντά στην ερώτηση *«εάν υφίσταται δικαίωμα συγκυριότητας του Δημοσίου επί του 1/5 των εν τη νήσω Σαμοθράκη κειμένων ιδιωτικών δασών, εκ του γεγονότος ότι τα δάση της νήσου Σαμοθράκης δεν μνημονεύονται μεταξύ των εν άρθρω 34 παρ. 2 του ισχύοντος δασικού κώδικος αναφερομένων εξαιρέσεων, καθ' ας δεν υφίσταται τοιούτον δικαίωμα του Δημοσίου»*. Και η απάντηση που δόθηκε αναφέρει ότι για τα δάση της νήσου Σαμοθράκης *«ουδόλως παρέπεται ότι επί τούτων υφίσταται το ως είρηται δικαίωμα του Δημοσίου, διότι, καθ' α ήδη ελέχθη, επί των δασών τούτων ουδέποτε υπήρξε τοιούτον δικαίωμα, όπερ κατηργήθη υπό των διαληφθεισών διατάξεων»*.¹⁰¹

Δίκαιο, λοιπόν, είχε η εξαιρετική δικαστική λειτουργός Μαρία Χασιρτζόγλου, όταν απέρριπτε αγωγές του Δημοσίου, που επικαλούνταν το τεκμήριο της κυριότητας του Δημοσίου για τα δάση της Θάσου, με το σκεπτικό ότι δεν αρκούσε το επικαλούμενο τεκμήριο της κυριότητας υπέρ του Δημοσίου για τα δάση που υπήρχαν στο νησί, το οποίο δεν συμπεριλήφθηκε στις εξαιρέσεις, αν και είχε τις ίδιες με τις άλλες περιοχές προϋποθέσεις, που εξαιρέθησαν, γιατί *«το αναφερόμενο στο νόμο τεκμήριο συνιστούσε δικονομικό προνόμιο αλλά όχι και αιτία γενεσιουργό το δικαίωματος»*.¹⁰²

¹⁰⁰ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 11 και 12. Βλ. και αποφάσεις του Διοικητικού Δικαστηρίου, αρ. εγ. 13 και 14 και 15.

¹⁰¹ Βλ. Παράρτημα, αρ. εγ. 16.

¹⁰² Βλ. υπ' αριθ. 207/2007 απόφαση του Πολ. Πρωτ. Καβάλας, που δημοσιεύεται από *Κων/νο Χιόνη*, Η νομολογία και το μη δορυλάτω της Θάσου, Θασιακά, τ. 19, σ. 314-318, καθώς και υπ' αριθ. 1924/2008 απόφαση του Μον. Πρωτ. Καβάλας, που εκδόθηκε κατ' έφεση αίτησης ασφαλ. μέτρων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

1

Μετάφρασις

Αριθ. 23

Επικυροί ο Ναϊπης Σαμοθράκης Ισμαήλ

(Σφραγίς αυτού)

Ο εκ των κατοίκων Σαμοθράκης εξαρτήματος Μάκρης Δημήτριος Φαρδέλου και ο αδελφός αυτού Χατζή Θεόδωρος, επίτροποι όντες, εκ μέρους του αδελφού αυτών Βασιλικού, παρουσιασθέντες ωμολόγησαν, ότι δια το από τον πατέρα αυτών εις αυτούς μείναν χρέος επώλησαν τελεία και νομική πωλήσει προς τον παπά Διονύσιον, μοναχόν του εν Σαμοθράκη μοναστηρίου (μετοχίου) διά τριακοσίων γροσίων τον εις την θέσιν Ξηροπόταμον ιδιόκτητον αυτών κήπον ελαιών (ελαιώνα) με τας εν αυτώ συκαμινέας και δένδρα οπωροφόρα και μη οπωροφόρα, συνορευόμενον αφ' ενός μέρους από τον Αλέξανδρον, αφ' ετέρου από χείμαρρον Τερέν και αφ' ετέρου από δημόσιον δρόμον, και έλαβον παρά του αγοραστού ειρημένου μοναχού παπά Διονυσίου την τιμήν τα τριακόσια γρόσια ανελλιπώς, κηρύξαντες ότι του λοιπού δεν έχουσι την ελαχίστην απαίτησιν επί του πωληθέντος ελαιώνος αυτών, και ότι ο ελαιών ούτος είναι κυρία ιδιοκτησία του διαληφθέντος ιερομονάχου παπά Διονυσίου. Διό εις επικύρωσιν νομικήν κατ' αίτησιν εγένετο και το παρόν δικαστικόν έγγραφον (πωλητήριον).

Εγράφη τω 1205 τη 5 Μουχαρέμ (1785).

Οι παρευρεθέντες μάρτυρες.

Μιχάλης Ι. Σωργούδη Ιζμετλόγλου

Μαστρο Γιάννης

Γεωργάκης του Παπά

Αντώνιος Παπά Μαλακός

Θεοδωρής κυρ Μανόλη

*ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ*

Λόγος εκδόσεως του παρόντος είνε ο εξής

Δια του εκδοθέντος αυτοκρατορικού διατάγματος (φερμανίου) διετάχθη όπως καθαρογραφώσι διά του ιεροδικείου και του αρμοδίου υπαλλήλου άπαντα τα εν ταις περιφερείαις Ίμβρου και Σαμοθράκης ευρισκόμενα τσιφλίκια, γαίαι και λοιπά κτήματα, υπαγόμενα εις το αφιέρωμα (βακούφιον) του μακαρίτου και εν τω παραδείσω εφησυχάζοντος σουλτάνου Σουλεϊμάν, όπερ βακούφιον εξαρτάται εκ του υπουργείου των εβκαφίων, εκδοθώσι δε υπό της Διευθύνσεως των βακουφίων τίτλοι δια την νομήν και κατοχήν αυτών ως αρχαιοθέν.

Συμφώνως προς το εκδοθέν και τους όρους και τον νόμον διαλαμβάνον και εις την επαρχίαν αποσταλέν υψηλόν αυτοκρατορικών τούτο διάταγμα, κατεγράφησαν υπό του υπαλλήλου Ζηγγριά και του ιεροδικείου οι αμπελώνες των περιφερειών τούτων, συμφώνως δε προς τον αφιχθέντα κατάλογον κατεγράφησαν εις το βιβλίον του βακουφίου οι ανωτέρω εν τοις ορίοις του χωρίου Σαμοθράκης τρεις αμπελώνες εκτάσεως εξ στρεμμάτων των επ' ονόματι της νεμομένης αυτούς και εις το Άγιον Όρος υπαγομένης μονής. Δια την ως και πρότερον δε κατοχήν και νομήν τούτων, συνετάχθη ο παρόν τίτλος νεωστί κατά τον νόμον και σφραγισθείς υπ' εμού ως Διευθυντού των βακουφίων και αναπληρωτού του επιτρόπου εδόθη επ' ονόματι της μονής.

Δέον όθεν όπως κατά τους όρους του βακουφίου και τον νόμον τούτον, εις περίπτωσιν πωλήσεως και κληρονομικής μετεγραφής, τίτλος (τεμεσούκ), σφραγισθείς δε υπ' εμού ως Διευθυντού (Ναζίρ) των βακουφίων και αναπληρωτής του επιτρόπου, και εξεδόθη χορηγηθείς επ' ονόματι της μονής.

Κατά τους όρους όθεν και τον νόμον τούτον εις περίπτωσιν πωλήσεως και μετεγραφής αυτών αι πράξεις αύται θα διεξάγονται υπό του βακουφίου, όταν δε ήθελον καταστή αδέσποτοι και παρεχωρούντο, επί μεν των γαιών, αίτινες θα επωλούντο άνω των 150 γροσίων, τα 83 γρόσια, και εάν επωλούντο μέχρις 150 γροσίων, το εν τρίτον τούτων, δέον

όπως ανήκει εις τους τιμαριούχους πακτωτάς (Μουλτεζίμ) και το υπόλοιπον περιέρχεται ως πρόσδοδος του ειρημένου βακουφίου, εις το εξής δε οι τιμαριούχοι ή άλλος τις δεν θέλουσιν εκδόσει αυθαιρέτως τίτλους και δέον όπως, ενόσον δίδωσι κατ' έτος την νόμιμον δεκάτην εις τον αρμόδιον υπάλληλον, ουδείς μη εμποδίση την νομήν και κατοχήν αυτών.

Τη 1 Ζυλχιτζέ 1255 (= 1839)

(Εν μονογράμματι:) Μεχμέτ – Σεφκή Διευθυντής των αυτοκρατορικών βακουφίων.

Αριθ. 92. Βεβαιοί την ακρίβειαν της μεταφράσεως εκ του προσαχθέντος πρωτοτύπου.

Εν Θεσσαλονίκη τη 7 Φεβρουαρίου 1940

Ο Διευθύνων

Μαμζορίδης

109

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΗΝ ΠΡΟΤΥΠΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑΝ
ΕΝ ΤΗ ΕΝΟΠΙΩΝΤΑΤΗ

Τρία βιβλία κρυφών
 ή οι έργοι αδακταίω

Πόσοι ενδιαφέρονται για μαθήματα είναι ο αριθμός

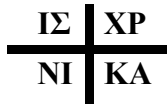
καὶ τοῦ ὑποδείξαι ἀπομαρτυροῦν διαδυσχελεῖ (ἐξομα-
 ριστοῦ) διεξίδηται ὅπως παραγερσύνῃ διὰ τοῦ ἐποδισμοῦ καὶ
 τοῦ ἀποδοῦν ὑπεργήγῃ ἄναστα εἰς τὸν περὶ τὴν ἑλπίαν
 καὶ ἐμφορὰν ἐπιδεικνύμενα ὑπεργήματα, γυναικὶ καὶ γυναικὶ καὶ
 καλῶς, ὑπεργήματα καὶ δὲ ἀφύρματα (καυνοῦσι) ἐν μαρτυρίᾳ
 καὶ ἐν τῇ παραδείξῃ ἀναρχαῖς ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅπως
 καυνοῦσι ἐλπίδας ἐν τοῦ ὑπεργήγῃ ἐν ἐλπίδι, ἐν
 δὲ τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ ἀποδείξῃ τῇ καυνοῦσι ἐλπίδι
 ἐν τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ ἀποδείξῃ τῇ καυνοῦσι ἐλπίδι

[illegible]

der oder Ding nicht, das der Bewegung nicht, es nicht
hinter, da nachstehen magst du nicht, ungeschwunden, jenseits

Η 1^η σελ. από τη μετάφραση τίτλου από τον γραμματέα του Πρωτ. Θεσ/νίκης Μαμζορίδη.

Με φιρμάνι διατάχτηκε η καταγραφή όλων των γαιών της Σαμοθράκης, που ήταν αφιερωμένες στο βακούφι του Σουλειμάν, για να εκδοθούν τίτλοι ως «αρχαιόθεν», δηλαδή όπως ήταν στα βυζαντινά χρόνια.

Γένοιτο Κύριε το έλεός σου εφ' ημάς καθάπερ ηλπίσαμεν επί σε εις το όνομα του πατρός και του υιού και του αγίου ενδόξου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου και πάντων των αγίων αμήν. Δίδω και προικίζω εγώ ο Λάσκαρης Συκά την γνησίαν μας θυγατέρα ονόματι Ρίγινα με τον Κυριάκο του Μαστρογιάννη υιόν τα όσα ο Θεός εδωρήσατο· το μεν πρώτον οσπίτιον ανώγιον με όλην του την συγγομήν στρώματα 7, μεσάλια 20, μαξιλάρια 14, τέντζερι 1, τηγάνι 1, χάρκοτζα 1, σφίδες 9, ο σταύλος καθώς είναι όλος βόδια 2, όποια θέλει, μία φοράδα, όποια θέλει, και μία βέρναδα και έναν σωπάμαρι, το αμπέλι το Μετζαλάτικον και να το βάνω εγώ ο Λάσκαρης, χωράφι στην Κλαδερί, μουτζούρια 3, σύνορον το Λουράτικον, έτερον στα Σουρόγι, μουτζούρια 1,5, σύνορον του Κυριάκου Παπακώστα, έτερον στην Πηγάδα, μουτζούρια 3,5, σύνορον Βρονταγάτικον, έτερον στο Πολιπούδι, μουτζούρια 20, σύνορον ο δρόμος, έτερον στον άγιον Ηλίαν, μουτζούρια 1,5, σύνορον του Πέρτιμο, έτερον στον Παπαβουνών, μουτζούρια 2, σύνορον του Καλογέρνου Αντρόνικον, και έναν κεφάλι μαντρί στα Πετράδια με ελιές, σκαμνές, συκές και ελιές, όπου ακούγονται Ναϊνας εδικές του και της Δουκίνινας απέξω του Γεωργακάτου καργιές το μερίδιόν του. Ταύτα και η ευχή του Χριστού και της Παναγίας και πάντων των αγίων, αμήν.

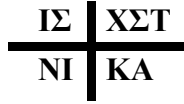
*Εγώ ο Λάσκαρης και η γυνή μου Παλογούδα υπόσχομαι τα άνωθεν.
1841 Νοεμβρίου 25.*

» αναγνώστης δημήτρη μάρτης

δημητράκης σηκά μάρτης

ξένως απόστώλι μάρτιρώ

Παπα νικώλαος παπα Γεόργιος γράφω και βεβεῶ

*Εἰς δόξαν τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων
των ἁγίων*

*Ὁ υποφαινόμενος Γεωργάκης Συκά μετὰ τὴν σύζυγό μου Ραλίτσα, ἐπειδὴ καὶ μέλλομε νὰ υπαντρέψουμε τὴν γνησίαν μας θυγατέρα Παλογούδα μετὰ τοῦ κυρίου Γεωργίου Πάπαλου, πρῶτον τοὺς εὐχόμεθα τὰ τῆς συμβιώσεως ἀγαθὰ, ἐπεὶ τὴν δίδομεν διὰ προίκα τὰ ἀκόλουθα· δεύτερον δίδομεν οσπίτιον ἀνώγιον μετὰ ὅλην τὴν συγγασίαν τοῦ, γετνιαζόμενον μετὰ τὸ σπίτι τοῦ Στρατὴ Κολέθρα, ἐν ἀμπέλι εἰς τὸν Γαλατὰ μετὰ τὸ χωράφι καὶ ἀπιδιές καὶ ὅ,τι δένδρικα ἔχει μέσα, ἀπὸ ὅλα τὰ μισὰ νὰ παίρνῃ ἡ θυγατέρα μας· στρώματα πέντε, μαξιλάρια δέκα, δεκαπέντε μισάλια, ἓνα χαρκοματούδι, τέτταρι ἓνα, ταβὰ, δύο σφίδες μεγάλες, μία μικρὴ σφίδα, μετρητὰ γρόσια τριακόσια διὰ πρόβατα· τὰῦτα πάντα εἶναι κτήματα τῆς θυγατρὸς μου καὶ νὰ ἔχουν καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ τῶν γονέων τῆς μέχρι τρίτης καὶ τέταρτης γενεάς. Ἀμήν.
Τῇ 9 Μαρτίου 1868.*

θεοδορελὴς Χ^ηγεωργίου

Ἀθανάσιος Α: Τερζὴς μάρτης

Χατζὶ Μιχαλούδης μαρτυρῶς

Ὁ τοῦ ἁγίου Μαρωνείας Οἰκονόμος καὶ ἐπίτροπος παπὰ Βασίλειος ἐπιβεβαιοῖ.

Κατ' αίτησιν των ιδιοκτητών τριάκοντα κεφαλίων μανδριών εις την θέσιν Αβατζινιάς, μεταβάντες σήμερον εκεί εμειρίσαμεν μόνον το μέρος εκείνο το έχον ήμερας και άγριας ελαίας, καθώς απιδιές και αχλαδιές εις πέντε ίσα τμήματα συγκείμενου έκαστον τμήμα εις εξ κεφάλια μανδριά και εις μεν το ενταύθα Μετόχιον σημειόμενον Άγιος Αθανάσιος της εν τω Αγιονύμω όρει της άνωθεν Αγίας και Σεβασμίας Βασιλικής και Πατριαρχικής Μονής των Ιβήρων, εξουσιάζων εξ κεφάλια μανδριά· έτυχεν το τρίτον τμήμα, το έχον παντός είδους δένδρα, συνορευόμενον από μεν το κάτω μέρος Πλάτανος, όπου έκτιζαν την γούρναν δια τον ελαιόμυλον του Ιμπράμι μας, το Καμίνι και το Κοτράδι της Αβατζινιάς, από δε το νότιον μέρος ο δρόμος και από το επάνω μέρος αι ελαίαι της Εκκλησίας, καθώς επίσης μειρίσαντες ωσαύτως εις πέντε τμήματα και τα εν τω ρηθείση ευρισκόμενα χωράφια. Έτυχεν και εξ αυτού του αυτού Μετοχίου το τρίτον τμήμα, συνορευόμενον από μεν το κάτω μέρος με το δεύτερον τμήμα, το οποίον έλαβον οι Βουζάτοι, εκ δε του επάνω με το τέταρτον τμήμα, το οποίον έλαβε ο Αναστάσιος Χ[#]Ιωάννου με τους συντρόφους του. Το επίλοιπον δε μέρος, έως όπου εκτείνονται τα ειρημένα τριάκοντα κεφάλια μανδριά, της αυτής θέσεως Αβατζινιάς, επάνω από τας ελαίας της Εκκλησίας, ονομαζόμενου Ματαρόβουνου, μη μερισθέν, θέλει εξουσιάζεται παρ' όλων των μετόχων εκ των 36 κεφαλίων μανδριών της αυτής θέσεως Αβατζινιάς. Ούτως δε γενομένης της διανομής συναινέσει όλων των μετόχων εξ αυτής της θέσεως παρόντων εκεί εγένετο και το παρόν εις διπλούν, το οποίον επιβεβαιωθέν παρά του ενταύθα Β. Μεζλισίου δίδεται προς τον Γεροηγούμενον κύριον Γεράσιμον Ιβηρίτην, επίτροπον του ενταύθα Μετοχίου, δια παράστασιν διηνεκή. Σαμοθράκη την 26 Μαρτίου 1869.

Το Συμβούλιον Σαμοθράκης

Ο Μουτίρης	Αζάς Μεζλισί	Μουχτάρης	Αζάς	Σ. Ιχτιάρ	Σαραάτ
Σαμοθράκης	(τ. σ.)	πρώτος	μεζλισί	Μεζλισί	Μουτίρης
(τ. σ.)		(τ. σ.)	(τ. σ.)	Κωτσιο	(τ. σ.)
				Σταύρον	

Ζητήσαντες οι ιδιοκτήται του εις Καργιώτες τριάκοντα οκτώ κεφαλίου μαντριού την διανομήν του μέρους εκείνου, εκτός αυτού του μανδριού του έχοντος δένδρα επιδεκτικά εμφυλιάσεως, και παραλαβόντες τα μέλη του ενταύθα Μεζλισίου εμετέβησαν εκεί όπου και εμοίρασαν το μέρος εκείνο εις τέσσαρα τμήματα συνιστάμενα αυτά εννέα κεφάλια και εις δύο ως ακολούθως:

Ο Πέτρος Μαρμαράς δια εννέα κεφάλια, τα μεν πέντε εκ πατρικής κληρονομίας, το εν εκ προικοδοτήσεως, και τα άλλα τρία των ορφανών τέκνων του Ιωάννου Δ. Μαλτέζου, έλαβε το μέρος εκείνο το συνορευόμενον εκ μεν του βορείου μέρους με του Μαντζάρη τον ρύακα, εκ δε του νοτίου με τα οθωμανικά περιβόλια, από κάτω το Καμίνι και η Χοβόλη και από το επάνω το μοναστηριακόν μερίδιον. Το ενταύθα μετόχιον σεμνύμενον ο Άγιος Αθανάσιος υπό την επιστασίαν ήδη του πανοσολογιωτάτου κυρίου Πορφυρίου Ιβηρίτου δια εννέα κεφάλια μαντριά, τα μεν τρία του αυτού μετοχίου, τα δε άλλα εξ του Γεωργίου Ηλία, έλαβε το μέρος εκείνο το συνορευόμενον εκ μεν του βορείου μέρους με του Μαντζάρη τον ρύακα, εκ δε του νοτίου με τα οθωμανικά περιβόλια και εκτείνεται από μεν το κάτω μέρος έως του Γιάννη Δ. Μαλτέζου, από δε το επάνω έως του Αθανασίου Μανιώτη. Οι υιοί του Δημητρίου Παπανορέλια δια εννέα κεφάλια, τα μεν πέντε πατρικά του, τα δε άλλα τέσσαρα του Αποστόλου Μαλτέζου, έλαβεν το μέρος εκείνο το συνορευόμενον εκ μεν του βορείου μέρους με του Μαντζάρη τον ρύακα, εκ δε του νοτίου με τα οθωμανικά περιβόλια, από κάτω με το του Γεωργίου Ηλία και από το επάνω με το του Βαγγέλη Δ. Πάπαλου. Και ο Αγγελής Θ. Σπανού δι' άλλα εννέα κεφάλια, τα μεν τρία κτήμα του, τα δε δύο του Μανόλη και Γιαννακούδη, υιού του Μαργαρίτου Μ. Κοφίνα, και τα άλλα τέσσαρα του Βαγγέλη και Βασιλικού Δημητράκη Πάπαλου το μέρος εκείνο το συνορευόμενον εκ μεν του βορείου μέρους με του Μαντζάρη τον ρύακα, εκ δε του νοτίου με τα οθωμανικά περιβόλια, από κάτω του Αποστόλου Μαλτέζου και από το επάνω τα ιδιαίτερα δύο του Μαργαρίτη Κοφίνα.

Ωσαύτως δε και ο αυτός Μαργαρίτης Κοφίνας δια τα ιδιαίτερά του δύο κεφάλια έλαβεν το μέρος εκείνο το συνορευόμενον εκ μεν του βορείου μέρους με του Μαντζάρη τον ρύακα, εκ δε του νοτίου με τον φράκτην του

περιβολίου του αυτού Μαργαρίτου Κοφίνα, από κάτω δε το μέρος εκείνο του ιδίου Μανόλη και Γιαννακούδη και από το επάνω μέρος εκτείνεται έως την Χοβόλην Αχλαδιά και έως την μοναστηριακήν ελαίαν, ήτις εκάη.

Ούτως δε διαχωρίζονται εις τεμάχια πέντε τα τριάκοντα οκτώ κεφάλια μαντριών, συνιστάμενα έκαστον τεμάχιον τα μεν τέσσερα ανά εννέα κεφάλια μαντριά και το άλλο εις δύο· μετά ταύτα εμοίρασαν ούτως οι μετέχοντες· εκ των πέντε τμημάτων, παρόντων των μελών του Μεζλίσιου, έλαβε έκαστος το ανάλογόν του ως έπεται.

Ο Πέτρος Μαρμαράς δια τα εξ κεφάλια μανδριά, τα μεν πέντε εκ πατρικής κληρονομίας, το δε άλλο προίκα του, έλαβε το μέρος εκείνο από κάτω τον αιγιαλόν και από το επάνω συνορεύεται με το μερίδιον των ορφανών τέκνων του Γιάννη Δ. Μαλτέζου. Ο δε Ιωάννης Δ. Μαλτέζος δια τρία κεφάλια το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από κάτω με το μέρος του Πέτρου Μαρμαρά και από το επάνω με το μοναστηριακόν. Το ενταύθα μετόχιον σημειούμενον ο Άγιος Αθανάσιος διά τρία κεφάλια μανδριά το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από το κάτω μέρος με το του Γιάννη Δ. Μαλτέζου και από το επάνω με το του Γεωργίου Ηλία. Ο Γεώργιος Ηλίας δια εξ κεφάλια μανδριά το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από κάτω το μοναστηριακόν, από το επάνω του Αθανασίου Μανιότη. Ο Αθανάσιος Μανιότης δια ένα κεφάλι μανδρί, προίκα του το μέρος εκείνο, το συνορευόμενον από κάτω του Γεωργίου Ηλία και από το επάνω το Παπουράτικο. Οι υιοί του Δημητρίου Παπουρέλια δια τέσσερα κεφάλια το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από κάτω του Αθανασίου Μανιότη και από το επάνω του Αποστόλου Μαλτέζου. Ο Απόστολος Μαλτέζος δια τέσσερα κεφάλια μανδριά το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από κάτω με το του υιού του Δημητρίου Παπουρέλια και από το επάνω με το μέρος του υιού Δημητράκη Πάπαλου Ευαγγέλου και Βασιλικού. Οι υιοί του Δημητράκη Πάπαλου δια τέσσερα κεφάλια μανδριά, τα μεν τρία πατρικά τους, το δε έτερον προίκα του Βασιλικού Πάπαλου, το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από κάτω με το του Αποστόλου Μαλτέζου και από το επάνω με το του Αγγελή Θ. Σπανού. Ο Αγγελής Θ. Σπανού δια τρία κεφάλια μανδριά το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από κάτω με το του Δημητράκη Πάπαλου και από το επάνω με το του Μανόλη και Γιαννακούδη, υιών του Μαργαρίτου Μ. Κοφίνα. Ο Μανόλης και Γιαννακούδης, υιοί του Μαργαρίτου Κοφίνα, δια τα δύο κεφάλια μητρικά τους, το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από

κάτω με το του Αγγελή Θ. Σπανού και από το επάνω με το του πατρός των Μαργαρίτου Κοφίνα. Και επί τέλους ο Μαργαρίτης Μ. Κοφίνας δια τα δύο κεφάλια μανδριά ιδιαίτερά του με το μέρος εκείνο το συνορευόμενον από κάτω με το του υιού του Μανόλη και Γιαννακούδη και από το επάνω εις την Χοβόλην Αχλαδιάν και έως την μοναστηριακήν ελαίαν, ήτις εκάη. Ούτως με συναίνεσιν όλων των ενεχομένων εκ του εις την θέσιν Καργιότες τριάκοντα οκτώ κεφαλίων μανδριών γενομένης διανομής παρά του εκεί μεταβάντος Μεζλισίου, του λοιπού είναι κύριος έκαστος των μετόχων να πράξη δια το μέρος τω έτυχεν, όπως βούλεται και θέλη, όσον δια τα εν αυτώ δένδρα, τόσον και δια την γην, και η διανομή αύτη θέλει αναγνωρίζεται και έχει κύρος και εν τοις μεταγενεστέροις χρόνοις. Σαμοθράκη 20 Δεκεμβρίου 1878.

Ο Μουτίρης Αρχιερατικός Μουχτάρης Μουχτάρης Αζάς Μεζλισί
Σαμοθράκης Επίτροπος Πρώτος Δεύτερος
(τ. σ.) (τ. σ.) (τ. σ.) (τ. σ.) (τ. σ.)

وقت فروغش

[illegible]

B. Modique
Papierpauze

Александр
Билерог

Moorehead
up to

Non flay
Sulley

!Auspice!

Οι Αρχές της Σαμοθράκης διανέμουν στις 20-12-1878 38 κεφάλια μανδριά
στη θέση Καργιώτες, ύστερα από αίτημα των ιδιοκτητών.

Μετάφρασις εκ της τουρκικής
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ

<i>Βιβλίον και μην:</i>	<i>Οκτώβριος 1300 (1884)</i>
<i>Αύξ. αριθ. :</i>	<i>1291</i>
<i>Διοίκησις :</i>	<i>Λήμνου</i>
<i>Επαρχία :</i>	<i>Ίμβρου</i>
<i>Κωμόπολις :</i>	<i>Σαμοθράκη</i>
<i>Τοποθεσία :</i>	<i>Καλαμαρά</i>
<i>Υπουργείον :</i>	<i>Βακουφίων</i>
<i>Βακούφιον :</i>	<i>Σουλτάνου Σουλεϊμάν</i>
<i>Φιλανθρωπικό Ίδρυμα:</i>	<i>Ιμαρέτ και Μεδρεσέδες</i>
<i>Είδος ακινήτου:</i>	<i>Βοσκότοπος (εν μερίδιον εκ των τριών μεριδίων)</i>
<i>Όρια :</i>	<i>Καλαμαρά και ρεύμα</i>
<i>Έκτασις :</i>	<i>Πεντήκοντα (50) στρέμματα</i>
<i>Ιδιοκτήτης :</i>	<i>Γεώργιος υιός του Γιάννη Τζίλου</i>
<i>Κατηγορία :</i>	<i>Υπό δεκάτης</i>
<i>Αιτία κτήσεως :</i>	<i>Δυνάμει αποφάσεως</i>
<i>Υπολογισθείσα αξία:</i>	<i>300</i>

Τω χορηγείται το παρόν προσωρινόν πιστοποιητικόν επ' ονόματι του Αυτοκρατορικού Κτηματολογίου προς ένδειξιν ότι εχορηγήθη άδεια νομής και κατοχής του υπό τα ως άνω στοιχεία αναγραφομένου ενός τρίτου μεριδίου βοσκοτόπου υπό του Γιώργη υιού του Γιάννη, μέχρις συντάξεως και εκδόσεως του βακουφικού τίτλου παρά του Αυτοκρατορικού Κτηματολογίου.

Τη 10^η Οκτωβρίου 1300 (1884)

Ο Ταμίας
(ατομ. σφραγίς)

ο Γραμματεύς
επί των ταμίων
(ατομ. σφραγίς)

Ο Διευθυντής
(ατομ. σφραγίς)

(- Μετάφρασις ἐκ τῆς Τουρκικῆς)

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ

Βιβλίων καὶ μὴν : Ὀκτώβριος 1300 (1884)

Αὔξ. ἀριθ. : 1291
Διοίκησις : Λίμνου
Ἐπαρχία : Ἰμβρου
Κωμόπολις : Σαμοθράκη
Τοποθεσία : Καλαμαρά
Ἐπουργετον : Βακουφίων
Βακούφιον : Ζουλτάνου Σουλεϊμάν
Φιλανθρωπικόν Ἰδρυμα : Ἰμαρέτ καὶ Μεδρεσέδες
Εἶδος ἀκινήτου : Βουκότοπος (ἓν μερίδιον ἀκ τῶν τριῶν μεριδίων)
Ὅρια : Καλαμαρά καὶ ρεθμα
Ἔκτασις : Πεντήκοντα (50) στρέμματα
Ἰδιοκτήτης : Γεώργιος υἱὸς τοῦ Γιάννη Τζίλου
Κατηγορία : Ὑπὸ δεκάτης
Αἵτια κτήσεως : Δυνάμει ἀποφάσεως
Ὑπολογισθεῖσα ἀξία : 300

Τῷ χορηγεῖται τὸ παρὸν προσωρινόν πιστοποιητικόν ἐπ'ὀνόματι τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Κτηματολογίου, πρὸς ἔνδειξιν ὅτι ἐχορηγήθη ἄδεια νομῆς καὶ κατοχῆς τοῦ ὑπὸ τὰ ὡς ἄνω στοιχεῖα ἀναγραφομένου ἑνὸς τρίτου μεριδίου βουκοτόπου ὑπὸ τοῦ Γεώργη υἱοῦ τοῦ Γιάννη, μέχρις συντάξεως καὶ ἐκδόσεως τοῦ βακουφικοῦ τίτλου παρὰ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Κτηματολογίου .

Τῇ 10ῇ Ὀκτωβρίου 1300 (1884)

Ὁ Ταμίς	Ὁ Γραμματεὺς	Ὁ Διευθυντής
(ἀτομ. σφραγίς)	ἐπὶ τῶν ταμίων	(ἀτομ.σφραγίς)
	(ἀτομ.σφραγίς)	

Προσωρινὸς τίτλος μέχρι να ἐκδοθῇ ο βακουφικὸς τίτλος
ἀπὸ το Αὐτοκρατορικὸ Κτηματολόγιο.

Έγγραφον ανταλλαγής

Οι αυτάδελφοι Ιωάννης, Κυριάκος, Βασίλειος και Σεβαστή Γεωργίου Μακρυγιάννη, έχοντες υπό την πλήρη κυριότητα και κατοχήν τους τα εξής κτήματα· ήτοι εν ελαιοστάσιον εις θέσιν Καρά, σύν(ορον) με χαντάκι και Στάθη Μαργαρίτη. Εν ελαιοστάσιον εις θέσιν Μακρυλιαή, το οποίον έχουσιν ημισιάρικον με τους κληρονόμους του Ιβραχήμ αγά. Εν ελαιοστάσιον, ομοίως εις θέσιν Μακρυλιαή, σύν(ορον) με εκκλησία, δρόμον και Ιβραχήμ αγά. Εν χωράφιον κείμενον εις θέσιν Απατσανάδες, σύν(ορον) με Σεβαστού Μακρυγιάννη και ρυάκι. Εν χωράφιον κείμενον εις θέσιν Λαδικό, σύν(ορον) με Γιαννάκη Δ. Γιαλαμά και Ιωάννη Μαστραγγέλη. Εν χωράφιον κείμενον εις θέσιν Άγιον Ευστράτιον, σύν(ορον) με Καλογερικόν και Αναστασίου Συκά. Επίσης και η Βρασιώ Γεωργίου Δουκιναίτας έχουσα, δυνάμει προικοσυμφώνου, υπό την πλήρη κυριότητά της και αυτή τα εξής κτήματα· ήτοι ήμισυ ½ κεφάλι μανδριού εις θέσιν Βίγλα, μεθ' όλων των εν αυτό χωραφίων και δένδρων ημέρων και αγρίων. Έτερον ½ ήμισυ κεφάλι μανδριού εις θέσιν Καλαμαρά μετά των χωραφίων και ελαιοδένδρων και δένδρων. Εις θέσιν Ξηρορύακον, πλην του περιβολίου, όσον ανάλογον και αν έχη. Σήμερον αμφοτέρα τα μέρη αντήλλαξαν πάντα τα ως ανωτέρω κτήματά των, λαβόντες οι μεν αυτάδελφοι της Βρασιώ Γεωρ. Δουκιναίτας τα κτήματα, η δε Βρασιώ έλαβεν ομοίως τα κτήματα των τεσσάρων αυταδέλφων απέναντι των απ' αυτής δοθέντων. Όθεν από σήμερον και εις το διηνεκές έσεται έκαστος κύριος και ανενόχλητος ιδιοκτήτης επί των άνω ειρημένων κτημάτων του ανταλλαγέντος μεριδίου του. Διό και εις ένδειξιν παραδοχής συνετάχθησαν δύο όμοια έγγραφα, άτινα υπεγράφησαν εξ αμφοτέρων των μερών προς ασφάλειαν και διηνεκή ένδειξιν.

Μάρτυρες *Σαμοθράκη τη 26^η Μαΐου 1908*

Μ. Παπαγιαννόπουλος

Βρασιώ Γιωργι Δουκινετας

Γιαν. Αθ. Τερζής

ός άγράματι τιν υπογραφο ο νικολαος

Άγγελής Αν Λαδηκο

Χρισοστομος αύτι δε ηποσχιτε τα

Παπα Αθανάσιος Μάρτυς

άνοθεν καί σταυροσιμίω †

Ο Μοχτάρης Άγγελής Λαδικος

(τ.σ.)

ἡ ἔκδοσις ἀποσπασμένη

[illegible]

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Εν Αθήναις τη 11-5-1922

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Β΄

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΝΟΜ. ΕΠΙΘ. ΔΑΣΟΝΟΜΕΙΟΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Αριθμ. Πρωτ. 35047

Έχοντας υπόψη την υπ' αριθμ. 953 ε.έ. γνωμοδότησιν του Γνωμ. Συμβουλίου Δασών, ην αποδεχόμεθα, εγκρίνομεν όπως το εν θέσει «Κουκουδιά» της Σαμοθράκης δάσος, το περικλειόμενον εντός των ορίων του προσαχθέντος υπ' αριθμ. 373 τουρκικού έτους 1300 τίτλου ιδιοκτησίας, θεωρήτε και διαχειρίζεσθε ως διακατεχόμενον, επ' ονόματι του εν τω τίτλω προσώπου ή των νομίμων δικαιοδόχων του.

Συνημμένως αποστέλλομεν υμίν τον σχετικόν πρωτότυπον τίτλον, όπως παραδώσητε τούτον τω δικαιούχω, ως και την μετάφρασιν τούτου μετά της από 11 Δ/βρίου 1921 σχετικής αναφοράς του αρμοδίου δασικού οργάνου, ας θα επιστρέψητε ημίν μετά τον καθορισμόν των ορίων του δάσους.

Ο Υπουργός

(υπ. δυναν.)

Ακριβές αντίγραφον

Κομοτινή τη 13-5-46

Προϊστ. Διεκ/σεως

(τ. υπ. σφρ.)

25

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΕΡΙΛΑΕ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΚΑΙ
ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ

Εν Αθήναις τῇ 11-5-1928.

Αριθμ. Πρωτ. 38047

ΔΑΣΜΟΛΕΙΟΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Εχόντες υπ' όψει τήν υπ' αριθμ. 882 δ.ε.
γυμνοδότησιν τοῦ Γνωμ. Συμβουλίου δαπάν, ἣν ἀποδεχόμεθα,
ἐγερίνουμεν, ὅπως τό ἐν θέσει Κουκουδιά τῆς Σα-
μοθράκης δάπου, τό περιχλειόμενον ἐντός τῶν ορίων
τοῦ πρισχθέντος υπ' αριθμ. 373 τουρκικοῦ ἐτους 1300
τίτλου ἰδιοκτησίας, θεωρήτε καί διαχειρίζεσθε ὡς
διατεταχόμενον, ἐπιβυθισαί τοῦ ἐν τῷ τίτλῳ προσώπου
ἢ τῶν νομίμων δεκαεδοχῶν του.

Συνημιένως ἀποστέλλομεν ὑμῖν τόν σχετικόν
πρωτότυπον τίτλον ὅπως παραδώσῃτε τοῦτον τῷ δεικτι-
οῦχῳ, ὡς καί τήν μετάφρασιν τοῦτου μετά τῆς ἀπό 11
4/βρίου 1921 σχετικῆς ἀναφῆς τοῦ ἰρμιωτίου δασικοῦ
ὀργάνου, ἧς ὅσα ἐπιστρέψῃτε ἡμῖν μετά τόν καθορι-
σμέν τῶν ορίων τοῦ δάπου.

Ἀκριβὲς ἔκτυπον
ἰσομορφὸς
ἰσομοτινὴ 11/5/28
Ἰπ. διοικητικὸς
Προστ. Διευθυντῶν

Αναγνώριση δασικής έκτασης ως ιδιόκτητης από τον υπουργό Γεωργίας
στην Κουκουδιά Σαμοθράκης το 1922.

ΑΡΙΘ. 66205

Αθήναι τη 12 Φ/ρίου 1925

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Ο ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜ. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Προς
ΤΗΝ Δ/ΝΣΙΝ ΔΑΣΩΝ, ΓΡΑΦ. ΝΟΜΙΚΟΝ

Έχομεν την τιμήν ν' απαντήσωμεν εις το ταυτάριθμον και από 21 Ιανουαρίου ε.έ. έγγραφον υμών επιστρέφοντες και πάντα τα σχετικά. Εκ των εν τω επιστρεφόμενω φακέλω της υποθέσεως δασών Θράκης περιεχομένων πολλών τίτλων του Κτηματολογίου, προσαγομένων εν κεκυρωμέναις μεταφράσεσι, προκύπτει αναμφισβητήτως και αριδήλως ότι οι κτηματικοί φόροι και δεκάτη επί των γαιών της νήσου είχαν βακουφοποιηθή υπό του Σουλτάνου Σουλεϊμάν υπέρ ενός Μεδρεσέ (Θεολογικονομικής Σχολής), όπερ ούτος είχεν ιδρύσει εν Κων/πόλει, γνωστό υπό την ονομασίαν Σουλεϊμανιέ ούτω κληθέντος εκ του ονόματος του ιδρυτού Σουλτάνου.

Ποία όμως ήτο πρότερον και ποία απέμεινεν μετά την βακουφοποίησιν η νομική ιδιότης και ο νομικός χαρακτηρισμός των εν Σαμοθράκη γαιών; Ήσαν αύται γαίαι δημόσιαι, «εραζήι μηριγιέ», οίαι και αι γαίαι Μακεδονίας και Θράκης και αι των νήσων Αγ. Ευστρατίου και Λήμνου, ή ήσαν τυχόν γαίαι μουλκικαί, ήτοι ιδιόκτητοι, ανήκουσαι δηλαδή κατά πλήρη κυριότητα εις τους νησιώτας, τους εξουσιάζοντας κτήματα, οίαι είναι αι γαίαι της Θάσου, της Λέσβου, της Χίου και Ικαρίας; Σαφή και ωρισμένην απάντησιν εις το ερώτημα τούτο βεβαίως δεν δυνάμεθα να δώσωμεν, εν όσω δεν τίθεται υπ' όψει ημών και το σουλτανικόν φερμάνιον του Σουλτάν Σουλεϊμάν, δι' ου είχαν βακουφοποιηθή αι πρόσοδοι της νήσου υπέρ του εν Κων/πόλει Μενδρεσέ. Επίσης θα έδει προς τούτο να είχομεν υπ' όψει και αντίγραφον των εγγραφών των εν Κων/πόλει Κτηματολογίων εν τουρκικώ κειμένω.

Το φυσικότερον λοιπόν όλων να ζητηθώσι αρμοδίως εκ Κωνσταντινουπόλεως αντίγραφα των τοιούτων και τεθώσι ταύτα υπ' όψει ημών, όπως συνέβη το αυτό και δια την Θάσον, δι' ην ενδιεφέρετο ο πρώην της Αιγύπτου, το δε Υπουργείον των Εξωτερικών ζητήσαν την γνώμην εφρόντισε συνάμα να θέσει υπ' όψει ημών και όλα τα σχετικά

έγγραφα. Επί του προκειμένου πολλοί των κατοίκων (της) Σαμοθράκης προς απόδειξιν των δικαιωμάτων κυριότητος αυτών επί διαφόρων δασικών εκτάσεων προσάγουσι εν κεκυρωμέναις μεταφράσεσι τίτλους ιδιοκτησίας, αλλά το αρμόδιον μεταφραστικόν γραφείον εις ο έχουνσι παραπεμφθή προς παραβολήν αυτών με τα τουρκικά κτηματικά βιβλία στερεοτύπως απαντά ότι η τοιαύτη εξέλεγχις καθίσταται αδύνατος, διότι υπό των Βουλγάρων είχαν κασταστραφή τα τοιαύτα βιβλία.

Γεννάται, λοιπόν, το ζήτημα, επειδή κατεστράφησαν υπό των Βουλγάρων τα κτηματικά βιβλία, άρα πρέπει οι νησιώται όλοι να κηρυχθώσιν έκπτωτοι και εκ των κτημάτων των; ή μήπως τυχόν θα έπρεπε να υποχρεωθεί έκαστος των ατυχών κατοίκων της Σαμοθράκης να μεταβή εις Κων/πολιν ίνα επικυρώση το γνήσιον του τίτλου του ή λάβη νέον τίτλον; Νομίζομεν ότι αμφοτέραι αι υποθέσεις αύται αποκρούονται κατ' αρχήν, διότι είναι καταπιεστικάί και άδικοι, όταν μάλιστα λάβωμεν υπ' όψιν ημών ότι όλοι γενικώς οι κάτοικοι της Σαμοθράκης είναι ομογενείς και άποροι, λόγω δε του ορεινού της νήσου δεν υπάρχουνσι αυτόθι μεγάλαι κτηματικάί εκτάσεις και τσιφλίκια.

Απόκειται, λοιπόν, εις την αρμοδίαν υπηρεσίαν, εάν το τοιούτον κρίνη αναγκαίον να ζητήση και λάβη εκ Κων/πόλεως αντίγραφα των τουρκικών κτηματικών βιβλίων προς α να ενεργηθή η παραβολή των υπό των νησιωτικών προσαγομένων τίτλων.

Εν τω μεταξύ και μέχρις ότου ληφθή οριστική απόφασις φρονούμεν ότι θα ηδύνατο ή μάλλον θα έπρεπε να επικρατήση το εξής προσωρινόν καθεστώς, δηλαδή δι' όσους προσάγουσι τίτλους οθωμανικούς προς απόδειξιν ιδιοκτησίας επί δασικής εκτάσεως, να γίνωνται μεν δεκτοί οι τίτλοι των αλλ' αφού και η αρμοδία κοινότης, ως και δύο έως τέσσαρες μάρτυρες βεβαιώσωσιν ενόρκως ότι ο προσαγαγών τον τίτλον είναι όντως ιδιοκτήτης και κατείχε και ενέμετο το κτήμα και επί τουρκοκρατίας είτε αυτός είτε ο δικαιοπάροχός του, δι' όσους δεν δύνανται να προσαγάγωσιν οθωμανικούς τίτλους να ζητήται η πιστοποίησις της Κοινότητος και συνάμα ένορκοι καταθέσεις μαρτύρων ενώπιον του ειρηνοδίκου ή εν ελλείψει αυτού άλλης Αρχής περί του ότι ούτοι και οι δικαιοπάροχοί των τουλάχιστον κατά την τελευταίαν επί τουρκοκρατίας δεκαετίαν κατείχον και ενέμοντο οπωσδήποτε το κτήμα είτε καλλιεργούντες είτε βόσκοντες εν αυτώ τα ποιμνιά των είτε υλοτομούντες εξ αυτού.

Ως πράξεις κατοχής και νομής του κτήματος δεν πρέπει να εξετάζονται και θεωρούνται αι ενέργειαι υλοτομίας, αλλά γενικώτερον πάσα οιαδήποτε πράξεις κατοχής, ως η καλλιέργεια, η βόσκησις ζώων, η περίφραξις του κτήματος, ρητινοσυλλογή κ.λπ., διότι προκειμένου περί των γαιών της Σαμοθράκης δεν δυνάμεθα από τούδε να είπωμεν ότι αύται ανήκουν εις την κατηγορίαν των δημοσίων γαιών «εραζήι μηριγιέ», οπότε και μόνον θα έδει ως πράξις νομής δια δάσος να λαμβάνεται υπ' όψει αποκλειστικώς και μόνον αι υλοτομιαί και δή αι γενόμεναι κατόπιν επισήμου αδείας του Δ/χείου. Δεν γνωρίζομεν δε εάν επί Τουρκοκρατίας υπήρχε καν Δασαρχείον ή Δασονομείον εν Σαμοθράκη, ίνα εκδίδη τοιαύτας αδείας.

Εν γένει δε προκειμένου περί νήσου αποκέντρου και εστερημένης συγκοινωνίας, κατοικουμένης δε αποκλειστικώς υπό Ελλήνων πτωχών και βιοπαλαιστών και αφού εξ άλλου πρόκειται περί μικροκτημάτων, νομίζομεν ότι έργον πάσης ελληνικής διοικήσεως έσεται η αποφυγή παντός υπερόγκου αυστηρού μέτρου, όπερ δύναται να εξηγηθή υπό των νησιωτών κατοίκων ως καταθλιπτικόν ή και δημευτικόν και η εξεύρεσις και εφαρμογή έστω και προσωρινώς καθιστώντες και παρέχοντες πάσαν δυνατήν και νόμιμον ευκολίαν και άνεσιν εις τους κατοίκους.

Ταύτα πάντα απόκεινται εις την αρμοδίαν υπηρεσίαν να εξεύρη και εφαρμόση.

Ειδ. Νομικός Σύμβουλος
Ν. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

ΑΡΙΘ. 83205

Συνέκριση Εφ. Διοικήσεων

Αθήναι τῇ 19 Ἀπριλίου 1925

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ὁ ΓΕΛΙΟΚΟΣ ΝΟΜ. ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Πρὸς

Τῶν ΔΙΟΙΚ. ΔΕΙΞΕΙΣ ΓΡΑΦ. ΝΟΜΙΚΩΝ

ἔχοντες τὴν τιμὴν νῦν ἀντιτίθενται
εἰς τὸ ταυτάριθμον καὶ ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου ἐ.λ. ἔγγραφον ὅρων ἐπιστροφῆς
καὶ πάντα τὰ σχετικὰ. Ἐκ τῶν ἐξ τῶ ἐπιστρεφέντων φαίνεται ὅτι ὑποθέσκει
ὁρμήν περιεχομένων πολλῶν τίτλων τοῦ κατηματολογίου, προσγομένων ἐν και
ρωμέναις μεταφράσεσι προκύπτει ἀναμφισβητῶς καὶ ἀριδύτως ὅτι οἱ κατηρετι
καὶ ὁδοὶ καὶ δεκάτη ἐκ τῶν γαιῶν τῆς νήσου εἶχον βαρυνθοποιήσῃ ἀπὸ τοῦ
Βουλτάκου Βουλαϊράν ὑπὲρ ὧνδε Πεδρεσὲ (θεολογικονομικῆς ἐσχολῆς) διὰ τοῦτο
εἶχον ἰδρύσει ἐν Κων)πόλει, γνωστοῦ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Βουλαϊρανιὲ οὗτοι καὶ
ὄντες ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰδρυτοῦ Βουλτάκου.

Τοῦτο ὅμως ἦτο πρότερον καὶ ποῖα ἀπέβαινεν μετὰ τὴν βαρυνθοποίησιν ἡ νομικὴ
ιδιότης καὶ ὁ νομικὸς χαρακτηρισμὸς τῶν ἐν Σαμοθράκῃ γαιῶν. Ἦσαν αὗται γὰρ
αἱ δηρῶσαι, "ἐραξήν μνηγιέ" οἷαι καὶ αἱ γαῖαι Πανεδονίαι καὶ Θράκη καὶ
αἱ τῶν νήσων Ἀγ. Εὐσταθίου καὶ Λήμνου, ἧ ἦσαν τυχόν γαῖαι μουλκινίαι ἦτο
ἰδιοκτητοὶ, ἀνήκουσαι δ.λ.δ. κατὰ πλήρη κυριότητα εἰς τοὺς νησιώτας, τοὺς
ἐκποιτίζοντας κτήματα, οἷαι εἶναι αἱ γαῖαι τῆς Θάσου, τῆς Λέσβου, τῆς Χίου
καὶ Ἰκαρίας, καὶ αἱ ἀριστέραν ἀπέκτινον εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο βεβαίως.
δὲν δύνασθαι νὰ δώσωμεν, ἂν ὅσα δὲν τίθεται ὑπ' ὕψαι ἡρῶν καὶ τὸ Βουλτανι
κὸν ὀνομασίαν τοῦ Βουλτάν Βουλαϊράν, δι' οὗ εἶχον βαρυνθοποιήσῃ αἱ πρὸς
δοὶ τῆς νήσου ὑπὲρ τοῦ ἐν Κων)πόλει Πεδρεσὲ. Ἐπίσης θὰ εἶδει πρὸς τοῦ
το νὰ εἶχον ὑπ' ὕψαι καὶ ἀνέγγραφον τῶν ἐγγράφων τῶν ἐν Κων)πόλει Κατηματο
λογίων ἐν Τουρκικῇ κειμένῃ.

Τὸ εὐσιμώτερον λοιπὸν ὅλον εἶναι βέβαιον ὅτι ἀρροδίως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως

Η 1^η σελ. ἀπὸ τὴν τρισέλιδη γνωμοδότηση τοῦ ἐιδικοῦ συμβούλου Ν. Ελευθεριάδη,
ο ὁποῖος ἀναφέρει τὴ Θάσο ὡς μὴ δορυάλωτη ἀλλὰ δὲν παίρνει θέση γιὰ τὴ Σαμοθράκη,
γιατὶ ἀγνοεῖ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα. Προτείνει ὅμως εὐνοϊκὰς λύσεις γιὰ τὰ ἰδιόκτητα δάση.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΑΣΩΝ
ΤΜΗΜΑ Β΄
ΓΡΑΦΕΙΟΝ Β΄
Αριθμ. Πρωτ. 165176

Εν Αθήναις τη 15-12-1925

ΔΑΣΟΝΟΜΕΙΟΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Κατόπιν της υπ' αριθμ. 3127 ε.έ. γνωμοδοτήσεως του Γνωμ. Συμβουλίου Δασών, ης πέμπομεν υμίν αντίγραφον, αποδεχόμενοι ταύτην αναγνωρίζομεν το δάσος «Μηλιά» της περιφερείας σας ως διακατεχόμενον και ην έκτασιν και όρια ορίζεται δια της υπ' αριθ. 1260 ε.έ. ομοίας υμών προς το εν λόγω Δασαρχείον και παραγγέλλομεν ίνα εφεξής διαχειρίζησθε τούτο υπό τον ανωτέρω χαρακτηρισμόν.

Την παρούσαν θα κοινοποιήσετε εις τους διεκδικούντας τούτο Ν.Θ. Ρεμπούντζαν, Ιω. Δ. Κουφογιώργην, Χρ. Γ. Αγγέλου, Δημ. Αργυρό Βασιλικό και Ματθ. Κομν. Τζακούριαν, κατοίκους αυτόθι, γνωρίζοντας άμα εις αυτούς, ότι δια την εκμετάλλευσίν του δέον εν καιρώ να υποβάλουν υμίν ενιαίον πίνακα υλοτομίας εις τριπλούν, συμφώνως τω άρθρω 17, εν συνδ. προς το άρθρον 21 του από 23 Ν/βρίου 1923 διατάγματος περί διαχειρίσεως δασών.

Ο Υπουργός
(υπ. δυναν.)

Ακριβές αντίγραφον
Κομοτινή τη 15-5-1946
Προϊστ. Δικπ/σεως
(τ. υπ.)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΑΣΩΝ

Τ.Η.Μ.Α. Β'

Γράφειον Β'

Αριθμ. Πρωτ. 165176 /

Σύμφωνα

27

Εν Αθήναις τῇ 15/12/925

ΔΑΣΟΝΟΜΕΙΟΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 3127 ἐ.δ. γνωμοδοτή-
σεως τοῦ Γνωμ. Συμβουλίου Δασῶν, ἡς πέμπομεν ὑμῖν
ἀντίγραφον, ἀποδεχόμενοι ταύτην ἀναγνωρίζομεν τό δι-
σος μήλια τῆς περιφερείας σας ὡς διαντεχόμενον καί
ἦν ἑκτασίη καί ὕψος ὀρίζεται διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 126
ἐ.δ. ἀναγραφῆς τοῦ Δασαρχείου Ἀλεξ/πόλεως καί τῆς
ὑπ' ἀριθμ. 910 ἐ.δ. ὁμοίης ὑμῶν πρὸς τὸ ἐν λόγῳ Δα-
σαρχεῖον καί παραγγέλλομεν, ἵνα ἐφεξῆς διαχειρίζη-
σθε τοῦτο ὑπὸ τῶν ἡνωτέρω χαρακτηρισμῶν.

Τὴν παρῶσαν δὲ κοινοποιήσατε εἰς τοὺς
διεκδικοῦντας τοῦτο Θ. Τεμπούντζαν, Γω. Δ. Κουζο-
γωργην, Χρ. Γ. Ἀγγελῶ, Δημ. Αργυροβασίλικον καί
Παθ. Κομν. Τεκουρίαν κατοίκους αὐτόφθι, γνωρίζον-
τες, ἵνα εἰς αὐτοὺς ὅτι διὰ τὴν ἐκμετάλλευσίν του
δεῦν ἐν καιρῷ νὰ υποβάλουν ὑμῖν ἐνιαῖον πῖνακα ὑ-
λοτομίας εἰς τριπλοῦν συμφώνῳ τῷ ἡρῶν 17 ἐν συδ.
πρὸς τὸ ἡρῶν 21 τοῦ ἀπὸ 23 ἡ/βρίου 1923 Διατάγ-
ματος περὶ διαχειρίσεως δασῶν".

Ὁ Ὑπουργός

Γ.π. δυσανάγνωστος Ἀκριβὲς ἀντίγραφον
Κομοτινῇ τῇ 15/5/946

Πρωτ. Διεκ/σεως

Να φέρῃ ἐν ἐμοί
καὶ παρὰ ἐπιτροπῶν

(26 ἐν ἐμοί)

Εἰσαγγεῖλαι ἀπὸ τοῦ
ἐπὶ ἀναγραφῶν
Ε.Π.

Αναγνώριση δασικής ἑκτάσης ὡς ιδιόκτητης στη Μηλιά Σαμοθράκης
ἀπὸ τον υπουργό Γεωργίας το 1925.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Δ/ΝΣΙΣ ΔΑΣΩΝ
Γραφείον Νομικόν
Αριθμ. Πρωτ. 39.209

Εν Αθήναις τη 24-3-1926

Προς
Δασονόμον Σαμοθράκης

Κατόπιν της υπ' αριθ. 154 ε.έ. αναφοράς σας παρακαλούμεν, όπως αναγνωρίζετε τας κατωτέρω εκτάσεις ως τελούσας υπό την κατοχήν των εξής:

1) Εις θέσιν Αράπης ή Καργιώτες στρέμματα 40 υπό την κατοχήν του Παρασκευά Χαρανά.

2) Εις θέσιν Αχλάδα στρέμματα 100 και Χουστό στρέμματα 20 υπό την κατοχήν του Κωνσταντίνου Λαδικού.

3) Εις θέσιν Καργιώτες στρέμ. 40 υπό την κατοχήν του Φωτεινού Ι. Μαλτέζου.

4) Εις θέσιν Βασιλικόν ή Καργιώτες στρέμ. 40 υπό την κατοχήν του Μαρμαρά Ι. Μαρμαρά.

5) Εις θέσιν Καργιώτες στρέμ. 40 υπό την κατοχήν του Παναγιώτου Ι. Ακαμάτη.

6) Εις θέσιν Κοβούκλι στρέμ. 100 υπό την κατοχήν του Αντωνίου Καλπάκα.

7) Εις θέσιν Καργιώτες στρέμ. 40 υπό την κατοχήν του Δημητρίου Ακαμάτη.

8) Εις θέσεις Μνημόρια στρέμ. 50, Πλατυπόταμος στρέμ. 30, Αγωνούδη στρέμ. 30, Στριβερός και Άγκιστρος στρέμ. 60-70 υπό την κατοχήν του Ξενάκη Σερβέτα και

9) Εις θέσεις Καργιώτες στρέμ. 40 και Άγιος Ισίδωρος στρέμ. 150 υπό την κατοχήν του Δημητρίου Αναστασιάδου.

Ακριβές φωτοαντίγραφο
από το πρωτότυπο που
βρίσκεται στα αρχεία
της Υπηρεσίας μας.
Αλεξ-πολη 1-9-1986
Ο Δασάρχης
Κων/νος Π. Πέτρου

Ο Υπουργός
Υπ. δυσανάγνωστος
Ακριβές αντίγραφον
Κομοτινή τη 15-5-1926
Ο Προϊστ. Διεκ/σεως
(υπ. σφρ.)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
Δ/ΝΣΙΣ ΔΑΣΩΝ

Γραφείον Νομικών

Αριθμ. Πρωτ. 39.209

Δασονόμον Σαμοθράκης

Κατόπιν της υπ' αριθμ. 154.ε.ε.λ
φοράς σας παρακαλούμεν, όπως αναγνωρίζετε τας χαρ-
τω εκτάσεις ως τελούσας. Επὶ τὴν κατοχὴν τῶν ἐξῆς

- 1) Εἰς θέσιν Ἀράκης ἢ Καραγιώτες στρέμματα 40
τὴν κατοχὴν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
- 2) Εἰς θέσιν Ἀχλαῖα στρέμματα 100 καὶ Χουστός
20 ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Κωνσταντίνου Ληδίου.
- 3) Εἰς θέσιν Καραγιώτες στρέμ. 40 ὑπὸ τὴν κατοχὴν
τοῦ Φωτεινοῦ.
- 4) Εἰς θέσιν Βασιλικὸν ἢ Καραγιώτες στρέμ. 40 ὑπὸ
τὴν κατοχὴν τοῦ Κωνσταντίνου Ληδίου.
- 5) Εἰς θέσιν Καραγιώτες στρέμ. 40 ὑπὸ τὴν κατοχὴν
τοῦ Κωνσταντίνου Ληδίου.
- 6) Εἰς θέσιν Κοβούχλι στρέμ. 100 ὑπὸ τὴν κατοχὴν
τοῦ Ἀντωνίου Καλαμάκη.
- 7) Εἰς θέσιν Καραγιώτες στρέμ. 40 ὑπὸ τὴν κατοχὴν
τοῦ Δημητρίου Ἀκαμάκη.
- 8) Εἰς θέσεις Ἀντιόχεια στρέμ. 50, Ἀλκυόνες στρέμ. 30,
στρέμ. 30, Ἀμυνότα στρέμ. 30, Χάρις στρέμ. 30,
Κοβούχλι στρέμ. 150, Στροβίλος καὶ Ἀριστοτέλης στρέμ.
60-70 ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Ἐνναχίου Σερβέτα καὶ.
- 9) Εἰς θέσεις Καραγιώτες στρέμ. 40 καὶ Ἅγιος Ἰσίδωρος
στρέμ. 150 ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Δημητρίου Ἀντιστάσιου.

Ἰπ. δυνάμεις Ἀκριβὲς ἐντίγραφο
Κωνσταντίνου τῇ 15/5/

Πρωτ. 154.ε.ε.λ
15/5/

Ακριβὲς φωτοαντίγραφο
ἀπο το πρωτότυπο πᾶν
βρίσκεται στα ἀρχεῖα
τῆς Ὑπηρεσίας σας.

ἈΔΕΦ-ΠΟΛΗ 1-9-1986

Δασάρχης

Κωνσταντίνος Π. Πέτρου

Αναγνώριση δασικών εκτάσεων ως ιδιόκτητων από τον υπουργό Γεωργίας,
που κοινοποιείται στον Δασονόμο Σαμοθράκης με το υπ' αριθ. 39209/24-3-1926
έγγραφο της Δ/νσης Δασών του υπουργείου Γεωργίας.

Αριθμ. 34

Το παρά τω Υπουργείω Γεωργίας Διοικητικόν Δικαστήριον συγκείμενον εκ των κ.κ. Γ. Αντωνακάκη, προέδρου, Α. Κουμανταράκη, εισηγητού, Ν. Ελευθεριάδου, Δ. Σαχτούρη, Α. Κρόκου, τακτικών μελών, και του γραμματέως Φ. Ηλιάδου.

Συνεδριάσαν δημοσία την 24 Νοεμβρίου 1926, παρόντος και του Διευθυντού των Δασών κ. Π. Μαρκοπούλου, ίνα δικάσῃ ἐπὶ της υποθέσεως του δάσους Παληοσφενδάμου της Σαμοθράκης διεκδικουμένου υπό των Γ. Χανού, Ν. Δήμου και άλλων κατοίκων Σαμοθράκης μη παρισταμένων, καίτοι νομίμως κληθέντων.

Ακούσαν και του Διευθυντού των Δασών.

Σκεφθέν κατά τον Νόμον.

Επειδή προκειμένου περί του είδους της ακινήτου εν Σαμοθράκη ιδιοκτησίας ως καταφαίνεται εκ των προσαγομένων επισήμων τίτλων του κτηματολογίου πάσαι αι εν τη νήσω ταύτη γαίαι, πλην ωρισμένου ανεγνωρισμένου ως δημοσίου δάσους, περί ου δεν πρόκειται, υπάγονται εις την κατηγορίαν των βακουφικών γαιών του σουλτάνου Σουλεϊμάν, η δε βακουφοποιήσις αυτών δεν αφεώρα εις τα επί των γαιών δικαιώματα ιδιοκτησίας των κατοίκων αλλ' εις μόνην την απόληψιν των επί των γαιών φόρων και της δεκάτης υπέρ του εν Κωνσταντινουπόλει ιδρυθέντος υπό του Σουλτάνου Μενδρεσέ, ενώ όλα τα λοιπά επί των γαιών δικαιώματα κατοχής, χρήσεως και καρπώσεως απέμενον υπέρ των κατοίκων επ' ονόματι των οποίων εξεδίδοντο οι επίσημοι τίτλοι του Κτηματολογίου και οίτινες εθεωρούντο ως οι ιδιοκτήται των γαιών καταβάλλοντες μόνον την δεκάτην και τους επί των γαιών φόρους ουχί εις το τουρκικόν δημόσιον αλλ' εις τους εισπράκτορας του Μενδρεσέ.

Επειδή κατά ταύτα προκειμένου περί του επιδίκου δάσους, εφ' όσον προσάγονται επίσημοι τίτλοι του κτηματολογίου υπ' αριθμ. 981 και 986 της 17^{ης} Σεπ/βρίου και 24 Δεκεμβρίου 1300 εκδιδόμενοι επ' ονόματι των τέκνων Γεωργίου... δέον το εντός των ορίων του εν τοις τίτλοις περιγραφόμενου... περιλαμβανόμενον δάσος να αναγνωρισθῇ ως ιδιωτικόν.

Δια ταύτα

αναγνωρίζει το εν λόγω δάσος Παληοσφενδάμου ως ιδιωτικόν.

Εκρίθη, απεφασίσθη και εδημοσιεύθη την 15 Δεκεμβρίου 1926.

Ο Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

Γ. ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ

Φ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Εν Αθήναις τη 19-12-1926

Ακριβές αντίγραφον

Ο Γραμματέας

Εν Αλεξανδρουπόλει τη 12-5-1975

Φ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Ο Δασάρχης

(τ. σφρ.)

Δ 06-μ. 34

Τό παρόν το Υπουργείον Γεωργίας Διοικητικόν Δικαστήριον συγκείμενον εκ τών κ.κ. Γ. Αντωνάκης πρόεδρος Λ. Καραμαντάκης εισηγητού Ν. Ξενεθριδάδου Δ. Σαχτούρη Λ. Κρόκου τακτικῶν μελῶν καί τοῦ γραμματέως Γ. Ηλιάδου.

Συνεδρίσαν δημοσίᾳ τήν 24 Νοεμβρίου 1926 παρόντος καί τοῦ Δ/ντος Δασῶν κ. Π. Μαρκοπούλου ἔνα δικαστή ἐπὶ τῆς υποθέσεως τοῦ δασοφύλακος Παληοσφενδάμου τῆς Σαφοδράκης διεκδικουμένου ὑπὸ τῶν Γ. Χανούβ, Ν. Δάφου καί ἄλλων κατοίκων Σαφοδράκης μή περιλαμβανένων μαζεύει νομίμως κληθέντων.

Ἀκούσαν καί τοῦ διευθυντοῦ τῶν δασῶν

Σκεφθέν κατὰ τὸν νόμον

Ἐπειδὴ προκειμένου περὶ τοῦ εἰδους τῆς ἀκινήτου ἐν Σαφοδράκῃ ἰδιοκτησίας κατοικίσεως ἐκ τῶν προσαγορευμένων ἐπιστῶν τίτλων τοῦ κτηματολογίου αὐτοῦ αἱ ἐν τῇ νῦν ταύτῃ γαίαι (πλήν ὑπερμένου ἀνεγναρισμένου ὡς δημοσίου δάσους περὶ οὗ ἥδη δὲν πρόκειται λόγου) εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τῶν βακουφικῶν γαιῶν τοῦ σουλτανίου σουλεϊμῶν ἡ δὲ βακουφικτοῦς αὐτῶν δὲν ἀφαιρᾷ εἰς τὰ ἐκ τῶν γαιῶν δικαιώματα ἰδιοκτησίας τῶν κατοίκων ἀλλ' εἰς μόνην τὴν ἀπάφειν τῶν ἐκ τῶν γαιῶν ἔδραν καί τῆς δεκάτης ὑπὲρ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰδρυθέντος ὑπὸ τοῦ σουλτανίου Μενδρέσε ἐνθ' ἔλο τὰ λοιπὰ ἐκ τῶν γαιῶν δικαιώματα κατοικίας, χρήσεως καί καρπώσεως ἀπέμεινον ὑπὲρ τῶν κατοίκων ἐπ' ἐνστάσει τῶν δημοτῶν ἐξεδίδοντο οἱ ἐπιστῶν τίτλοι τοῦ κτηματολογίου καὶ οὕτως ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ἰδιοκτῆται τῶν γαιῶν καταβάλλοντες μόνον τὴν δεκάτην καί τοὺς ἐπὶ τῶν γαιῶν φόρους οὐκ εἰς τὸ Σουλτανικὸν Δημόσιον ἀλλ' εἰς τοὺς εἰσπράκτορας τοῦ Μενδρέσε.

Ἐπειδὴ κατὰ ταῦτα προκειμένου περὶ τοῦ ἐπιδέκτου δάσους, ἐρ' ὅσον προσάγονται ἐπιστῶν τίτλοι τοῦ κτηματολογίου δη' ἀριθμ. 981 καί 986 τῆς 17ης Νομβρίου 1900 καί 24 Δεκεμβρίου 1900 ἐκδιδόμενοι ἐπ' ἐνστάσει τῶν τέκνων Γεωργίου Δ. αὐτοῦ, ἔτι καὶ ἐπὶ τῇ 17. 11. 07.

Ἰωάννου καί ἑταίρου καὶ τῆς κατὰ τὴν Σαφοδράκην θυγατρὸς Βασιλικῆς ὡς ἰδιοκτητῶν, ὅσον τὸ ἐντὸς τῶν ὧρων τῆς ἐν τοῖς τίτλοις περιγραφόμενης δασοφύλαξης περιλαμβανόμενον δάσος νά ἀναγνωρισθῇ ὡς ἰδιωτικόν.

Ἀναγνωρίζει τὸ ἐν λόγῳ δάσος Παληοσφενδάμου ὡς ἰδιωτικόν.

Ἐκρίθη ἀπεφασίσθη καί ἐδημοσιεύθη τὴν 15 Δεκεμβρίου 1926.

Ο Πρόεδρος Ο Γραμματέας

Γ. ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ Φ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Εν Αθήναις τῇ 19/12/26

Ο Διοικητικὸν Δικαστήριον

Δ 06-μ. 34

Η αριθ. 34/24-11-1926 απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου του υπουργείου Γεωργίας που αναγνωρίζει το δάσος στη θέση «Παληοσφενδάμος» ως ιδιωτικό.

Αριθμ. 3

Το παρά τω Υπουργείω Γεωργίας Διοικητικόν Δικαστήριον συγκαίμενον εκ των κ.κ. Γ. Αντωνακάκη, προέδρου, Α. Κουμανταράκη εισηγητού, Ν. Ελευθεριάδου, Δ. Σαχτούρη, Α. Κρόκου, τακτικών μελών, και του γραμματέως Φ. Ηλιάδου.

Συνεδριάσαν δημοσία την 24^{ην} Νοεμβρίου 1926, παρόντος και του Δ/ντού Δασών κ. Π. Μαρκοπούλου, ίνα δικάσῃ ἐπὶ τῆς υποθέσεως του δάσους «Δέση» Σαμοθράκης, διεκδικουμένου υπό του Μαν. Βούζη, Δημ. Δονροί και άλλων κατοίκων Σαμοθράκης μη παρισταμένων, καίτοι νομίμως κληθέντων.

Ακούσαν και του Διευθυντού των Δασών

Σκεφθέν κατά τον Νόμον

Επειδή η υπόθεσις εισάγεται δια του υπ' αριθμ. 23549 της 16^{ης} Απριλίου 1922 εγγράφου του κ. Υπουργού της Γεωργίας, τηρηθεισών των νομίμων διατυπώσεων.

Επειδή προκειμένου περί του είδους της ακινήτου εν Σαμοθράκη ιδιοκτησίας, ως καταφαίνεται εκ των προσαγομένων επισήμων τίτλων του κτηματολογίου πάσαι αι εν τη νήσω ταύτη γαίαι, πλην ορισμένου ανεγνωρισμένου ως δημοσίου δάσους, περί ου ήδη δεν πρόκειται, υπάγονται εις την κατηγορίαν των βακουφικών γαιών του σουλτάνου Σουλεϊμάν, η δε βακουφοποίησις αυτών δεν αφεώρα εις τα επί των γαιών δικαιώματα ιδιοκτησίας των κατοίκων αλλ' εις μόνην την απόληψιν των επί των γαιών φόρων και της δεκάτης υπέρ του εν Κωνσταντινουπόλει ιδρυθέντος υπό του σουλτάνου Μενδρεσέ, ενώ όλα τα λοιπά επί των γαιών δικαιώματα κατοχής, χρήσεως και καρπώσεως απέμενον υπέρ των κατοίκων, επ' ονόματι των οποίων εξεδίδοντο οι επίσημοι τίτλοι του κτηματολογίου και οίτινες εθεωρούντο ως οι ιδιοκτήται των γαιών καταβάλλοντες μόνον την δεκάτην και τους επί των γαιών φόρους ουχί εις το τουρκικόν δημόσιον αλλ' εις τους εισπράκτορες του Μενδρεσέ.

Επειδή κατά τούτο, προκειμένης δασικής εκτάσεως, ης προσάγεται υπό των αιτούντων επίσημος τίτλος, υπ' αριθμ. 556 του 1300/1881, και βεβαιούται όντως δια των εκθέσεων των δασικών οργάνων ότι την έκτασιν ταύτην κατέχουσιν αδιαφιλονικήτως από παλαιά οι αιτούντες,

δέον το εντός των ορίων του μνησθέντος τίτλου περιλαμβανόμενον δάσος
ν' αναγνωρισθή ως ιδιωτικόν.

Δια ταύτα

αναγνωρίζει το εις θέσιν «Δέση» Σαμοθράκης δάσος ως ιδιωτικόν.
Εκρίθη, απεφασίσθη και εδημοσιεύθη την 15^{ην} Δεκεμβρίου 1926.

Ο Πρόεδρος
Γ. Αντωνάκης
Ακριβές αντίγραφον
Εν Αθήναις τη 25-12-1926
Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
ΗΛΙΑΔΗΣ

Ο Γραμματεὺς
Ηλιάδης
Ακριβές αντίγραφον
Εν Αλεξ/πόλει τη 12-5-75
Ο Δασάρχης
(υπ. δυναν.)

Τό παρὰ τῆς Ὑπουργεῖας Γεωργίας Διοικητικῶν Δικαιοτήτων
συγκείμενον ἐκ τῶν κ.κ. Γ. Αντωνάκη Προέδρου εἰρηγητοῦ Λογισ-
ματάρχη, Ν. Βενθεριώτου Δ. Χατζοῦρη, Α. Κρόκου τακτικῶν μελῶν
καὶ τοῦ Γραμματέως Γ. Ηλιάδου.

Συνεδρίασαν δημοσίᾳ τὴν 24^{ην} Νοεμβρίου 1926 παρόντος καὶ τοῦ
ἀντιπρὸς τῶν Δασῶν κ.κ. Π. Μαρκοπούλου ἐνα δικάστη ἐπὶ τῆς υποθέσεως τοῦ
δάσους, Δέση Σαμοθράκης διεκδικουμένου ὑπὸ τοῦ Π.ν. τῆς ἀπὸ τῶν γαιῶν
καὶ ἄλλων κατοικῶν χαμοθρένης μὴ περισταμένου καίτοι νομικῶς κληθέντων
ἀκούσαν καὶ τοῦ ἀντιπρὸς τῶν Δασῶν
Σκεφθὲν κατὰ τὴν νόμον

ἡκεινὴ ἡ ὑπόθεσις εἰσάγεται διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 23215 τῆς 16ης
Ἀπριλίου 1922 ἐγγράφου τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας, τηρηθεῖσιν τῶν
νομῶν διατυπώσεων.

Ἐπειδὴ προκειμένου περὶ τοῦ εἰδους τῆς ἀκίνητου ἐν Σαμοθράκῃ
ἐδιοικησίας, ὡς καταπαίνεται ἐκ τῶν προσγορευμένων ἐπιστῶν τίτλων τοῦ
κτηματολογίου πᾶσι α' ἐν τῇ νήσῳ τοῦτοι γαῖαι (πλὴν ὡρισμένων ἀνεγνω-
ρισμένων ὡς δημοσίου δάσους, περὶ οὗ ἤδη δὲν πρόκειται) ὑπάγονται εἰς
τὴν κατηγορίαν τῶν βαρυστικῶν γαιῶν τοῦ Σουλτάνου κυλεῖσθαι ἢ δὲ βακου-
φοιεῖσθαι αὐτῶν δὲν ἀφαιρᾶται εἰς τὰ ἐπὶ τῶν γαιῶν δικαιοῦματα ἐδιοικησίας
τῶν κατοικῶν ἀλλ' εἰς μόνην τὴν ἀπὸ τῶν γαιῶν δικαιοῦματα ἐδιοικησίας
τῆς δεκάτης ὑπὲρ τοῦ ἐν κωνσταντινουπόλει ἱδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου
μενδρεσέ, ἐνῶ ὅλα τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῶν γαιῶν δικαιοῦματα κατοχῆς χρήσεως καὶ
καρπώσεως ἀλλήλων ὑπὲρ τῶν κατοικῶν, ἐπ' ὀνόματι τῶν δημοσίων ἐξεδίδον-
το οἱ ἐπίσημοι τίτλοι τοῦ κτηματολογίου καὶ οἵτινες θεωρεῖσθαι ὡς οἱ
ἐδιοικησίας τῶν γαιῶν καταβάλλοντες μόνον τὴν δεκάτην καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν
γαιῶν φόρους οὐκ εἰς τὸ Τουρκικὸν ἀμύειον ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπιτρότους
τοῦ μενδρεσέ.

Ἐπειδὴ κατὰ ταῦτα προκειμένης βασικῆς ἐκτάσεως περὶ ἧς προσάγεται
ὑπὸ τῶν αἰτουμένων ἐπίσημος τίτλος ὑπ' ἀριθ. 556 τοῦ 1300/1881, καὶ
βεβαίονται ὅντως διὰ τῶν ἐκδόσεων τῶν βασικῶν ὀργάνων ὅτι τὴν ἐκτασιν
ταύτην κατέχουσιν ἀσμιφιλωνεϊκτικῶς ὡς καλαῖα οἱ αἰτούντες, δέον τὸ
ἐντός τῶν ὁρίων τοῦ μνησθέντος τίτλου περιλαμβανόμενον δάσος ν' ἀναγνω-
ρισθῇ ὡς ἐιδωτικόν.

Δ ἔ δ ε τ α ὁ τ α

ἀναγνωρίζεται τὸ εἰς θέσιν " Δέση " χαμοθρένης δάσος ὡς ἐιδωτικόν.
Ἐκρίθη ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη τὴν 15^{ην} Δεκεμβρίου 1926.-

Ο Πρόεδρος

Γ. Αντωνάκης

Ακριβές αντίγραφον

Εν Αθήναις τη 25/12/1926

Ο Γραμματεὺς

ΗΛΙΑΔΗΣ

Ο Γραμματεὺς

ΗΛΙΑΔΗΣ

Ακριβές αντίγραφον

Εν Αλεξ/πόλει τη 12/5/75

Ο Δασάρχης

(υπ. δυναν.)

α/α	Όνομα δέσους	Κοινστ. περίοχη	Χαρακτήρ. ιδιοκτησίας	Ονοματεπώνυμο διεκδικησάντων	Εμβαδόν	αριθμ. γνωμοδότησεων	αριθμ. απόδοσης
1.	Βόλκας	Σαμοθράκης	ιδιωτικό	Κοινότητα Σαμ/κης	1500	206/1918	64065/20-9-1918
2.	Πλάτης ποταμός	"	διακατεχόμενο	Γ. Τσιμάρης κλπ	1000	2141/1924	130141/30-9-1924
3.	Μηλιά	"	"	Μ. Ρεμποδάρης κλπ	200	3127/1925	165176/15-12-1925
4.	Τσιμάρη	"	συνιδιόκτητο	Ευστ. Μπασιόδης κλπ	2000	42/27 Απ.ΔΔ	8682/19-1-1927
5.	Ραχόνια-Παλαμάδες	"	διακατεχόμενο	Ν. Μάρκας κλπ	3000	2032/1924	120081/15-10-1922
6.	Λις-Αντιρινός	"	συνιδιόκτητο	Γ. Χανός κλπ	1000	34/1927 Απ.ΔΔ	8681/19-1-1927
7.	Γαϊπάνι	"	διακατεχόμενο	Β. Λενοδίας	50	1342/1924	769597/27-7-1924
8.	Δόση	"	συνιδιόκτητο	Τρ. Βοδής	2000	33/1927 Απ.ΔΔ	8675/19-1-1927
9.	Μαλακός	"	διακατεχόμενο	Αρσφ. Λαζογιάννη κλπ	500	1282/1922	65947/16-8-1922
10.	Κουστάρ-Βήτος	"	"	Τρ. Χυρσίλου	300	955/1922	45852/13-7-1922
11.	Θέρμη	"	ιδιωτικό	Εμ. Αλτινιμάζης κλπ	300	απ/26-4-1922	33068/29-4-1922
12.	Κουκουδιά	"	"	Χλσφ. Ρηγοπούλου κλπ	800	833/1922	35047/11-5-1922
13.	Αλωνίστα-Βασιλινός	"	"	Σαβ. Χατζηγεωργιάδης	600	1062/1922	50575/12310/7-7-1922
14.	Καργιάδες	"	διακατεχόμενο	Θ. Μαντής	2200	1145/1922	55280/27-7-1922
15.	Αρξή	"	"	Γ. Μπασιόδης κλπ	1500	44/1927 Απ.ΔΔ	55220/27-7-1922
16.	Κε. ασιά	"	"	Παν. Τσίτος κλπ	2500	365/1927	8675/19-1-1927
17.	Τριβερός - Άγγιστρος	"	ιδιωτικό	Σπ. Γ. Ιωάννου	950	"	30598/3-6-1927
18.	Τραχόλατο	"	"	"	400	"	"
19.	Χρυστάς-Βαρδές-Κοτσιμάτος	"	"	"	1000	"	"
20.	Παργινή	"	"	"	300	"	"
21.	Παναγιώτ. Μαντάλα	"	"	"	70	"	"
22.	Καλαβή - Αγ. Ιωάννη	"	συνιδιόκτητο	Εμ. Αναστασίου κλπ	500	46 /1926 Απ.ΔΔ	8655/19-1-1927

Παρατηρήσεις: Α.Δ. = Απόφαση Διοικητικού Δικαστηρίου Ήμ. Περιφέρειας

ΜΑΣΕ/ΜΟΛΗ 8 /6/1964

Ο ΕΥΝΤΑΤΗΣ

Δάση της Σαμοθράκης που αναγνωρίζονται ως ιδιωτικά, όσον κατοίκων υπέβαλα αιτήσεις για αναγνώριση.

ΑΡΙΘ. ΓΝΩΜΟΔ. 170

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τμήμα Β'

Συνεδρίασις της 3-2-1971

Σύνθεσις: Πρόεδρος Χαρ. Γεωργιόπουλος

Σύμβουλοι: Αθαν. Τομαράς, Γεώργ. Αντωνόπουλος,

Ευάγ. Κουρτικάκης και Ιωάν. Αθανασούλας

Πάρεδροι (γνώμαι) άνευ ψήφου: Αντ. Χαϊκάλης, Γεώργ.

Σγουρίτσας και Αντ. Παπαντωνόπουλος

Εισηγητής: Ευάγ. Κουρτικάκης, Νομικός Σύμβουλος

Αριθ. ερωτήματος: 20351/1768/25-1-1971 Υπουργείου Γεωργίας,

Γ.Δ.Δ., Δ/νσις. Τμήμα 5^{ον}

Περίληψις ερωτήματος: Ερωτάται, εάν υφίσταται δικαίωμα

συγκυριότητος του Δημοσίου επί του 1/5 των εν τη νήσω

Σαμοθράκη κειμένων ιδιωτικών δασών, εκ του γεγονότος

ότι τα δάση της νήσου Σαμοθράκης δεν μνημονεύονται

μεταξύ των εν άρθρω 34 παρ. 2 του ισχύοντος δασικού

κώδικος αναφερομένων εξαιρέσεων, καθ' ας δεν υφίσταται

τοιούτον δικαίωμα του Δημοσίου.

Επί του πρόσθεν ερωτήματος το Νομικόν Συμβούλιον
εγνωμοδότησεν ως ακολούθως:

Ι. Ως ήδη εγένετο δεκτόν και δια της υπ' αριθ. 336/1965
Γνωμοδοτήσεως του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το Δημόσιον δεν
διατηρεί πλέον δικαίωμα συγκυριότητος επί του 1/5 των εν ταις Νέαις
Χώραις δημοσίων γαιών (εραζ'ι-εμριγιέ), άτε του δικαιώματος τούτου
μεταχθέντος αυτοδικαίως δυνάμει των άρθρων 101-104 του κατ'
εξουσιοδότησιν του άρθρου 2 Ν. 4266/29 εκδοθέντος Π.Δ. της 11/12-11-
1929 «περί διοικήσεως δημοσίων κτημάτων», ως αι διατάξεις αύται
ετροποποιήθησαν διά των άρθρων 17, 18 και 19 Ν. 1540/38, εις τους
κατά 4/5 συνιδιοκτήτας του κτήματος, του Δημοσίου διατηρούντος
ενοχικήν μόνον αξίωσιν δυναμένην να ενασκηθεί εν περιπτώσει

αναγκαστικής απαλλοτριώσεως κατά του αρχικού συνιδιοκτήτου ή του καθολικού αυτού διαδόχου.

Κατ' εξαίρεσιν όμως επί των εν ταις Νέαις Χώραις δασών, αποτελούντων και τούτων δημοσίας γαίας, κατά τον Οθωμανικόν περί γαιών νόμου της 7 Ραμαζάν 1274 (1856), το δικαίωμα συγκυριότητος επί του 1/5 εξ αδιαιρέτου διατηρείται ακέραιον, μη θιγέν υπό της προμνησθείσης διατάξεως του άρθρου 101 του ειρημένου Π. Δ/τος, εν όψει των διεπουσών τα δάση ειδικών διατάξεων (Ν.Δ. 24/5- 15-6-1926, Ν.Δ. 13/13-11-27, Ν. 4173/29, άρθρα 50-55, υφ' ων ειδική νομοθετική μέριμνα περί των δασών ελήφθη), (ίδε και Α.Π. 609/54 Θ. ΞΕ/909, 386/61 ΝοΒ 1073).

Εξ άλλου, δια της υπ' αριθ. 20574/1927 γνωμοδοτήσεως του ειδικού νομικού συμβούλου του υπουργείου Γεωργίας, δια της υπ' αριθμ. 29456/1927 αποφάσεώς του, εγένετο δεκτόν ότι τα εν τη νήσω Σαμοθράκη δάση, ως μη υπαγόμενα εις την κατηγορίαν των δημοσίων γαιών (εραζίϊ εμριγιέ), ανήκουσι κατά πλήρη κυριότητα εις τους κατέχοντας ταύτα ιδιώτας, μη υπάρξαντος ουδέποτε κατά συνέπειαν δικαιώματος συγκυριότητος του Δημοσίου επί του 1/5 των δασών τούτων.

II. Δια διαφόρων μεταγενεστέρων διατάξεων, το δικαίωμα τούτο συγκυριότητος του Δημοσίου επί του 1/5 εξ αδιαιρέτου των υπαγομένων τέως εις την κατηγορίαν των δημοσίων γαιών, δασών, έπαυσεν υφιστάμενον, καταργηθέν υπέρ των συγκυρίων των 4/5. Αι διατάξεις αύται είναι αι ακόλουθοι: α) το άρθρον 33, παρ. 12, του Ν.Δ. 841/1941, δι' ου ωρίσθη ότι προκειμένου περί μη δημοσίων δασών συνολικής εκτάσεως μέχρι 5 στρεμμάτων παρεμβαλλομένων εντός γεωργικής ή δενδροκομικώς καλλιεργουμένων εκτάσεων, το δικαίωμα του Δημοσίου επί του 1/5 θεωρείται ως μη υφιστάμενον από της ισχύος του παρόντος νόμου, β) το άρθρον 5 Ν. 2124/1939, δι' ου ωρίζετο ότι αι διατάξεις του άρθρου 4 του παρόντος (περί παραχωρήσεως 1/5 εις τους κατά τα 4/5 συγκυρίους δι' αποφάσεως υπουργού Γεωργίας επί καταβολή τιμήματος) δεν έχουν εφαρμογήν, προκειμένου περί δασών των Νέων Χωρών, τα οποία αναγνωρίζονται ως ιδιοκτησία του νομικού προσώπου του δήμου ή κοινότητος, του επί του 1/5 δικαιώματος του Δημοσίου θεωρουμένου ως μη υφισταμένου δια τα δάση ταύτα, και γ) το άρθρον μόνον του Ν. 1804/1944, ορίζον ότι το άρθρο 7 του Ν. 6248 περί παραιτήσεως του Δημοσίου του δικαιώματος συγκυριότητος κατά το 1/5 επί των

απαλλοτριωθέντων μετοχίων του Αγίου Όρους επεκτείνεται και επί των δασών του Αγίου Όρους, των κειμένων εις την περιφέρειαν της Γενικής Διοικήσεως Μακεδονίας.

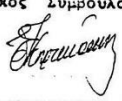
Άπασαι αι ανωτέρω διατάξεις, κωδικοποιηθείσαι υπό την αυτήν σχεδόν διατύπωσιν, περιελήφθησαν εις την παρ. 2 του άρθρ. του ισχύοντος Δασικού Κώδικος (Ν.Δ. 86/1969) οριζούσης ότι το δικαίωμα συγκυριότητος του Δημοσίου κατά το 1/5 δεν υφίσταται: α)... β)... γ)... δ)... εκ του ότι όμως δεν μνημονεύονται εις την παράγραφον ταύτην τα δάση της νήσου Σαμοθράκης, ουδόλως παρέπεται ότι επί τούτων υφίσταται το ως είρηται δικαίωμα του Δημοσίου, διότι, καθ' α ήδη ελέχθη επί των δασών τούτων, ουδέποτε υπήρξε τοιούτον δικαίωμα, όπερ κατηργήθη υπό των διαληφθεισών διατάξεων.

III. Κατ' ακολουθίαν τούτων επί του πρόσθεν ερωτήματος προσήκει η ως άνω αναλυτικώς εκτιθεμένη αποφαιτική απάντησις.

Ο εισηγητής
Νομικός Σύμβουλος
Ε. ΚΟΥΡΤΙΚΑΚΗΣ

την τή δάση τής νήσου Σαμοθράκης, ουδόλως παρέπεται ότι επί τού-
των υφίσταται τό ως είρηται δικαίωμα του Δημοσίου, διότι, καθ' ή
ήδη ελέχθη, επί τών δασών τούτων, ουδέποτε υπήρξε τοιούτον δικαί-
ωμα του Δημοσίου, ενώ επί τών έν παρ. 2 του άρθρου 34 του Ισχύον-
τος Δασικού Κώδικος αναφερομένων περιπτώσεων, υπήρχε τοιούτον δι-
καίωμα, όπερ κατηργήθη υπό τών διαληφθεισών διατάξεων.

III.- Κατ' ακολουθίαν τούτων επί του πρόσθεν έρωτήματος,
προσήκει ή ως άνω αναλυτικώς εκτιθεμένη αποφαιτική απάντησις.-

Ο εισηγητής
Νομικός Σύμβουλος

Ε. ΚΟΥΡΤΙΚΑΚΗΣ

Η 3^η σελ. από την υπ' αριθ. 170/3-2-1971 απόφαση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, που αποφαινεται ότι δεν υφίσταται δικαίωμα συγκυριότητας του Δημοσίου κατά το 1/5 επί των δασών της Σαμοθράκης, γιατί δεν υπήρχε τέτοιο δικαίωμα σε ιδιότητα δάση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελούδη Σαπφώς, Η Θάσος κατά τους βενετοτουρκικούς πολέμους, Πρακτικά Ε΄ Συμποσίου Θασιακών Μελετών, Θασιακά, τ. 14 (2007-2008), σ. 15-32.
- Αποστολά Παντελή Δ., Δωδεκανησιακό δίκαιο, Νόμος 2012.
- Αντωνιάδη Χαράλαμπου, Νομολογία για το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Θάσου, Θασιακά, τ. 19 (2018), σ. 15-28.
- Βακαλοπούλου Αποστόλου Ε., Ιστορία της Θάσου 1453-1912, έκδ. Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1984.
- Γερασίμου Σταύρου, Έλληνες της Κωνσταντινούπολης στα μέσα του ΙΣΤ΄ αιώνα. Η καθ' Ημάς Ανατολή 2 (1994).
- Γκρέτσικου Αίγλης, Η φύση της νήσου Θάσου, Θασιακά, τ. 8 (1992-1993), σ. 74-113.
- Δούκα, Ιστορία, έκδ. Em. Bekker, Βόννη 1834.
- Δούσμανη Σ., Το ημερολόγιον του κυβερνήτου του «Γ. Αβέρωφ» κατά τους πολέμους 1912-1913, Αθήναι 1940.
- Ελευθεριάδη Ν.Π., Η ακίνητος ιδιοκτησία εν Τουρκία, Αθήναι 1903.
- Ελευθεριάδη Νικολάου, Τα δάση της Θάσου, Θασιακά, τ. 8 (1992-1993), σ. 210-231.
- Θεοτοκά Μ., Νομολογία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Κωνσταντινούπολις 1897.
- Καλλικλή Α., Το οθωμανικόν δίκαιον εν Ελλάδι, Αθήναι 1931.
- Καπόλλα Αναστασίου Δ., Ο νόμος της Ρετζέπ και οι μεταβιβάσεις ακινήτων στη Θάσο, Θασιακά, τ. 14 (2007-2008), σ. 251-274.
- Καπόλλα Αναστασίου, Το τεκμήριο κυριότητας του Δημοσίου επί των δασών της Θάσου, Θασιακά, τ. 18, σ. 202-207.
- Καπόλλα Αναστασίου, Αμφισβητήσεις και διενέξεις για την κυριότητα των δασών της Θάσου, Θασιακά, τ. 19, σ. 29-32.
- Καραγιαννακίδη Οδυσσέα, Καθεστώς των γαιών πλήρους ιδιοκτησίας και τίτλοι ιδιοκτησίας στη Θάσο επί ισχύος του οθωμανικού δικαίου, Θασιακά, τ. 9 (1994-1995), σ. 211-216.
- Καρατζίδη Μ. - Παπαγεωργίου Φ.- Δίγκα Δ., Οθωμανικοί δικαστικοί νόμοι τχ. β΄, Αθήναι 1915.
- Καρύδη Δ.Ν. - Kiel M., Μυτιλήνης αστυγραφία και Λέσβου χωρογραφία, Αθήνα 2000.
- Κοεμτζόπουλου Λάζαρου, Η απονομή της δικαιοσύνης στη Θάσο κατά τους χρόνους της εξέγερσης των κατοίκων της κατά της αιγυπτιακής (1894-1905), Θασιακά, τ. 9 (1994-1995), σ. 267-301.
- Κοεμτζόπουλου Λάζαρου, Οι επιδράσεις του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου στο οθωμανικό δίκαιο. Χρησικτησία, Θασιακά, τ. 19, σ. 33-39.

- Κρίπα Γ.*, Επιβάλλεται η *contra legem* ερμηνεία του νόμου, όταν ο νομοθέτης θεσπίζει διατάξεις λογικές ανακόλουθες, *Επιθεώρηση Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικού Δικαίου* 2011.
- Κριτόβουλου Ίμβριου*, *Ενγγραφή Ιστοριών*, έκδ. Ch. Müller στα F.H.G., Paris 1883.
- Λάμπρου Σπ.*, Νέαι Συμβολαί εις τα περί Γατελούζων, *Ν. Ελληνονομήμων*, 7 (1910), σ. 341-344.
- Μαλτέζου Ιωάννας*, Μεταβυζαντινή Σαμοθράκη, Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή 25-30 Μαΐου 1998, επ. Κ. Μανάφη, Κομοτηνή 2005, σ. 515-516.
- Μπαλτά Ευαγγελίας*, Η Θάσος στις οθωμανικές απογραφές του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα, *Θασιακά*, τ. 10 (1996-1997), σ. 503-521.
- Νάκου Γεωργίου Π.*, Μια μορφή κοινοτικής-δικαστικής δικαιοδοσίας στο εθιμικό δίκαιο της Θάσου, *Θασιακά*, τ. 7 (1990-1991), σ. 65-89.
- Νάκου Γεωργίου Π.*, Το δικαίωμα της χωριστής ιδιοκτησίας επί δένδρων (δενδροκτησία) στη Θάσο επί τουρκοκρατίας, *Θασιακά*, τ. 9 (1994-1995), σ. 367-377.
- Νάκου Γεωργίου Π.*, Οριοθέτηση του νομικού καθεστώτος των τέως οθωμανικών ιδιοκτησιακών τίτλων επί των γαιών της κατηγορίας «mülk» (πλήρους ιδιοκτησίας) στη Θάσο, *Θασιακά*, τ. 16 (2011-2014), σ. 319-350.
- Νάκου Γεωργίου Π.*, Η νομοποιητική ισχύς των ιδιωτικών πωλητηρίων εγγράφων στη Θάσο επί τουρκοκρατίας, *Θασιακά*, τ. 19 (2018), σ. 40-60.
- Νικολαΐδη Δημητρίου*, Οθωμανικοί Κώδικες, τ.α΄, Κωνσταντινούπολις 1889.
- Πανταζοπούλου Νικολάου Ι.*, Τριπλή διαμάχη δικαίων κατά επίλυσιν κληρονομικής διαφοράς επί τουρκοκρατίας, *Επ. Επ. Σχ. Νομ. και Οικ. Επισ.*, τ. IB'-Ε', Θεσσαλονίκη 1969.
- Παπαστάθη Χαράλαμπου*, Σχολιασμός των υπ' αριθ. 36/2006 και 1708/2006 αποφάσεων του Ειρ. Θάσου και Μον. Πρωτ. Καβάλας αντίστοιχα, περ. «Αρμενόπουλος», 11, Νοέμβριος 2010, σ. 1650-1664.
- Παπαχρήστου Βασιλείου*, Αντιδικίες Δημοσίου-Ιδιωτών επί δασών-δασικών εκτάσεων, έκδ. 1994.
- Πελεκάνου Αριστείδη*, Νέες Χώρες, Νησιά Αιγαίου, Εμπράγματα δικαιώματα, τ. 19 (2018), σ. 288-309.
- Πολυζωΐδου*, Νέα γενική ιστορία 1492 μ.Χ. – 1789, Εν Αθήναις 1889, τ. 3, σ. 8-9.
- Σάθα Κωνσταντίνου*, Documents inedits relatifs de la Grèce au Moyen âge, Paris, τ. 6 (1884).
- Σάθα Κωνσταντίνου*, Τουρκοκρατημένη Ελλάδα, Αθήναι 1869.
- Σταμάτη Κων/νου*, Η θεμελίωση των νομικών κρίσεων, έκδ. Σάκκουλα 2009.
- Στεφάνου Παύλου*, Η κατ' έθος κτήση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας στη μη δορυάλωτη Θάσο υπό το καθεστώς της ισχύουσας ελληνικής νομοθεσίας, *Θασιακά*, τ. 19 (2018), σ. 74-81.

- Τζιώλα Ιφιγένειας*, Η αναθεώρηση της «γραμματικής» ερμηνείας, Διπλωματική διατριβή, Θεσ/νίκη 2007.
- Τζωρτζακάκη-Τζαρίδου*, Οθωμανικό κτηματολόγιο και τίτλοι ιδιοκτησίας, Επιστ. Επετ. Δικ. Συλλόγου Θεσ/νίκης, Αρμενόπουλος 3 (1982).
- Τσεγγελίδου Μαριάννας*, Το βακούφι της Θάσου, Πρακτικά Η' Συμποσίου Θασιακών Μελετών, Θασιακά, τ. 21 (2020-2021), σ. 363-375.
- Τσίμα Κωνσταντίνου*, Αναφορές Θασίων για λύση του δασικού ζητήματος, Θασιακά, τ. 12 (2001-2003), σ. 669-683.
- Φραντζή Γεωργίου*, Χρονικόν, έκδ. Emm. Bekker, Βόννη 1838.
- Χαλκοκονδύλη Λαονίκου*, Αποδείξεις ιστοριών δέκα, έκδ. Em. Bekker, Βόννη 1843.
- Χατζή Στεργιανή*, Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Δασών μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας, 2008, σελ. 13 επ.
- Χιόνη Γεωργίας*, Οι μεταβιβάσεις ακινήτων στη Θάσο κατά την τουρκοκρατία, Θασιακά, τ. 8 (1992-1993), σ. 201-209.
- Χιόνη Γεωργίας*, Το ιδιοκτησιακό καθεστώς στη Θάσο κατά την τουρκοκρατία, βραβείο Ακαδημίας Αθηνών, Καβάλα 2018.
- Χιόνη Κωνσταντίνου*, Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855, Θασιακά, τ. 1 (1984), σ. 84-109.
- Χιόνη Κωνσταντίνου*, Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου, τ. 2 (1985), σ. 38-46, 136-184, τ. 3 (1986), σ. 116-173, τ. 4 (1987), σ. 90-130.
- Χιόνη Κωνσταντίνου*, Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα των ετών 1769-1909, Θασιακά, τ. 5 (1988), σ. 102-133.
- Χιόνη Κωνσταντίνου*, Η απονομή της δικαιοσύνης στη Θάσο κατά την Τουρκοκρατία, Θασιακά, τ. 5 (1988), σ. 152-183.
- Χιόνη Κωνσταντίνου*, Ιστορική εξέλιξη της απονομής της δικαιοσύνης στη Θάσο (1709-1912), Θασιακά, τ. 15, σ. 9-186.
- Χιόνη Κωνσταντίνου*, Ιστορική επιταγή η υπαγωγή της Θάσου στις μη δορυάλωτες περιοχές, Θασιακά, τ. 19 (2018), σ. 102-113.
- Χιόνη Κωνσταντίνου*, Η νομολογία και το μη δορυάλωτο της Θάσου, Θασιακά, τ. 19 (2018), σ. 313-329.
- Barkan Ömer Lütfi*, XV ve XVI asirlarda osmanli imparatorluğunta zirai ekonominin hukuki ve mali exaslari, Istanbul 1945.
- Hammer Joseph von*, Geschichte des osmanischen Reiches, Pesth 1834, τ. 1.
- Hoph Karl*, Geshichte Griechenlands vom Beginn des Mittelalters bis auf unsere Zeit (395-1821), Leipzig, 1867-1868.
- Miller William*, Essays on the Latin Orient, Cambridge 1921.